

Vládní strategie rovnosti a odstraňování bariér důstojného života LGBTI+ lidí v ČR 2021–2026

Zmocněnkyně vlády pro lidská práva
Výbor pro sexuální menšiny Rady vlády pro lidská práva

Úřad vlády ČR

Obsah

1. Úvod	4
1.1. Kontext vzniku Strategie	4
1.2. Účel Strategie	5
1.3. Uživatelé Strategie	6
1.4. Strategií používané pojmy	7
1.5. Průřezové principy	8
1.6. Ostatní relevantní strategické dokumenty	10
2. Definice a analýza řešeného problému	12
2.1. Definice řešeného problému	12
2.2. Prostředí a budoucí očekávaný vývoj	14
3. Logika intervence a hierarchie cílů strategie	15
3.1. Vize	15
3.2. Strategické cíle	15
4. Strategická oblast 1: Bariéry v respektu k lidské důstojnosti a v právu na sebeurčení	17
Cíl 1.1 – Snížit výskyt diskriminace, stigmatizace a předsudečné trestné činnosti vůči LGBTI+ lidem	18
Cíl 1.2 – Odstraňovat znevýhodnění LGBTI+ lidí na základě rasy, etnického původu, věku, zdravotního postižení a náboženského vyznání	22
Cíl 1.3 - Zajistit právo na sebeurčení trans* a intersex lidí	24
5. Strategická oblast 2: Bariéry v rodinném životě	30
Cíl 2.1 - Zajistit stabilitu a bezpečí pro LGBTI+ páry	30
Cíl 2.2 - Zajistit stabilitu a bezpečí pro LGBTI+ rodiny	31
Cíl 2.3 - Zlepšit postavení LGBTI+ lidí v systému náhradní rodinné péče	34
6. Strategická oblast 3: Bariéry v zaměstnání a pracovním životě	36
Cíl 3.1 - Snížit diskriminaci LGBTI+ lidí na pracovním trhu	36
Cíl 3.2 – Vytvořit pracovní prostředí vstřícné a přátelské pro LGBTI+ lidi	37
7. Strategická oblast 4: Bariéry v sociální a zdravotní oblasti	40
Cíl 4.1 – Přizpůsobit sociální ochranu a péči potřebám LGBTI+ lidí	40
Cíl 4.2 – Zajistit respekt k potřebám LGBTI+ lidí při poskytování zdravotních služeb a péče	43
Cíl 4.3 – Přizpůsobit zdravotní služby potřebám trans* a intersex lidí	45
Cíl 4.4 – Posílit prevenci HIV/AIDS a integraci lidí žijících s HIV do společnosti	47

8. Strategická oblast 5: Bariéry inkluzivního vzdělávání citlivého k LGBTI+ lidem	50
Cíl 5.1 - Vytvářet nestigmatizující, přátelské a inkluzivní vzdělávací prostředí	50
Cíl 5.2 – Zavést témata týkající se LGBTI+ lidí do vzdělávacích programů a dokumentů	52
Cíl 5.3 – Podporovat odbornou diskusi a výzkum v oblasti vzdělávání a výchovy LGBTI+ lidí	53
9. Strategická oblast 6: Institucionální zabezpečení pro plnění strategie	55
Cíl 6.1 – Zajistit dostatečné kapacity ústředních orgánů státní správy k naplňování strategie	55
Cíl 6.2 – Aktivně podporovat práva LGBTI+ lidí na národní i mezinárodní úrovni	57
10. Implementace strategie	60
10.1 Implementační struktura a systém řízení implementace	60
10.2 Plán realizace aktivit a časový harmonogram	60
10.3 Rozpočet a zdroje financování	60
10.4 Systém monitorování a evaluace realizace strategie	61
11. Postup tvorby strategie	63
11.1 Expertní fáze	63
11.2 Konzultační fáze	64
11.3 Schvalovací fáze	64

1. Úvod

1.1. Kontext vzniku Strategie

Strategie je prvním vládním systémovým dokumentem, který se komplexně věnuje právům, životům a problémům LGBTI+ lidí. Pojem “LGBTI+ lidé” zahrnuje lesby, gaye, bisexuální muže a ženy, trans*, intersex a další lidi s neheterosexuální orientací či jinou než cisgenderovou¹ identitou. Sexuální orientace či genderová identita jsou součástí lidské identity a jsou chráněny v rámci ochrany důstojnosti, osobnosti a soukromí každého člověka ústavním pořádkem ČR i jejími mezinárodními závazky v oblasti lidských práv.² LGBTI+ lidé tudíž jsou součástí české společnosti. LGBTI+ lidé však zároveň v ČR čelí bariérám a nerovnému postavení ve společnosti, které plynou z právních předpisů, přístupu orgánů veřejné moci, ale i historického vývoje a společenských stereotypů a předsudků. Tyto bariéry a nerovné postavení vedou k různým formám znevýhodnění, marginalizace, diskriminace či dokonce násilí.³ Proto se vlády mnohých států světa začínají právům LGBTI+ lidí a jejich problémům věnovat a vytvářet strategie na jejich ochranu.⁴ K těmto zemím se nyní přidává i Česká republika (dále jen “ČR”)⁵, aby tak zajistila postupné odstraňování všech bariér, kterým LGBTI+ osoby a jejich blízcí (včetně např. dětí) u nás čelí a zajistila jim rovné postavení a rovnou ochranu práv jako všem ostatním obyvatelům a společenským skupinám.

Strategie navazuje na předchozí aktivity vlády ČR. V roce 2007 vznikla při Úřadu vlády pod patronací ministryně pro lidská práva, rovné příležitosti a menšiny Džamily Stehlíkové pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin. Skupina vytvořila Analýzu situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR jako základní dokument popisující situaci této skupiny v ČR.⁶ Z pracovní skupiny následně v roce 2009 vznikl Výbor pro sexuální menšiny při Radě vlády pro lidská práva jako oficiální poradní a pracovní orgán vlády pro otázky práv LGBTI+ lidí.⁷ Výbor se během své činnosti věnoval dílčím tématům jako např. rodičovství, homofobie na školách, úřední změna pohlaví, bariéry při dárcovství krve nebo kriminalizace a stigmatizace HIV+ lidí. V roce 2018 pak výbor vytvořil a schválil komplexní tematickou agendu pro svou činnost.⁸ Při tvorbě tohoto dokumentu se ukázalo, že agenda je rozsáhlá a různorodá, přičemž mnoho z témat si vyžaduje systematickou pozornost a přijetí konkrétních kroků k zajištění a ochraně práv LGBTI+ lidí. Následně uspořádal Výbor společně se zmocněnkyní vlády pro lidská práva Helenou Válkovou v létě 2020 seminář odborníků a odbornic ze státní správy, akademické sféry a občanského sektoru, kde byly diskutovány aktuální problémy LGBTI+ lidí v ČR. Na jeho základě a pod záštitou zmocněnkyně pro lidská práva pak byly zahájeny přípravy této strategie.

¹ Cisgenderová identita je taková identita, kde pohlaví je v souladu s genderovou identitou a sociální rolí, které naplňují obecné představy o mužích a ženách.

² Viz preambule Ústavy ČR, čl. 1, čl. 7 odst. 1 a čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, čl. 17 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod či čl. 7 Listiny základních práv EU.

³ Viz např. výzkum veřejné ochránkyně práv Být LGBTI+ v Česku z roku 2019 přístupný [zde](#) nebo výzkum Agentury EU pro základní práva Dlouhá cesta k LGBTI rovnosti z roku 2019 přístupný [zde](#)

⁴ Viz např. databáze Rady Evropy dostupná [zde](#).

⁵ Vytvoření strategie doporučila v roce 2020 i Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti ve své zprávě [zde](#).

⁶ Analýza je dostupná [zde](#).

⁷ Informace o činnosti výboru jsou přístupné [zde](#).

⁸ Dokument je dostupný [zde](#).

1.2. Účel Strategie

Přístup k LGBTI+ lidem musí vycházet ze základního lidskoprávního principu rovnosti v důstojnosti a v právech, na němž jsou založeny národní i mezinárodní lidskoprávní standardy.⁹ Z něj plyne i zákaz diskriminace na základě sexuální orientace a genderové identity.¹⁰ Státy tedy mají povinnost nediskriminovat LGBTI+ lidi a zajistit jim rovnou ochranu jejich práv a rovnou možnost společenského uplatnění. Na tomto principu jsou založeny i mezinárodní standardy ochrany práv LGBTI+ lidí. Na globální úrovni jsou to tzv. Yogyakartaťské principy, které byly v roce 2006 sestaveny odborníky a odbornicemi z akademického a občanského sektoru a následně doplněny v roce 2017. Představují jedny z nejkompexnějších standardů, které se vztahují k LGBTI+ lidem a jež mezinárodní společenství uznává. V Evropě schválil v roce 2010 Výbor ministrů Rady Evropy Doporučení členským státům o opatřeních pro boj s diskriminací z důvodu sexuální orientace nebo genderové identity. Zákaz diskriminace a povinnost respektovat, chránit a naplňovat práva LGBTI+ lidí plyne i z judikatury Evropského soudu pro lidská práva.¹¹ Stejně povinnosti plynou i z práva EU¹² a také judikatury Soudního dvora EU. V minulém roce Evropská komise vydala strategii EU pro oblast práv LGBTI+ lidí.¹³ Uvedené závazky respektovat, chránit a naplňovat práva LGBTI+ lidí tak pro ČR vyplývají jak z národního práva, tak z jejího členství v OSN, Radě Evropy i v EU.

Je proto žádoucí, aby ČR dostála těmto závazkům a prokázala svou demokratickou podstatu, důraz na rovnost a nediskriminaci sahající již k založení samostatného státu v roce 1918. Homosexuální styk dospělých lidí byl v ČR dekriminalizován v roce 1961 a první terapie trans* lidí začaly probíhat také v 60. letech 20. století. V roce 1992 pak byla v souladu se změnami na globální úrovni homosexualita vyškrtuta ze seznamu nemocí.¹⁴ Jedinou následnou významnější právní změnou směřující ke snižování nerovného postavení LGBTI+ lidí v ČR bylo uzákonění registrovaného partnerství pro páry stejného pohlaví v roce 2006. Od té doby pokrok v oblasti ochrany práv LGBTI+ lidí iniciovaný vládou a státními orgány v ČR víceméně ustal.¹⁵ Naopak v dalších nejen evropských zemích se práva LGBTI+ lidí stávají předmětem široké společenské diskuze, dochází k narovnání mnoha znevýhodnění, upravují se právní předpisy, uplatňují se nové přístupy apod.

Situace LGBTI+ lidí v ČR přitom rozhodně není uspokojivá. Výzkum Být LGBTI+ v Česku, který v roce 2019 provedla veřejná ochránkyně práv, zprostředkoval zkušenosti velké části LGBTI+ lidí s předsudky, diskriminací, obtěžováním a násilím z důvodu své sexuální orientace či genderové identity. S verbálními útoky mělo zkušenost 55 % LGBTI+ lidí účastnících se výzkumu, s fyzickými či sexuálními útoky 15 % dotázaných. Napadení policii oznámilo pouze 13 % z nich, zhruba pětina se na policii neobrátila, protože jí nedůvěřuje, bála se zesměšnění

⁹ Viz čl. 1 Všeobecné deklarace lidských práv, preambule Ústavy ČR i čl. 1 Listiny základních práv a svobod.

¹⁰ Tyto diskriminační důvody sice nejsou uvedeny ve starších lidskoprávních dokumentech včetně české Listiny základních práv a svobod. Jsou však řazeny pod jiné či ostatní důvody v otevřeném výčtu diskriminačních důvodů. Objevují se pak již v nejnovějších dokumentech jako např. Listina základních práv EU ve svém čl. 21.

¹¹ Shrnutí judikatury viz [zde](#) a [zde](#).

¹² Viz čl. 19 Smlouvy o fungování EU a čl. 21 Listiny základních práv EU.

¹³ Více informací [zde](#).

¹⁴ Došlo k tomu na základě vydání 10. Mezinárodní klasifikace nemocí Světovou zdravotnickou organizací.

¹⁵ To dokládají i hodnocení ČR organizací ILGA (International Lesbian and Gay Association), které již několik let stagnuje či dokonce klesá. Viz ILGA duhové mapy přístupné [zde](#).

nebo toho, že jejich případ nebude brán vážně. LGBTI+ lidé se také velmi zřídka obrací o pomoc na pomáhající organizace. LGBTI+ lidé jsou v ČR významně omezení v rodinných právech, neboť mohou vstupovat pouze do registrovaného partnerství s omezeným množstvím práv včetně těch vůči dětem.¹⁶ Přes 10 % LGBTI+ zaměstnanců a zaměstnankyň se setkala s diskriminací a více jak polovina skrývá v práci svou orientaci či identitu. Podobná situace panuje např. i ve zdravotnictví či ve školství, kde se skoro polovina LGBTI+ lidí setkala s negativními reakcemi na základě své orientace či identity. To jsou jen některé příklady toho, v jaké pozici se LGBTI+ lidé v ČR nacházejí.¹⁷ Je proto nutné přijmout strategii a naplnit v ní navržená opatření.

1.3. Uživatelé Strategie

Tato strategie je v první řadě strategickým dokumentem vlády ČR, která v rámci ní nastavuje směr a mantinely svých činností souvisejících s právy LGBTI+ lidí a přístupem úřadů k nim. Z toho tedy vyplývá, že uživateli primárně budou příslušné ústřední orgány státní správy. Těmto strategii v časovém rámci 2021–2026 ukládá jednotlivé úkoly, prostřednictvím kterých má být dosaženo vymezených cílů. Jejich naplňováním pak dojde ke zlepšení postavení LGBTI+ lidí, a to jak všeobecně, tak i dílčích skupin ve určité životní situaci a s vlastními potřebami (např. senioři, dospívající, trans* lidé, lidé ve výkonu trestu ad.). Sekundární okruh uživatelů jsou pak další veřejné instituce včetně orgánů samosprávy.

Dalšími uživateli strategie jsou nestátní neziskové organizace a akademické instituce. Tyto subjekty jsou v současnosti hlavními zdroji poznání a informací o životě a problémech LGBTI+ lidí a také se nejvíce věnují jejich řešení. Jejich zkušenosti pak mohou být vhodně využívány právě státními orgány při naplňování jednotlivých opatření, kdy mohou z těchto zkušeností čerpat, inspirovat se jimi a osvědčené postupy přenášet do své praxe. Proto je jedním z cílů strategie podnítit vzájemnou spolupráci státních orgánů s nestátními a akademickými institucemi a započít výměnu názorů a konstruktivní dialog o ochraně práv LGBTI+ lidí. Podobnou roli může hrát (a často již hraje) i veřejný ochránce práv, který je v ČR orgánem sledujícím řádný výkon veřejné správy, ale i mnoho dalších lidskoprávních témat jako zacházení s lidmi omezenými na svobodě či rovné zacházení a dodržování zákazu diskriminace. Při své činnosti se tak setkává rovněž s mnohými bariérami, kterým LGBTI+ lidé v ČR čelí a přináší tak návrhy jejich řešení, které by veřejná správa rovněž měla využívat. I veřejný ochránce práv tedy může být nápomocen při naplňování strategie.

V neposlední řadě cílí strategie na samotné LGBTI+ lidi. Strategie obsahuje opatření zaměřená na posilování informovanosti LGBTI+ lidí, jak chránit a prosazovat svá práva v rámci různých procesů či institucí, se kterými se během svého života mohou setkávat, a měla by tedy zpřehlednit aktuální situaci. Strategie má rovněž LGBTI+ lidem ukázat, jak vláda vnímá jejich společenské postavení a jaká opatření připravuje k jeho narovnání. Strategie nakonec cílí také na širokou veřejnost a klade si za cíl zvýšit její povědomí o životě a bariérách, kterým LGBTI+ lidé čelí, a tak posílit celkový společenský respekt vůči nim.

---

¹⁶ Podrobněji viz strategická část 2.

¹⁷ Výzkum Být LGBTI+ v Česku, s. 15-16. Dostupné [zde](#).

1.4. Strategií používané pojmy¹⁸

Bisexualita – Partnerská či sexuální náklonnost k lidem stejného i jiného pohlaví. | **Bifobie** – Diskriminace, odpor nebo iracionální strach z bisexuality či bisexuálních lidí.

Coming out – Proces, při němž dochází poznání vlastní gay, lesbické, bisexuální, trans* či jiné identity. Má jak fázi vnitřní, tak i vnější, nabývá různé intenzity a není prakticky nikdy ukončen v tzv. heteronormativní společnosti, kde heterosexuality je automatickou normou a jiné projevy sexuality a genderové identity jsou vnímány jako nevhodné, nežádoucí či méně hodnotné.

Gender (někdy také rod) – Kategorie odkazující na sociálně a kulturně podmíněné a konstruované rozdíly a charakteristiky, které společnost přisuzuje ženám a mužům, dívkám a chlapcům na základě jejich pohlaví. Genderové role jsou naučené, výrazně se liší napříč rozdílnými lidskými společnostmi a proměňují se v čase. Nejsou přirozenou a neměnnou charakteristikou žen a mužů, ale odráží aktuální stav sociálních vztahů mezi nimi. Jako takový tedy gender doplňuje kategorii pohlaví ve smyslu biologických rozdílů mezi ženami a muži. | **Genderová identita** – Souhrnné označení pro různé identity souvisejících primárně s genderem, druhotně se sexualitou a dalšími charakteristikami jako je třeba věk. | **Genderově nekonformní člověk** – člověk, jehož genderový projev zcela nenaplňuje očekávání, která se váží k ženské či mužské roli ve společnosti.

Heteronormativita – Předpoklad heterosexuality coby normy a výchozí identity, často vnímané jako nadřazené ostatním projevům sexuality. Heteronormativní kultura zneviditelňuje zástupce a zástupkyně LGBTI+ komunit. | **Heterosexuality** – Sexuální a partnerská (citová) preference lidí jiného (opačného) pohlaví.

Homosexualita – Sexuální a partnerská (citová) preference lidí stejného pohlaví (či genderu). Gay je převažující označení pro homosexuálního muže a lesba pro ženu. Pojem homosexualita lze již považovat za překonaný termín, proto je lépe hovořit o „gayích a lesbách“. | **Homofobie** – Nepřátelské postoje ke gayům a lesbám či lidem, kteří jsou za ně považováni (zpravidla vykazující genderově nekonformní charakteristiky či chování).

Homoparentální rodina – Rodina, ve které rodičovské role zastávají dvě ženy nebo dva muži, lidově také občas označovaná jako „duhová rodina“. V rámci homoparentální rodiny se rozlišuje zákonný rodič (zákonem uznaný rodič dítěte, např. biologická matka, biologický otec, nebo ten muž/ta žena, který/kteřá dítě osvojil/a jako jednotlivec) a sociální rodič (ten z páru, který dítě sice také vychovává a dítě ho vnímá jako rodiče, ale zákonem jako rodič uznaný není; občas také označován jako „faktický rodič“).

Intersex – Zastřešující termín označující lidi, u nichž nelze jednoznačně určit, zda jsou mužského či ženského pohlaví (příčemž pohlaví je možné reflektovat na úrovni vnějších a vnitřních pohlavních znaků, hladin hormonů či chromozomů). Obzvláště v lékařském prostředí se používá termín DSD.

LGBTI+ – Jde o akronym původně vzniklý pro zahrnutí leseb, gayů, bisexuálních a trans* lidí pod jedno označení, následně rozšiřovaný o další sexuální a genderové identity a projevy (jako asexualita, intersex, queer, nonbinary ad.), jejichž rozmanitost a inkluzivita je vyjádřena

---

¹⁸ Formulace vycházejí z rozsáhlejších slovníků z: příručky organizace PROUD pro učitele ([Duhová příručka pro vyučující](#), 2016), odborné publikace Z. Slobody *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita* (2016, Pasparta) a metodiky pro sociální práci připravované organizací Prague Pride (předpokl. publikace 2021).

použitím “+” na konci akronymu. Tato Strategie hovoří především o gayích, lesbách, bisexuálních, trans* a intersex lidech, a tak se objevují i v používaném akronymu. V jiných dokumentech je možné se setkat s variantami jako: GLBT, LGBT+ nebo třeba LGBTIQ.

Sexuální orientace – Původně medicínský pojem označující determinaci k romantické či sexuální náklonnosti lidem s určitými charakteristikami jako je pohlaví/gender.

Stigmatizace – Předpoklad či nálepka (označování), jež apriorně negativně hodnotí člověka či skupinu lidí, což narušuje jejich identitu a nutí je se s tím vnitřně vypořádávat.

Trans* – Označení zastupující všechny trans identity, tj. identity, které souvisí s vnitřním sebepojetím genderu a pohlaví a s jejich projevy v sociálních interakcích. Primárně tedy nesouvisí se sexualitou a partnerskou náklonností k jiným lidem. Hvězdička na konci znamená otevřenost či inkluzivitu k dalším konceptům a podobám genderové konformity (např., transgender, transqueer, genderqueer, agender, nonbinary apod.). | **Tranzice** – Proces nabývání vizuálních a tělesných charakteristik a sociální role, která je v souladu s prožívanou genderovou identitou člověka, přičemž rozlišujeme: (a) Fyzickou tranzici, která může zahrnovat hormonální terapii (HRT), chirurgické změny nebo různé jiné úpravy zevnějšku (např. laserové odstraňování vousů). (b) Úřední tranzici – změna označení genderu, jména, rodného čísla v dokladech a jiných úředních dokumentech. (c) Sociální tranzici – život v rámci pocíťované sociální role. | **Transfobie** – Nepřátelské postoje k trans* lidem či lidem genderově nekonformním (nesplňujícím předpoklady toho, jaký by měl být či vypadat „správný“ muž, či „správná“ žena).

1.5. Průřezové principy

Rovný přístup a ochrana práv

Základními ideami strategie jsou rovné postavení a rovná práva LGBTI+ lidí. Strategie nezavádí jakékoliv výhody v postavení LGBTI+ lidí. Prostřednictvím svých opatření pouze odstraňuje bariéry a srovnává stávající znevýhodnění, kterému LGBTI+ lidé ve společnosti čelí. I pro LGBTI+ lidi musí platit základní lidskoprávní premisa, že lidé se rodí svobodní a rovní v důstojnosti a právech.¹⁹ Všechny lidskoprávní normy a otázky jako zákaz diskriminace, mučení a násilí, přístup ke spravedlnosti, ochrana soukromí, právo na rodinný život, svoboda pohybu, svoboda projevu, shromažďování a sdružování, přístup k zaměstnání, zdravotní péči, vzdělávání a otázky imigrace se dotýkají i LGBTI+ lidi a proto je nutno jejich práva a zájmy vždy zohlednit. Nejde o to, že by LGBTI+ lidé žádali zvláštní přístup a zvláštní práva. Stát je naopak povinen zajistit všem rovný přístup k lidským právům bez ohledu na sexuální orientaci a genderovou identitu. Strategie tedy přináší kroky k zajištění a naplnění tohoto principu i v ČR.

Respekt, nikoliv pouze tolerance

V české společnosti se již téměř vžilo, že si “každý má dělat doma, co chce”. Tento přístup je často zmiňován právě v souvislosti s LGBTI+ lidmi. Česká veřejnost je považována (a sama se tak rovněž vnímá) za velmi tolerantní vůči LGBTI+ lidem, přičemž tato tolerance postupně stoupá.²⁰ Často to však může znamenat pouze, že se lidé o problémy LGBTI+ lidí nezajímají,

¹⁹ Viz čl. 1 Všeobecné deklarace lidských práv a také Listiny základních práv a svobod.

²⁰ Dokladem jsou např. pravidelná šetření Centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AVČR dostupné [zde](#)

neřeší je, a že před nimi samotnými zavírají oči. To, co je ale vyjádřením skutečné rovnoprávnosti, je respekt. Respekt k tomu, že vedle mě žije někdo jiný, než jsem já sám/sama, a respekt k tomu, jak jiní chtějí prožívat svůj život. Teprve takový respekt promítnutý do každodenního života i do naplňování opatření této strategie může přinést plné zrovnoprávnění a uznání LGBTI+ lidí u nás.

Sběr údajů a tvorba poznatkové základny pro další rozvoj

Mnohá témata, která jsou obsažena v této strategii, nejsou dosud v českém kontextu dostatečně zmapována. U jiných máme poznatků více, ale relevantní data (obzvl. statistického charakteru) nejsou dostatečně a systematicky sbírána. Mnohá opatření proto obsahují úkol spočívající ve zpracování výzkumů či doplnění údajů a statistik. Avšak i u opatření, která takový úkol explicitně neobsahují, je třeba mít stále na paměti to, že je nezbytné toto dostatečné kvalitativní i kvantitativní poznání vytvářet. Tuto úlohu v současnosti plní především akademické a výzkumné instituce a nevládní organizace. Stát by se však měl více zapojit i do těchto výzkumných aktivit, podporovat je a využívat jejich zjištění, stejně jako více cíleně a systematicky sbírat a využívat statistická data.

Přístup založený na faktech a důkazech

Za přístup založený na důkazech (evidence-based policy) se označuje tvorba rozhodnutí, politik, programů apod., které jsou založeny na nejlepším dostupném poznání (výzkumu) a které vycházejí z důkazů z terénu a relevantních podkladů z praxe zahrnutých do celkového kontextu. Data vychází z výzkumů a analýz na národní i mezinárodní úrovni. Na základě toho tedy opatření navržená v této strategii vycházejí z nejvyšší dosažené úrovně poznání v dané oblasti a opírají se o relevantní fakta, nikoliv o dojmy a pocity, jež mohou být často vyvolány nedostatečnou informovaností, vychýlenou veřejnou diskusí, subjektivními názory apod.

Reflexe aktuálního vývoje v praxi

Ochrana práv LGBTI+ lidí se ve světě neustále vyvíjí. Otázky související s právy LGBTI+ lidí se postupně staly předmětem činnosti všech hlavních lidskoprávních organizací na globální i regionální úrovni jako OSN, Rada Evropy, Evropská unie či Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Všechny tyto organizace se snaží reflektovat právní a společenský vývoj v jednotlivých státech a zároveň jej usměrňovat ke stále většímu uznání a lepší ochraně práv LGBTI+ lidí. Dokladem je např. i aktualizace Yogyakartačských principů v roce 2017, pravidelné zprávy o plnění doporučení Výborů ministrů Rady Evropy anebo v neposlední řadě i vývoj judikatury či názorů a postojů mezinárodních lidskoprávních orgánů jako Evropský soud pro lidská práva, Evropský výbor pro sociální práva či smluvní výbory OSN. Tyto orgány provádějí nejen interpretaci mezinárodního práva lidských práv týkajícího se práv LGBTI+ lidí, ale shromažďují velké množství odborných informací, které může ČR využít při implementaci jednotlivých kroků a opatření strategie.

Respekt a integrace pomocí poznání

Zkušenost učí, že strach, obavy a další negativní pocity plynou často z neznalosti a neporozumění. Lidé, kteří mají osobní zkušenost s LGBTI+ lidmi v rodině či mezi přáteli, jsou vůči nim víc tolerantní, více je respektují a více podporují jejich práva než ti, kteří osobně žádné LGBTI+ lidi neznají. Proto je strategie z velké části založena i na osvětě, vzdělávání a poznání skutečného života LGBTI+ lidí v ČR a jeho přiblížení co nejširší veřejnosti. Důraz je kladen na představení života LGBTI+ lidí ve všech jeho souvislostech. Všichni tak mohou poznat, že

LGBTI+ lidé jsou běžnou součástí společnosti a jen na základě předsudečných postojů či nevhodně nastaveného prostředí čelí bariérám, které jim brání v rovném a plném užívání práv. Společně je pak možné činit kroky k odstranění těchto bariér obsažené v této strategii.

Participace a spolupráce

Posledním základním principem je participace, tj. spolupráce se samotnými LGBTI+ lidmi na tvorbě a implementaci strategie. LGBTI+ lidé se v ČR již dlouhodobě sdružují do různých spolků a organizací, prostřednictvím kterých se zasazují o odstraňování bariér, prosazují rovnou ochranu svých práv, šíří osvětu o tématech LGBTI+ nebo nabízejí podporu ostatním LGBTI+ lidem. Tvorba strategie a navrhování jednotlivých opatření vycházely ze zkušenosti těchto organizací, které budou i během implementace nadále spolupracovat s gestory jednotlivých opatření. Na základě této spolupráce se budou formulovat kroky směřující k naplnění opatření, k celkovému zlepšení pozice LGBTI+ lidí v české společnosti a ochraně jejich práv.

1.6. Ostatní relevantní strategické dokumenty

Strategie vychází zejména z následujících národních i mezinárodních dokumentů:

1. [Principy aplikace mezinárodního práva lidských práv ve vztahu k sexuální orientaci a genderové identitě \(Yogyakartské principy\)](#),
2. [Doporučení CM/Rec\(2010\)5 Výboru ministrů členským státům o opatřeních pro boj s diskriminací z důvodu sexuální orientace nebo genderové identity](#),²¹
3. [Unie rovnosti – Strategie LGBTIQ rovnosti 2020–2025](#),
4. [Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR](#),
5. [Výzkum veřejného ochránce práv Být LGBTI+ v Česku – zkušenosti LGBTI+ lidí s předsudky, diskriminací, obtěžováním a násilím z nenávisti](#),
6. [Výzkum Agentury EU pro základní práva Dlouhá cesta k LGBTI rovnosti](#),
7. [Obavy a přání trans lidí v ČR](#),
8. [Témata pro činnost Výboru pro sexuální menšiny](#).

Strategie je komplementární k dalším vládním strategickým dokumentům. Její naplňování by tak mělo přispět i k jejich plnění a při její realizaci bude přihlíženo i k těmto dalším dokumentům. Jde zejména o následující dokumenty:

- Česká republika 2030,
- Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030,
- Strategie romské integrace 2021–2030,
- Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu,
- Státní integrační program pro držitele mezinárodní ochrany,
- Koncepce boje proti projevům extremismu a předsudečné nenávisti,
- Koncepce rodinné politiky,
- Národní strategie ochrany práv dětí na období 2021–2029,
- Strategický rámec politiky zaměstnanosti do roku 2030,
- Národní strategie sociálního začleňování 2021–2030,
- Národní strategie rozvoje sociálních služeb na období 2016–2025,
- Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020,
- Strategický rámec rozvoje péče o zdraví v ČR do roku 2030,
- Národní akční plán pro duševní zdraví 2020–2030,

²¹ Český překlad doporučení je přístupný [zde](#).

- Národní akční plán prevence sebevražd 2020–2030,
- Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+,
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027,
- Koncepce zahraniční politiky České republiky,
- Koncepce podpory lidských práv a transformační spolupráce.

KONCEPT

2. Definice a analýza řešeného problému

2.1. Definice řešeného problému

V posledních letech bylo provedeno několik výzkumů situace LGBTI+ lidí v ČR. Jsou to konkrétně:

- [Výzkum Být LGBTI+ v ČR od Kanceláře veřejné ochránkyně práv z roku 2019](#),
- [Výzkum Agentury EU pro základní práva Dlouhá cesta k LGBTI rovnosti z roku 2019](#),
- [Výzkum EUROBAROMETR Diskriminace v EU v roce 2019 se zaměřením na diskriminaci LGBTI lidí](#).

Tyto výzkumy ukazují, že LGBTI+ lidé se ne vždy cítí v české společnosti dobře. Pociťují především omezení v možnosti být sami sebou a otevřeně prožívat svou sexualitu či genderovou identitu, cítí se zneuznaní a diskriminováni a obávají se útoků či napadení. Svou orientaci či identitu prožívá otevřeně ani ne polovina LGBTI+ lidí v ČR a naopak více jak třetina jí vždy skrývá.²² Skoro polovina LGBTI+ párů se na veřejnosti nechrání za ruce²³ a pětina LGBTI+ lidí se vyhýbá určitým veřejným místům²⁴. I když si značná část české populace myslí, že naše společnost je vůči LGBTI+ skupině tolerantní, zkušenosti LGBTI+ lidí jsou často odlišné. Např. pouze třetina veřejnosti si myslí, že LGBTI+ lidé jsou v České republice diskriminováni, zatímco mezi LGBTI+ skupinou jde až o tři čtvrtiny dotázaných.²⁵ Veřejnost tedy vnímá situaci LGBTI+ lidí podstatně pozitivněji než oni sami.²⁶ Skoro polovina české populace si myslí, že by coming-out LGBTI+ člověku způsobil problémy v životě.²⁷ Během posledních pěti let se cítila diskriminována a/nebo obtěžována více než třetina LGBTI+ lidí, což je zhruba třikrát vyšší podíl než v případě běžné populace.²⁸ Trans* lidé uváděli, že cítí menší svobodu žít, jak chtějí, méně odhalují svou identitu, výrazněji pociťují diskriminaci a jsou častěji oběťmi útoků než lesby a gayové.²⁹ Diskriminace byla nejčastěji pociťována v prostředí zaměstnání či vzdělávacích institucí. Pociťovaná diskriminace měla nejčastěji formu verbálního a psychického obtěžování, ponižování, urážek nebo vyhrožování. Časté jsou především nevhodné vtipy, posměch, ponižování nebo urážky, naopak vyhrožování či přímé fyzické útoky jsou naopak vzácné.³⁰ I tak jde při výzkumném vzorku cca 1200 lidí o více než 150 případů. Jde přitom hlavně o útoky neznámých lidí na veřejných místech. Výzkumy rovněž ukazují, že případy diskriminace a

²² Viz Dlouhá cesta k LGBTI rovnosti, str. 24.

²³ Tamtéž, str. 26n.

²⁴ Tamtéž, str. 50.

²⁵ Viz Být LGBTI+ v Česku, str. 14. K podobným datům došel i průzkum Diskriminace v EU, jehož shrnutí pro ČR je k dispozici [zde](#).

²⁶ Tamtéž, str. 30.

²⁷ Pravidelný výzkum CVVM k postojům k právům gayů a leseb / párů stejného pohlaví, k dispozici [zde](#).

²⁸ Viz rovněž výzkum Kanceláře veřejného ochránce práv. Diskriminace v ČR: oběť diskriminace a její překážky v přístupu ke spravedlnosti z roku 2015 dostupný [zde](#), Podobná čísla ukazuje i výzkum Dlouhá cesta k LGBTI rovnost.

²⁹ Svobodu žít podle svého názoru cítí 1/2 leseb a gayů oproti 1/3 trans* lidí, jejichž otevřenost je zhruba o 1/3 nižší. Diskriminováno se za posledních pět let cítilo až 86 % trans* lidí, 58 % leseb a 33 % gayů. Viz Být LGBTI+ v Česku, str. 30 a 36. Podle výzkumu Dlouhá cesta k LGBTI rovnosti se oběťmi útoků stala až pětina trans* a intersex lidí.

³⁰ S obtěžováním má za posledních pět let osobní zkušenost 55 % dotázaných (nadávání – 39 % a zesměšňování – 37 %), s fyzickým/sexuálním napadením nebo vyhrožováním násilím 15 % dotázaných (vyhrožování – 9 %, fyzické napadení – 5 %, sexuální napadení – 3 %). Viz Být LGBTI+ v Česku, str. 54.

obtěžování zůstaly ve více jak 90 % případů neřešeny.³¹ Důvodem je nízká informovanost o možnostech řešení a pomoci³² a jejich přílišná náročnost v očích samotných obětí³³, stejně jako nízká důvěra v jejich efektivnost a také ve vstřícnost příslušných orgánů³⁴. Srovnání čísel s ostatními státy EU pak ukazuje, že ve většině ukazatelů je situace v ČR spíše podprůměrná oproti jiným evropským zemím, resp. průměru EU.³⁵

Vnímání LGBTI+ lidí českou veřejností je relativně vstřícné. Rovná práva jako ostatním by lesbám, gayům a bisexuálním lidem přiznalo 57 % dotazovaných.³⁶ Stejný počet přijímá vztah dvou lidí stejného pohlaví. Veřejné projevy náklonnosti u dvou žen toleruje rovněž 57 %, u dvou mužů však jen 45 %.³⁷ Jako kolegu či kolegyni v práci by lesbu, gaye či bisexuálního člověka přijali až dvě třetiny dotazovaných, trans* a intersex člověka pak něco přes polovinu.³⁸ Tolerance však výrazně klesá v případě, kdy by se takový člověk měl stát členem či členkou rodiny.³⁹ Obecně lze pak postoj veřejnosti shrnout tak, že LGBTI+ lidé by neměli svou orientaci či identitu dávat veřejně na odív, ale v soukromí si mohou dělat, co chtějí.⁴⁰ Na druhou stranu jsou extrémní postoje k LGBTI+ lidem jako např. souhlas s léčbou či trestním postihem homosexuality rovněž vzácné.⁴¹ I v těchto ukazatelích je však v ČR spíše (a někdy dokonce i výrazněji) pod průměrem EU. Národní průzkumy pak ukazují víceméně stoupající podporu pro práva LGBTI+ lidí, a to především v oblasti rodiny a péče o děti, kdy registrované partnerství, sňatky stejnopohlavních párů či rodičovská práva podporuje polovina až skoro tři čtvrtiny lidí.⁴² Výzkumy však zároveň ukazují, že veřejnost vnímá situaci LGBTI+ lidí v ČR výrazně optimističtěji než oni sami. Skoro 80 % se domnívá, že gayové a lesby dnes mohou v ČR žít, jak chtějí, a až 60 % si myslí, že jim zde nehrozí žádné trestné činy motivované nenávistí z důvodu sexuální orientace. Naopak 36 % si myslí, že gayové a lesby jsou v ČR diskriminováni nebo znevýhodňováni. Veřejné povědomí o problémech LGBTI+ lidí je tak spíše nízké a rozchází se s jejich vlastními zkušenostmi.⁴³

³¹ Viz Být LGBTI+ v Česku, str. 41. Čísla zjištěná ve výzkumu Dlouhá cesta k LGBTI rovnosti jsou v případě obtěžování nižší (38 %), v případě napadení podobná (9 %).

³² Největší část obětí (přes třetinu) by se obrátila na policii, která je přitom příslušná k řešení jen nezávažnějších incidentů. Na inspekční orgány, soudy či advokáta by se obrátilo jen 9 %. Viz Být LGBTI+ v Česku, str. 41n. Výzkum Dlouhá cesta k LGBTI rovnosti došel víceméně ke stejným číslům stejně jako průzkum LGBTI Diskriminace v EU.

³³ Téměř ¾ dotázaných si myslí, že domoci se svých práv je pro oběti diskriminace v České republice spíše nebo velmi obtížné. Viz Být LGBTI+ v Česku, str. 51.

³⁴ Až zhruba pětina dotázaných se na policii neobrátila, jelikož jí nedůvěřuje a bála se zesměšnění a toho, že jejich případ nebude brán vážně. Viz Být LGBTI+ v Česku, str. 56.

³⁵ Viz shrnutí výsledků výzkumu Dlouhá cesta k LGBTI rovnosti pro ČR dostupné [zde](#),

³⁶ Viz průzkum LGBTI Diskriminace v EU, str. T46.

³⁷ Tamtéž, str. T51–T56.

³⁸ Tamtéž, str. T28nn.

³⁹ Jako přítele či přítelkyni svých dětí by LGB člověka přijala ani ne třetina dotázaných a trans* a intersex člověka ani ne pětina. Viz tamtéž, str. T34nn.

⁴⁰ S tím souhlasí kolem 60 % lidí. Viz Být LGBTI+ v Česku, str. 27n.

⁴¹ Tento postoj zastává kolem 10 % lidí. Tamtéž.

⁴² Dlouhodobá data Centra pro výzkum veřejného mínění, která jsou sbírána každoročně od roku 2007 do roku 2019, ukazují nárůst do roku 2017 a poté stagnaci či mírný sestup (podrobněji viz [zde](#)). Data v průzkumu společnosti MEDIAN za roky 2018 a 2019 pak ukazují podobná čísla (viz [zde](#)).

⁴³ Viz Být LGBT+ v Česku, str. 30. Výzkum EUROBAROMERT došel k podobným, resp. ještě nižším číslům ohledně povědomí o diskriminaci.

Situaci LGBTI+ lidí v Evropě sledují i mezinárodní organizace International Lesbian and Gay Association – Europe⁴⁴ (ILGA Europe), Transgender Europe⁴⁵ (TGEU) a Organisation Intersex International (OI) Europe⁴⁶. Tyto organizace publikují každoroční zprávy, ve kterých hodnotí situaci v evropských zemích a jejich pokrok v ochraně a naplňování práv LGBTI+ lidí, a to i pomocí map a indexů.⁴⁷ Právě tyto mapy a indexy dokumentují, že ČR za posledních cca 10 let na rozdíl od ostatních zemí v ochraně práv LGBTI+ lidí výrazně stagnuje a její postavení v indexech, které se neustále rozvíjejí a sledují vícero jevů, dokonce dlouhodobě klesá.⁴⁸

2.2. Prostředí a budoucí očekávaný vývoj

Strategie je prvním dokumentem svého druhu, který na úrovni vlády ČR vznikl. Má nastolit téma postavení LGBTI+ lidí jako předmět činnosti veřejné správy a započít změny legislativy, přístupu státních orgánů, samospráv i společnosti k LGBTI+ lidem spolu s budováním institucionálních i odborných kapacit ke zlepšení práv a postavení LGBTI+ lidí a také ke změně jejich společenského vnímání a celkové atmosféry ve společnosti. Strategie tak je dokumentem, který má dopad do žité reality. Je koncipována tak, aby se co nejvíce přiblížila reálným životům LGBTI+ lidí a ty napomohla zlepšovat. Bude tak započat dlouhodobý přístup k ochraně práv LGBTI+ lidí, který se neomezí pouze na tuto strategii a na období do roku 2026, do kdy je koncipována. Cílem je zařadit toto téma mezi stálá témata pro činnost českých orgánů veřejné moci, pro veřejnou politiku jako takovou a jí vytvářené dokumenty, pro vědu a akademickou činnost a pro celkovou společenskou diskusi a veřejný život. Ochrana práv LGBTI+ lidí se tak bude moci rozvíjet na základě nejlepšího dostupného poznání a reagovat na jejich aktuální potřeby i potřeby celé společnosti. Podrobnější kroky jsou pak vymezeny v následující části.

---

⁴⁴ <https://ilga-europe.org/>

⁴⁵ <https://tgeu.org/>

⁴⁶ <https://oiieurope.org/>

⁴⁷ Viz např. mapy duhové Evropy [zde](#) či indexy práv trans* lidí v Evropě a střední Asii [zde](#).

⁴⁸ V duhové mapě ILGA z roku 2011 plnila ČR 5 kritérií z 24 a 2 zneužívající, což ji stavělo na 22. místo z 50 evropských zemí. Podle poslední mapy z roku 2020 plnila ČR práva LGBTI+ lidí z 26 %, (plnila 23 kritérií z 69) a byla na 32. místě ze 49 evropských států. V prvním indexu TGEU z roku 2013 plnila ČR 8 kritérií z 16 a všech 5 zneužívajících kritérií, zatímco v posledním z roku 2020 plnila 10 kritérií z 30.

3. Logika intervence a hierarchie cílů strategie

3.1. Vize

Vizí této strategie je zlepšení postavení LGBTI+ lidí v ČR, a to prostřednictvím jejich zrovnoprávnění v právu a následně i ve společnosti. Jde o uznání LGBTI+ lidí jako plnoprávných členů společnosti se všemi životními projevy a situacemi, ať již to je soukromý a rodinný život (umožnění vstupu do manželství, rozvoj rodinných vazeb, výchova a vztah k dětem atd.)⁴⁹, vystupování na veřejnosti, pracovní život, vzdělávání, sociální péče či péče o zdraví. Jde o zajištění stejné ochrany před násilím, obtěžováním, útoky a ústrky, všemi formami diskriminace a znevýhodnění, zajištění rovné ochrany práv při omezení osobní svobody, závislosti na péči či jiné formě znevýhodnění včetně případů vícenásobné diskriminace. V neposlední řadě jde o osvětu odborníků i společnosti jako celku o právech LGBTI+ lidí a o tom, jak je plnohodnotně přijmout a začlenit do společnosti. V návaznosti na tato opatření by pak mělo dojít k řešení problémů LGBTI+ lidí a ke zlepšení jejich situace v ČR. Česká republika tím zároveň naplní své ústavní a mezinárodní závazky, posílí své postavení země, která respektuje práva LGBTI+ lidí a zajišťuje rovné podmínky pro život všem svým obyvatelkám a obyvatelům. Tím se přiřadí k ostatním zemím EU či Rady Evropy, které již dříve přijaly podobné strategie.⁵⁰

Konečným cílem strategie pak je, aby v ČR bylo na všech úrovních a ve všech oblastech společenského života vytvářeno prostředí respektující práva a postavení LGBTI+ lidí, v němž každý člověk požívá stejné důstojnosti a všech svých práv a svobod, nemusí skrývat svou identitu a orientaci a není stigmatizován, vysmíván či utlačován ani nemusí čelit diskriminaci či dokonce nenávisným útokům. Cílem je tak dosáhnout toho, aby každý člověk mohl být sám sebou a měl možnost prožít život podle svých představ, preferencí a tužeb a aby se nemusel ve svém životě potýkat s bariérami, které znemožňují důstojný život.

3.2. Strategické cíle

Na základě provedených analýz situace v ČR a dosavadní činnosti Výboru pro sexuální menšiny při Radě vlády pro lidská práva se strategie věnuje následujícím oblastem a bariérám v nich:

1. ochrana a respekt k lidské důstojnosti a právo na sebeurčení,
2. rodinné vztahy,
3. zaměstnání a pracovní život,
4. sociální a zdravotní oblast,
5. vzdělávání a
6. institucionální ochrana práv LGBTI+ lidí.

Strategická oblast právo na důstojnost, tj. sebeurčení, rovné zacházení a ochranu tělesné integrity a osobnosti se věnuje především otázkám, které se týkají nejobecnějšího postavení LGBTI+ lidí, jejich osobní důstojnosti a integrity, práva na rovný přístup k právům

⁴⁹ Tato opatření podporuje přes 90 % dotazovaných. Viz Být LGBTI+ v Česku, str. 58nn.

⁵⁰ Přehled těchto zemí je možné najít [zde](#).

a nediskriminaci. Konkrétně jde především o zajištění rovného zacházení a zákazu diskriminace včetně případů vícenásobného znevýhodnění, zajištění bezpečí a ochrany před násilím, útoky a stigmatizací a také zajištění práva na sebeurčení a identitu u trans* a intersex lidí. Druhá strategická oblast se zaměřuje na rodinné a partnerské vztahy. Zde je zásadním opatřením přijetí manželství pro všechny, nicméně tato oblast se věnuje také postavení dětí v rodině. Třetí strategická oblast se zaměřuje na zaměstnání a pracovní život, na odstranění bariér a nerovností a boj proti diskriminaci v této oblasti a také na podporu diverzity na pracovišti. Čtvrtá strategická část se zaměřuje na oblast sociálních a zdravotních aspektů života LGBTI+ lidí. Pamatuje na rovný přístup k sociálním službám a sociální a zdravotní péči a na jejich poskytování v souladu s potřebami LGBTI+ lidí. Speciální cíle se pak zaměřují na přístup trans* a HIV+ lidí ke zdravotní péči, neboť v něm čelí dalším bariérám. Pátá oblast je zaměřena na vzdělání, kde je hlavním cílem vytvořit bezpečné a vstřícné prostředí pro LGBTI+ lidi a zároveň problematiku LGBTI+ dostatečně začlenit do školního vzdělávání. Jako poslední je pak zařazena strategická oblast týkající se naplňování strategie, pro niž je třeba vytvořit dostatečný institucionální základ.

Každá strategická oblast obsahuje jeden hlavní cíl směřující k odstranění bariér pro LGBTI+ lidi v dané oblasti a k zabezpečení naplnění strategie. Tento cíl je dále členěn na konkrétnější cíle a ty na konkrétní opatření. Cíle jsou vždy popsány z hlediska historického vývoje, právní situace včetně ústavních a mezinárodních závazků ČR a situace v terénu v dané oblasti. Podobně jsou následně stručně popsána jednotlivá opatření. Každé opatření má určeného odpovědného gestora (zpravidla ministerstvo), jenž dalším přidělováním odpovědnosti za řešení uvnitř své struktury zaručuje adekvátní naplňování každého jednoho opatření (ale i ducha celé strategie). Dále opatření obsahují termín pro splnění a také indikátor, podle kterého se bude splnění hodnotit. Většina opatření je koncipována tak, že stanovuje obecný cíl, kterého má být dosaženo, avšak samotné provedení ponechává na příslušném odpovědném gestorovi, který může zvolit nejvhodnější kroky. Vždy jde o to, aby bylo dosaženo příslušného cíle specifikovaného v opatření. Konkrétní struktura strategie je následující:

4. Strategická oblast 1: Bariéry v respektu k lidské důstojnosti a v právu na sebeurčení

Hlavní cíl:

Lidská důstojnost je považována za základ lidských práv. To potvrzuje nejen preambule Ústavy ČR, Listina základních práv a svobod ve svém prvním článku, ale i judikatura Ústavního soudu⁵¹ či Evropského soudu pro lidská práva⁵². Z lidské důstojnosti plyne respekt ke každému člověku, jeho identitě a individualitě a jeho svobodné činnosti a naopak zákaz jakýchkoliv zásahů v podobě působení utrpení, ponižování či jiného podobného jednání anebo nepřiměřeného omezování práv. Svoboda má umožnit rozvoj lidské osobnosti v rámci soukromého života v souladu s jejími přáními a rozhodnutími.⁵³ Součástí soukromého života jsou různé aspekty lidské osobnosti jako např. jméno, tělesný vzhled, osobní identita, názory, přesvědčení, citové vztahy, sexuální preference apod. Každý jedinec má tedy rovné právo rozvíjet všechny tyto aspekty svého života a jeho svoboda může být omezena z důvodu rovné svobody jiných lidí či z důvodu ochrany veřejného zájmu (veřejného statku), a to pouze v přiměřené míře.⁵⁴

Rovnost v důstojnosti a právech má umožnit LGBTI+ lidem všechny tyto aspekty rozvíjet rovným způsobem a požívat stejné ochrany jako ostatní lidé bez jakékoliv diskriminace.⁵⁵ Každý LGBTI+ člověk má právo na to, aby byla zachována jeho lidská důstojnost bez ohledu na svou sexuální orientaci či genderovou identitu.⁵⁶ Každý LGBTI+ člověk má rovněž právo na rovnou ochranu svého života a tělesné integrity před násilím⁵⁷, verbálními útoky, ponižováním či pronásledováním⁵⁸ motivovanými sexuální orientací či genderovou identitou. Proto je nutné vytvořit právní regulaci chránící LGBTI+ lidi před těmito zásahy, postihující dostatečně jejich spáchání a vytvořit podmínky pro jejich efektivní předcházení.

Každý LGBTI+ člověk má právo na sebeurčení a na formulaci a projevení své osobní identity na základě svého rozhodnutí a bez kladení zbytečných překážek v každodenním životě.⁵⁹ Proto je nutné vytvořit rychlé, přístupné a jednoduché postupy pro trans* lidi, u kterých osobní identita neodpovídá pohlaví přidělenému při narození, aby mohli vést svůj každodenní život v souladu se svým cítěním a vnímáním. Každý člověk má rovněž právo na navazování mezilidských vztahů v souladu se svou sexuální orientací a na jejich naplňování ve všech podobách včetně mezilidské intimity, projevů náklonnosti v soukromí i na veřejnosti apod.⁶⁰

Každý LGBTI+ člověk má konečně právo na rovné zacházení bez jakékoliv diskriminace na základě sexuální orientace či genderové identity a na ochranu před touto diskriminací, stejně jako před diskriminací na základě jiných důvodů jako rasa či etnický původ, věk, zdravotní

⁵¹ Viz např. nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 412/04 ze dne 7.12.2005.

⁵² Viz např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Pretty proti Spojenému království ze dne 29.4.2002.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Viz čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

⁵⁵ Viz Yogyakartský princip č. 2.

⁵⁶ Viz Yogyakartský princip č. 1 stejně jako jejich preambule a preambule doporučení Výboru ministrů Rady Evropy.

⁵⁷ Viz Yogyakartský principy č. 4 a 32 a doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, kapitola IA, bod 4.

⁵⁸ Viz Yogyakartský principy č. 5 a 9 a doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, kapitola IB.

⁵⁹ Viz Yogyakartský principy č. 3, 6 a 31 a doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, kapitola IV body 20 – 22 a např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Christine Goodwin proti Spojenému království ze dne 11.7.2002.

⁶⁰ Viz Yogyakartské principy č. 6 a 33.

postižení, pohlaví či náboženské vyznání.⁶¹ Právní úprava tedy musí poskytovat dostatečné nástroje k boji a potírání všech těchto forem diskriminace, k jejímu předcházení a také k podpoře společenské rovnosti a respektu.

Cíl 1.1 – Snížit výskyt diskriminace, stigmatizace a předsudečně trestné činnosti vůči LGBTI+ lidem

Z principu lidské důstojnosti a rovnosti v právech plyne zákaz diskriminace LGBTI+ lidí na základě sexuální orientace či genderové identity.⁶² To znamená zákaz jakéhokoliv znevýhodnění, postihu či působení jakékoliv újmy na základě toho, jak člověk prožívá svou osobní identitu a jak ji svým chováním projevuje navenek. Stát má tedy povinnost chránit LGBTI+ lidi před diskriminací a před útoky na jejich autonomii, tělesnou integritu, bezpečnost či dokonce život.⁶³ Nesmí rovněž nijak postihovat LGBTI+ lidi za jejich způsob života jako např. pohlavní styk s lidmi stejného pohlaví, veřejné projevy náklonnosti mezi lidmi stejného pohlaví, veřejné projevy trans*identity apod.⁶⁴

Dle výzkumu veřejné ochránkyně práv z roku 2019 Být LGBTI+ v ČR se u nás během posledních pěti let cítilo být diskriminováno 38 % LGBTI+ lidí. Z nich 82 % tuto diskriminaci či obtěžování připisovalo své sexuální orientaci. Diskriminováno se cítilo až 86 % dotázaných trans* lidí nebo lidí s trans* minulostí, dále 58 % leseb, 43 % bisexuálních lidí a 33 % gayů.⁶⁵ Stejný průzkum také ukázal, že za posledních pět let mělo zkušenosti s obtěžováním a urážením 55 % dotázaných. S fyzickým/sexuálním napadením nebo vyhrožováním násilím mělo pak zkušenost 15 % dotázaných. Ale jen každý 10. z nich se odhodlá tyto problémy řešit a upozornit na ně.⁶⁶ Výzkum Agentury EU pro základní práva z téhož roku pak ukázal, že diskriminována se cítila necelá jedna třetina LGBTI+ lidí, 38 % bylo obtěžováno a 8 % bylo napadeno, avšak u trans* a intersex lidí to bylo 20 %. Navíc 48 % LGBTI+ lidí se bojí projevovat veřejně náklonnost a 21 % se vyhýbá určitým místům z obavy z napadení. I když jsou tyto čísla pod evropským průměrem, neznamená to, že se nejedná o problém, kterému není třeba věnovat pozornost. Jde totiž stále o velký počet lidí, kteří diskriminaci pociťují. LGBTI+ lidé navíc nedůvěřují státním institucím, že jim poskytnou ochranu. Na policii se obrátí jen každý 10. a na veřejného ochránce práv jako orgán pro rovné zacházení jen každý 20.⁶⁷

Tato čísla ukazují, že je nutné vytvořit robustní zákonný rámec proti diskriminaci a obtěžování LGBTI+ lidí a zajistit jeho praktické vymáhání. České trestní právo však útoky motivované odlišně vnímanou sexuální orientací a genderovou identitou víceméně ignoruje⁶⁸. V praxi to znamená, že rasistické či náboženské útoky jsou trestány zhruba o jednu třetinu přísněji než útoky homofobní či transfobní⁶⁹, byť podstata pohnutky pachatele je vždy předsudek vůči určité

⁶¹ Viz Yogyakartský princip č. 2 stejně jako jejich preambule a preambule doporučení Výboru ministrů Rady Evropy.

⁶² Viz Yogyakartský princip č. 2 a např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Salgueiro da Silva Mouta proti Portugalsku ze dne 21.12.1999.

⁶³ Viz Yogyakartské principy č. 4 a 5, nebo kapitola I Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy.

⁶⁴ Viz Yogyakartský princip č. 33.

⁶⁵ Být LGBTI+ v ČR, str. 35n.

⁶⁶ Být LGBTI+ v ČR, str. 52n.

⁶⁷ Informace o datech týkajících se ČR [zde](#).

⁶⁸ Tyto pohnutky nejsou zohledněny ani na úrovni speciálních trestných činů, kvalifikovaných skutkových podstat některých obecných trestných činů i obecných přitěžujících okolností.

⁶⁹ Viz např. § 140 odst. 3 písm. g), § 145 odst. 2 písm. f) či § 146 odst. 2 písm. e) trestního zákoníku.

skupině. Přitom naopak u přestupků je přístup k oběma typům útoků stejný.⁷⁰ Podobně i antidiskriminační úprava obsažená v antidiskriminačním zákoně a v mnoha dalších předpisech⁷¹ může být v praxi problematická. Některé z těchto předpisů upravují určité otázky odchylně od antidiskriminačního zákona (např. protiprávní důvody diskriminace, prostředky ochrany před diskriminací atd.), což ochranu před diskriminací může komplikovat.⁷² Mezinárodní orgány tak ČR doporučují právní úpravu sjednotit a zjednodušit a učinit tak ochranu před diskriminací přístupnou a efektivní.⁷³ Výzkumy veřejného ochránce práv doporučují další kroky ke zlepšení české právní úpravy ochrany před diskriminací jako např. rozšíření přesunu, resp. sdílení důkazního břemene na všechny případy diskriminace podle antidiskriminačního zákona, umožnění podávání žaloby ve veřejném zájmu jménem obětí diskriminace (actio popularis), posílení možnosti peněžitého odškodnění obětí diskriminace, zakotvení odvozené diskriminace či sjednocení soudních poplatků za podání diskriminační žaloby.⁷⁴ Tato doporučení však dosud nebyla naplněna.

V ČR zákon výslovně nezakazuje LGBTI+ lidem projevovat svou orientaci a identitu na veřejnosti. Není také postihován sexuální styk mezi lidmi stejného pohlaví.⁷⁵ Přesto existují určité oblasti, kde trestní postih přetrvává jako např. u lidí žijících s HIV.⁷⁶ Jakkoliv HIV zůstává nadále nevyléčitelné, moderní léčebné metody umožňují významně snížit virovou nálož, což nejen zlepšuje zdravotní stav pacientů, ale omezuje i riziko přenosu viru. V současnosti mohou lidé žijící s HIV víceméně vést normální život a být plně zapojeni do společnosti. Mezinárodní odborné poznatky ukazují, že u naprosté většiny lidských aktivit včetně pohlavního styku není riziko přenosu HIV infekce u lidí s nedetekovatelnou virovou náloží prakticky žádné.⁷⁷ V ČR je však nosičství viru HIV považováno za nakažlivou nemoc, jejíž šíření je trestné.⁷⁸ Nechráněný pohlavní styk člověka žijícího s HIV je na základě judikatury⁷⁹ posuzován většinou jako těžké ublížení na zdraví, případně jako pokus o něj spáchaný v nepřímém úmyslu, pokud nedojde k přenosu HIV infekce.⁸⁰ Mezinárodní standardy dnes ustupují od represe a omezování HIV+ lidí, neboť existují účinné formy ochrany přenosu, včetně principu léčby jako prevence, a naopak cílí především na prevenci a léčbu HIV/AIDS.⁸¹ Restriktivní přístupy navíc nemají žádný významný efekt na chování lidí žijících s HIV ani celkové snížení počtu nově nakažených. Kriminalizace je naopak zastrahuje a podlamuje jejich důvěru ve státní orgány, což může vést k

⁷⁰ Viz § 7 odst. 3 písm. b) zákona o některých přestupcích

⁷¹ Jde např. o občanský soudní řád, zákoník práce, zákon o zaměstnanosti, zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, zákon o vojácích z povolání atd.

⁷² Viz např. Zpráva Veřejného ochránce práv o šetření ve věci „Propuštění ze služebního poměru z důvodu diagnostikování onemocnění virem HIV“ ze dne 22.03.2013, sp. zn. 157/2012/DIS/JŠK.

⁷³ Viz např. doporučení smluvních výborů sledujících naplňování lidskoprávních paktů a úmluv OSN.

⁷⁴ Kromě již zmíněného výzkumu Být LGBTI+ v ČR jde o výzkumy [Diskriminace v ČR: oběť diskriminace a její překážky v přístupu ke spravedlnosti](#) z roku 2015 a [Rozhodování českých soudů o diskriminačních sporech 2015-2019](#) z roku 2020.

⁷⁵ ČR byla ostatně jednou z prvních zemí na světě, když trestní postih zrušila již v roce 1961.

⁷⁶ Podle Viz i Národní program řešení problematiky HIV/AIDS v ČR na období 2018–2022, str. 5. relevantních údajů tvoří největší část HIV+ lidí (přes 2/3) muži mající sex s jinými muži.

⁷⁷ Viz Expertní prohlášení k vědeckým poznatkům o HIV v kontextu trestního práva v češtině k dispozici [zde](#) a tzv. doktrína N=N (nezjistitelný = neprenositelný) dostupná [zde](#).

⁷⁸ Viz § 152 a násl. trestního zákoníku a nařízení vlády č. 453/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci, nakažlivé nemoci zvířat, nakažlivé nemoci rostlin a škůdce užitkových rostlin.

⁷⁹ Viz především usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 9. 2005, sp. zn. 8 Tdo 1172/2005.

⁸⁰ Viz § 145 a § 122 odst. 2 trestního zákoníku.

⁸¹ Viz dokument WHO Sexual health, human rights and the law dostupný [zde](#) či UNAIDS Strategie 2016–2021 dostupná [zde](#).

pozdnímu odhalení či zatajování HIV infekce a dalšímu šíření nemoci. V ČR se tempo růstu případů infekce HIV v posledních letech zvýšilo o více než 50 %, zatímco v západní Evropě klesá.⁸² ČR by tedy měla omezit represi lidí žijících s HIV a více se zaměřit na prevenci.⁸³

Ochrana práv LGBTI+ lidí včetně důstojnosti a tělesné integrity je obzvláště ztížena při omezení na svobodě a závislosti na péči v ústavním zařízení, neboť přísný institucionální režim věznic, cizineckých zařízení a zařízení zdravotnických, sociálních či školských jde proti individuálním potřebám LGBTI+ lidí. Kolektivní charakter omezuje a potlačuje osobní identitu a individualitu. V institucích se navíc LGBTI+ lidé mohou stávat obětí šikany a násilí ze strany ostatního osazenstva a necitlivého chování ze strany personálu.⁸⁴ Proto je nutné přijmout kroky, které k nim zařízení a režim v nich učiní co nejvstřícnější. Tyto režimy by však neměly vést k segregaci a izolaci či jinému omezování práv LGBTI+ lidí.⁸⁵

Opatření 1.1.1 – Zahrnout do trestního zákoníku trestné činy motivované sexuální orientací a genderovou identitou či dalšími důvody

Gestor: MS

Termín: 12/2023

Popis opatření: Za účelem dostatečné trestněprávní ochrany LGBTI+ lidí před nenávisnými útoky je nutné novelizovat stávající základní i kvalifikované skutkové podstaty a také přitěžující okolnosti v trestním zákoníku zahrnující nenávisné pohnutky o pohnutku nenávislosti na základě sexuální orientace a genderové identity. Bylo by vhodné zahrnout tuto pohnutku i do skutkových podstat dalších trestných činů, kterým jsou LGBTI+ lidé často vystavováni (např. trestné činy proti důstojnosti v sexuální oblasti).

Indikátor: Předložení novely trestního zákoníku zahrnující trestní postih útoků na LGBTI+ lidi

Opatření 1.1.2 – Přehodnotit trestní postih nosičství viru HIV jako nakažlivé lidské nemoci

Gestor: MS, MZ, MV

Termín: 12/2023

Popis opatření: Česká trestněprávní praxe v přístupu k HIV bude aktualizována v souladu se současnými odbornými poznatky v oblasti medicíny i jiných disciplín o infekčnosti HIV. Podle nich by např. nechráněný pohlavní styk člověka žijícího s HIV měl být posuzován jako vědomě nedbalostní jednání a trestáno by mělo být jen skutečné přenesení HIV infekce na jiného člověka. Podle těchto principů budou následně upraveny příslušné předpisy i standardy.

Indikátor: Počet odborných setkání k tématu (min. 2), počet vytvořených metodických a vzdělávacích dokumentů týkajících se tématu (min. 2), provedení analýzy právní úpravy a návrh případných změn.

Opatření 1.1.3 – Revidovat antidiskriminační legislativu podle doporučení mezinárodních lidskoprávních orgánů a veřejného ochránce práv

Gestor: ÚVČR, ve spolupráci s MS, MPSV, MV, MO

Termín: 12/2022

Popis opatření: V souladu s doporučeními mezinárodních lidskoprávních orgánů (orgány Rady Evropy či OSN) a doporučení veřejného ochránce práv je třeba provést revizi právní úpravy

⁸² Viz publikace WHO a European Centre for Disease Control (ECDC) HIV/AIDS surveillance in Europe 2020 přístupná [zde](#).

⁸³ K tomu blíže cíl 4.4 níže.

⁸⁴ Viz např. zprávy zvláštního zpravodaje Rady pro lidská práva k otázce otázky mučení a jiného krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení nebo trestání [zde](#), [zde](#) a [zde](#) či dokumenty Association for the Prevention of Torture přístupné [zde](#).

⁸⁵ Viz Yogyakartské principy 9 a 10 a Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, kap. I.A., bod 4.

ochrany před diskriminací z hlediska jejího souladu s ústavním pořádkem ČR, mezinárodním právem a právem EU a také z hlediska jejich vzájemné provázanosti, koherence a efektivní schopnosti pomáhat obětem diskriminace a předložit novely naplňující uvedená doporučení.

Indikátor: Provedená revize právních předpisů a předložení konkrétních návrhů novel právních předpisů antidiskriminačního práva.

Opatření 1.1.4 – Posílit odbornost soudů, orgánů činných v trestním řízení a úředníků státní správy a samosprávy v ochraně práv LGBTI+ lidí

Gestor: MS, MV, MPSV, MŠMT, MPO

Termín: 12/2022 a dále průběžně

Popis opatření: Soudy, státní zastupitelství a Policie ČR a další orgány (např. obecní úřady projednávající přestupky) hrají klíčovou roli v ochraně před diskriminací, předsudečnou trestnou činností a jinými formami útoků. Proto je nutné, aby tyto orgány byly řádně seznámeny s touto problematikou a věděly, jak k LGBTI+ lidem přistupovat v praxi a jak co nejlépe chránit jejich práva. Otázky týkající se LGBTI+ lidí tak budou integrální součástí jejich metodických postupů a vzdělávání. Ve spolupráci s odbornou veřejností a nevládními organizacemi proto budou jejich metodické a vzdělávací materiály a programy rozšířeny o základní otázky týkající se práv LGBTI+ lidí v rámci jejich působnosti, resp. budou pokračovat již probíhající aktivity.

Indikátor: Počet upravených metodických, školících a vzdělávacích materiálů (min. 1 pro každou složku), každoroční školení a vzdělávání (min. 1x ročně v každé oblasti)

Opatření 1.1.5 – Zlepšit přístup orgánů činných v trestním řízení k LGBTI+ obětem trestných činů

Gestor: MV, MS, UVČR

Termín: 12/2024

Popis opatření: LGBTI+ oběti trestných činů jsou považovány za tzv. zvlášť zranitelné oběti. Proto mají právo být vyslyšány obzvláště citlivě vyškolenými odborníky ve vhodných prostorách a člověkem s pohlavím dle vlastní volby. V současnosti však v ČR neexistuje školení týkající se LGBTI+ obětí trestných činů. Je proto třeba jej vytvořit ve spolupráci s organizacemi pomáhajícími obětem z řad LGBTI+ lidí a následně vyškolit policisty/ky v citlivém jednání s LGBTI+ oběťmi, v řešení konfliktů a domácího násilí týkajících se LGBTI+ lidí a dalších souvisejících věcech. Takové školení by se mělo stát součástí základní i následné odborné přípravy. Měla by rovněž vzniknout metodika přístupu k LGBTI+ obětem trestných činů či by tyto otázky měly být zapojeny do existujících metodik pro práci s oběťmi. Domácí a gendrově podmíněné násilí dopadající na LGBTI+ lidi by pak mělo být zevrubně analyzováno, aby zjištění pomohla státním orgánům tyto případy vhodně řešit.

Indikátor: Počet metodik o právech LGBTI+ obětí trestných činů a domácího násilí (min. 1), počet školení o právech LGBTI+ obětí trestných činů a domácího násilí jako součást základní i následné odborné přípravy (min. 1x ročně v policejní i justiční sféře), počet analýz domácího násilí ve LGBTI+ párech (min. 1x)

Opatření 1.1.6 – Posílit informovanost LGBTI+ lidí o ochraně před diskriminací a předsudečným násilím

Gestor: ÚVČR, MS, MV

Termín: 12/2022

Popis opatření: V předcházení diskriminaci a jejím potírání hraje klíčovou roli osvěta a informovanost o právech a povinnostech všech stran. Povinné subjekty se pak nedopouští diskriminace nepřímou či z neznalosti a dotčené skupiny včetně LGBTI+ lidí vědí, jak svá práva efektivně bránit. Proto je třeba vytvořit materiály (publikace, letáky apod.) obsahující informace pro LGBTI+ lidi a o tom, co je diskriminace a předsudečné násilí a jak se jim bránit, a jaká jsou jejich práva jako oběti v civilním, správním i trestním řízení. Lze vytvořit materiály nové či

informace začlenit do materiálů stávajících. Tyto informační materiály budou následně zveřejněny i online a distribuovány na relevantních místech jako LGBTI+ organizace, ale i státní instituce jako Policie ČR, státní zastupitelství, soudy, Probační a mediační služba, Vězeňská služba, OSPOD apod., včetně jejich webu.

Indikátor: Počet informačních materiálů (min. 3), počet jejich výtisků (min. 500 ročně), počet institucí a organizací, kterým byly distribuovány (min. 10 ročně)

Opatření 1.1.7 – Zohlednit situaci LGBTI+ lidí v zařízeních pro lidi omezené na svobodě či závislé na péči

Gestor: MS, MV, MZ, MPSV, MŠMT

Termín: 12/2023 a dále průběžně

Popis opatření: Pro všechny typy zařízení je nutné vytvořit standardy, jak respektovat práva a potřeby LGBTI+ lidí. Tyto standardy budou obsahovat pravidla ochrany před možnými útoky a násilím ale i další opatření jako umísťování v příslušných zařízeních na základě vlastní genderové identity (např. vězeňská či cizinecká zařízení), její respektování při interních procedurách (např. osobní prohlídky), citlivá komunikace, přístup ke vhodné zdravotní péči, podpůrné programy zacházení, povolování návštěv blízkých atd. Standardy budou začleněny do systémových pravidel a předpisů a personál zařízení bude vyškolen a pravidelně vzděláván i v jejich využívání (možno i jako součást stávajících vzdělávacích aktivit).

Indikátor: Počet standardů a metodických návodů zohledňujících potřeby LGBTI+ lidí (min. 1 v každém typu zařízení), počet školení o potřebách LGBTI+ lidí omezených na svobodě (min. 1x ročně v každém typu zařízení)

Cíl 1.2 – Odstraňovat znevýhodnění LGBTI+ lidí na základě rasy, etnického původu, věku, zdravotního postižení a náboženského vyznání

Vedle diskriminace na základě své sexuální orientace či genderové identity se některé LGBTI+ lidé setkávají se znevýhodněním či diskriminací i na základě toho, že přísluší k určité jiné skupině lidí. Z takové situace totiž plyne další zranitelnost a znevýhodnění v rámci těchto společenských skupin, které přitom jsou samy o sobě zranitelné a bývají terčem diskriminace. Jde např. o LGBTI+ příslušníky a příslušnice romské či jiných etnických či národnostních menšin, LGBTI+ seniory a seniorky či LGBTI+ věřící. Všichni tito lidé se vedle toho, že jsou LGBTI+, musí vyrovnávat se znevýhodněním na základě své etnicity, původu, jazyka, věku či náboženského vyznání. Např. v českých církvích a náboženských společnostech jsou LGBTI+ lidé a jejich rodiny přijímány výrazně rezervovaněji ve srovnání s jejich západoevropskými protějšky.⁸⁶ Kromě toho ze svědectví samotných LGBTI+ lidí víme, že mohou čelit tlakům a vyloučení ze strany rodinných příslušníků, lidí ve svém okolí a svých vlastních etnických, věkových či náboženských komunit. Je pak pro ně velmi těžké se s tímto znevýhodněním vyrovnávat a hledat své místo ve společnosti. Stát by tedy měl věnovat pozornost právním problémům LGBTI+ lidí v rámci těchto skupin.⁸⁷ Vzhledem k tomu, že v ČR neexistují v této oblasti dostatečná data a informace, je základním krokem zmapování situace a v návaznosti pak přijímat další kroky.

⁸⁶ Jsou však i příklady dobré praxe jako spolupráce spolku Logos ČR s ČCE, CČSH a Starokatolickou církví v ČR nebo speciální pastorační služby v ostravsko-opavské diecézi Římskokatolické církve.

⁸⁷ Viz Yogyakatrský princip č.2, bod E a kapitola XII Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy

LGBTI+ lidé čelí bariérám i v řízení o mezinárodní ochraně. Právo na azyl vychází z mezinárodních úmluv⁸⁸ a je součástí ústavního pořádku ČR⁸⁹. Udělení mezinárodní ochrany přitom může být motivováno i pronásledováním na základě sexuální orientace i genderové identity.⁹⁰ S tím souvisí i princip non-refoulement, tj. zákaz vydání, navrácení či vyhoštění člověka do země, kde by mu hrozilo pronásledování, mučení či jiné kruté, nelidské či ponižující zacházení či dokonce smrt v podobě např. trestu smrti kvůli své sexuální orientaci či genderové identitě.⁹¹ LGBTI+ žadatelé a žadatelky o mezinárodní ochranu tak čelí vedle pronásledování na základě sexuální orientace či genderové identity i znevýhodnění na základě svého etnického původu, náboženského vyznání, jazyka apod. Toto vše bude zohledněno při hodnocení jejich žádosti o mezinárodní ochranu. LGBTI+ cizinci musí být rovněž chráněni před útoky, obtěžováním a pronásledováním motivovanými sexuální orientací a genderovou identitou při pobytu v cizineckých zařízeních.⁹²

Opatření 1.2.1 – Analyzovat problémy LGBTI+ lidí znevýhodněných na základě rasy, etnicity, věku, zdravotního postižení či náboženského přesvědčení

Gestor: ÚVČR, MV, MMR, MPSV

Termín: 12/2023

Popis opatření: Základním krokem je analýza problémů LGBTI+ příslušníků a příslušnic etnických či jiných menšinových skupin, LGBTI+ seniorů a senierek, LGBTI+ lidí se zdravotním postižením či LGBTI+ věřících, se kterými se potýkají ve svém životě při zapojení do společnosti, v interakci s okolím, v řešení konfliktních situací atd. Analýza bude mít formu šetření ve spolupráci s odborníky a odbornicemi a nevládními organizacemi věnujícími se uvedeným oblastem. Na základě výsledků analýzy pak budou navržena případná opatření ke zlepšení situace.

Indikátor: Počet provedených analýz s návrhy následných konkrétních opatření ke zlepšení situace (1 ke každému tématu)

Opatření 1.2.2 – Nastavit metodickou podporu práce státních orgánů, která zohledňuje potřeby LGBTI+ lidí čelících vícenásobnému znevýhodnění

Gestor: MV, MMR, MPSV, ÚVČR

Termín: 12/2024 a dále průběžně

Popis opatření: Práce s LGBTI+ lidmi potýkajícími se se znevýhodněním na základě rasy, etnicity, věku, zdravotního postižení či náboženského přesvědčení může pro veřejné orgány představovat výzvu. Je proto nutné na ní připravit sociální pracovníky a pracovnice, pracovníky a pracovnice úřadů státní správy a samosprávy, příslušníky a příslušnice Policie ČR a další profese pracující v terénu s etnickými, náboženskými a migrantskými komunitami, seniory a lidmi se zdravotním postižením. Bude pro ně vytvořena metodika a pravidelné vzdělávání vysvětlující zdroje a důsledky vícenásobné stigmatizace a znevýhodnění plynoucí z LGBTI+ statusu v rámci těchto skupin.

Indikátor: Počet metodických doporučení či obdobných opatření (min. 1 pro každé téma), počet školení věnujících se tématu vícenásobného znevýhodnění (min. 1 pro každou složku)

⁸⁸ Především Úmluva o právním postavení uprchlíků publikovaná pod č. 208/1993 Sb.

⁸⁹ Viz čl. 43 Listiny základních práv a svobod.

⁹⁰ Viz rovněž § 29 písm. d) zákona o azylu ve znění sněmovního tisku č. 1033.

⁹¹ Viz např. čl. 3 Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo trestání či čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

⁹² Viz Yogyakartský princip č. 23 (ve znění doplnění z roku 2017) a Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, kap. X.

Opatření 1.2.3 – Otevřít prostor pro dialog s registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi o postavení LGBTI+ věřících

Gestor: ÚVČR, MK

Termín: 12/2022

Popis opatření: Vzájemný dialog umožňuje poctivěji a pravdivěji budovat mosty mezi církvemi a náboženskými společnostmi a LGBTI+ lidmi. Stát tedy otevře prostor pro dialog o postavení LGBTI+ věřících.

Indikátory: Počet kulatých stolů se zástupci církví (min. 2), vytvoření dotačního titulu na MK na podporu projektů zaměřujících se pozitivně na LGBTI+ věřící.

Opatření 1.2.4 – Dostatečně zohledňovat práva LGBTI+ žadatelů v cizineckých řízeních o mezinárodní ochraně

Gestor: MV, MZV

Termín: 12/2022 a dále průběžně

Popis opatření: Státní orgány budou na základě ústavního pořádku i mezinárodního práva k LGBTI+ lidem žádajícím o mezinárodní ochranu přistupovat dostatečně citlivě a respektovat právo na sebeurčení během řízení při komunikaci a posuzování jejich žádosti. Rovněž se vyvarují neodborných a neetických postupů ověřování jejich tvrzení, že jsou LGBTI+.⁹³ Poskytnou jim rovněž dostatečnou ochranu během řízení, obzvláště během pobytu v azylových střediscích. K tomu budou státní orgány metodicky vedeny a vzdělávány. Lze rovněž doporučit vytvoření seznamu zemí, kde LGBTI+ lidem hrozí smrt, fyzické násilí a jiné formy pronásledování. K navracení do těchto zemí budou české úřady přistupovat zvláště obezřetně.

Indikátor: Počet metodik vedení řízení o mezinárodní ochraně zahrnujících problematiku LGBTI+ lidí (min. 1), počet vzdělávacích akcí pro státní úředníky a příslušníky cizinecké policie (min 1x ročně), vytvoření a aktualizace seznamu rizikových zemí (min. 1 ročně)

Cíl 1.3 - Zajistit právo na sebeurčení trans* a intersex lidí

Trans* lidé jsou lidé, jejichž genderová identita neodpovídá jejich úřednímu pohlaví.⁹⁴ Intersex lidé jsou lidé, u nichž nelze jednoznačně určit jejich pohlaví na základě biologických znaků.⁹⁵ Obě tyto skupiny se při uznání své osobní identity setkávají s problémy. Oficiální uznání osobní identity je přitom důležité nejen pro jejich vlastní sebepřijetí, ale i pro začlenění do společnosti, neboť jim umožňuje fungovat v každodenním životě, identifikovat se a vystupovat v souladu se svou genderovou identitou. Rychlé, snadné a přístupné procesy uznání osobní identity tak může významně podpořit sociální začlenění trans* a intersex lidí a omezit negativní či patologické jevy v jejich životě.⁹⁶

Nejvýznamnější bariéry pro trans* lidi spočívají v zastaralém nastavení procesu úřední změny pohlaví, které ignoruje současné vědecké poznání v oblasti práva, medicíny a dalších oblastech.⁹⁷ K úřední změně pohlaví je v současné době v ČR vyžadováno povinné operativní znemožnění reprodukční funkce⁹⁸. Ovšem povinné chirurgické zákroky omezující reprodukční

⁹³ Jde např. o praktiky tzv. falometrie, které byly v ČR v minulosti využívány. Více např. [zde](#).

⁹⁴ Viz např. [zde](#) a [zde](#).

⁹⁵ Viz např. [zde](#) a [zde](#).

⁹⁶ Viz např. Stephen T. Russell et col: Chosen Name Use Is Linked to Reduced Depressive Symptoms, Suicidal Ideation, and Suicidal Behavior Among Transgender Youth, Journal of Adolescent Health 63/4, 2018., přístupné [zde](#).

⁹⁷ Viz např. změna Mezinárodní klasifikace nemocí popsána níže v kapitole 4.

⁹⁸ Viz § 29 odst. 1 občanského zákoníku

funkci jsou považovány za neoprávněné zásahy do práv trans* lidí usilujících o úřední změnu pohlaví. Nikoho totiž nelze nutit, aby se rozhodl mezi svou identitou a tělesnou integritou.⁹⁹ Velká většina států v Evropě proto přistoupila ke změně legislativy a tuto podmínku z ní odstranila.¹⁰⁰ Avšak i podmínka lékařské diagnózy duševní poruchy pohlavní identity¹⁰¹ je z lidskoprávního hlediska sporná, neboť pojímá trans*identitu jako duševní nemoc a tím ji velmi stigmatizuje.¹⁰² Nedávná 11. revize Mezinárodní klasifikace nemocí Světové zdravotnické organizace nahradila poruchu pohlavní identity tzv. genderovým nesouladem jako stavem souvisejícím se sexuálním zdravím.¹⁰³ I nové odborné standardy ustupují od patologizace trans*identit jako psychologických problémů.¹⁰⁴ Aktuální přístup naopak směřují ke svobodné volbě genderové identity na základě svobodného rozhodnutí (sebeurčení) trans* lidí.¹⁰⁵ Základním krokem je tedy oddělení úřední změny pohlaví od zdravotních diagnóz a úkonů, které mají sloužit ke zlepšení zdravotního stavu, nikoliv k uznání identity trans*člověka.¹⁰⁶

Další překážkou, se kterou se trans* lidé při změně pohlaví setkávají, je nutnost zrušení rodinného svazku (manželství či registrovaného partnerství). Rušení rodinných vazeb bez ohledu na vůli a přání dotčených lidí je opět v rozporu s právem na ochranu soukromého a rodinného života.¹⁰⁷ Pocity nesouladu mezi biologickým/úředním pohlavím a svou osobní genderovou identitou mohou pociťovat také již děti, a hlavně mladiství během puberty. V současnosti mohou úřední změnu pohlaví podstoupit pouze dospělí nad 18 let. Situace je pro mladistvé velmi komplikovaná např. ve škole či jiných institucích, které navštěvují a kde chtějí vystupovat tak, jak se sami identifikují. Tato situace jim pak způsobuje silné psychické problémy, které často vedou až k sebevraždám.¹⁰⁸ Úřední změna pohlaví by tedy měla být umožněna i mladistvým po ukončení puberty. Vzhledem k jejich vyšší zranitelnosti bude vhodné zachovat podmínku lékařské diagnózy, zajistit dlouhodobý odborný medicínský a sociální doprovod a podporu a podnikat všechny kroky ve spolupráci s rodinou a okolím dítěte v souladu s jeho nejlepším zájmem.¹⁰⁹

Dalším tématem, které trans* lidé často řeší, je povinnost dvojí změny jména. Na počátku si trans* člověk může zvolit jméno neutrální, které není apriori spojeno s určitým pohlavím. Jméno

---

⁹⁹ Viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci A.P., Garçon a Nicot proti Francii ze dne 6.4.2017. Podobně viz rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva ve věci Transgender Europe and ILGA-Europe proti ČR ze dne 15.5.2018

¹⁰⁰ Přehled těchto států je uveden na každoroční mapě vydávané Transgender Europe [zde](#) Viz také mapa organizace TGEU [zde](#).

¹⁰¹ Viz současně dosud platná 10. verze Mezinárodní klasifikace nemocí, kapitola V Mentální poruchy a poruchy chování, kód F64.0 Transsexualismus, přístupná [zde](#).

¹⁰² Viz rovněž Yogyakartský princip č. 31, bod C III. Situace v tomto směru však není dosud natolik jednotná jako u operativních zákroků, jak dokazuje opět mapa organizace TGEU.

¹⁰³ Podrobněji viz [zde](#)

¹⁰⁴ Viz např. standardy World Professional Organisation of Transgender Health přístupné [zde](#).

¹⁰⁵ Viz Yogyakartský princip č. 31.

¹⁰⁶ Právům trans* a intersex lidí ve zdravotnictví se věnuje cíl 4.3.

¹⁰⁷ Viz Yogyakartský princip č. 3 a také rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Hämäläinen proti Finsku ze dne 16. 7. 2014.

¹⁰⁸ B. C. Thoma et al. 2019. Suicidality Disparities Between Transgender and Cisgender Adolescents, Pediatrics November, 144 (5) e20191183; DOI: <https://doi.org/10.1542/peds.2019-1183>.

¹⁰⁹ Viz např. obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 16 k implementaci práv dítěte během dospívání, odst. 33 a 34 (přístupný [zde](#)) či zpráva nezávislého experta Rady OSN pro lidská práva k ochraně proti násilí a diskriminaci na základě sexuální orientace a genderové identity, odst. 15 a 16, a část D, odst. 33 - 35, 77b) a 81a) (přístupná [zde](#))

spojené se svým pohlavím si pak může zvolit až po ukončení celého procesu změny.¹¹⁰ Trans* lidé jsou tedy nuceny všechny změnové procesy podstupovat nadvakrát. Jméno je přitom integrální součástí práva na osobní identitu.¹¹¹ Úřední změna pohlaví s sebou pak přináší i změnu rodného čísla, které svým nastavením ukazuje pohlaví člověka.¹¹² Informace o pohlaví jsou rovněž povinnou součástí všech osobních dokladů (občanský průkaz, cestovní pas, řidičský průkaz a další). To však pro trans* a intersex lidi představuje velký a přitom zbytečný problém. V současné době je také možné dohledat v některých evidencích (např. živnostenský rejstřík) původní identitu trans* člověka před tranzicí včetně původního jména a příjmení.¹¹³ Stejný problém pak mohou představovat osobní dokumenty, které prokazují určité skutečnosti v minulosti trans* člověka, ale jsou vedené pod svým původním jménem (např. vysokoškolský diplom, potvrzení o zaměstnání, pracovní posudek).¹¹⁴ Trans* lidem to může způsobit značné problémy a odrazovat je od výkonu jejich práv a svobod (např. přístup k zaměstnání a povolání, svoboda podnikání). Zjednodušení procesu úřední změny pohlaví bude zahrnovat omezení zveřejňování údajů o pohlaví stejně jako informací, které by mohly odhalit její trans* minulost, a naopak co nejrychlejší přizpůsobení jména, oficiální záznamů, dokladů a osobních dokumentů své vlastní genderové identitě, což by trans* a intersex lidem usnadnilo společenské vystupování během tranzice i po ní a tak zlepšilo jejich společenské postavení.¹¹⁵ Veškeré tyto změny jsou přitom podporovány i velkou částí samotných trans* lidí.¹¹⁶

Téma intersex lidí je pak v ČR dosud víceméně neznámé. Jejich situace by tedy měla být analyzována, aby se vědělo, s jakými problémy se setkávají a jak by se měly řešit. V roce 2019 uspořádala k tomuto tématu veřejná ochránkyně práv odborné setkání.¹¹⁷ V současnosti se problematice věnuje Univerzita Palackého ve spolupráci s veřejným ochráncem práv, který na základě výzkumu bude formulovat případná doporučení změn a úprav ke zlepšení situace intersex lidí v ČR.¹¹⁸ Výsledky tohoto výzkumu budou následně diskutovány a analyzovány v rámci státní správy a budou hledány cesty, jak doporučení naplnit ve spolupráci s odborníky z akademického i nevládního sektoru. Rovněž by v ČR měly být přeloženy a zpřístupněny vhodné materiály mezinárodních organizací a sdružení věnujících se právům intersex lidí.¹¹⁹ Významným krokem může být i podle zahraničních vzorů zavedení neutrálního pohlavního identifikátoru pro intersex lidi, případně alespoň možnost odložení určení pohlaví na pozdější dobu (např. dokončení léčby, dosažení dospělosti apod.). Jedná se např. o intersex děti, které z medicínských důvodů nemohou být spojeny s žádným z obou pohlaví. I tito lidé však mají právo na rozvoj své osobní identity. Mnohé státy světa už k takové možnosti přistoupily či jí připravují jako např. Austrálie, Německo či Rakousko.¹²⁰

Opatření 1.3.1 – Zrušit požadavek lékařských zákroků a znemožnění reprodukční funkce v případě úřední změny pohlaví

¹¹⁰ Viz § 72 odst. 5 písm. a) a b) zákona o matrikách, jménu a příjmení.

¹¹¹ Viz Yogyakartaťský princip č. 19 bod C.

¹¹² Druhé dvojčíslí v rodném čísle je u žen zvýšené o 50.

¹¹³ Viz např. Zpráva o šetření veřejné ochránkyně práv sp. zn. 8209/2016/VOP ze dne 29.1.2020.

¹¹⁴ Viz výzkum Být LGBTI+ v Česku, str. 11.

¹¹⁵ Viz např. Yogyakartaťský princip č. 19 a doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, kapitola IV, bod 22.

¹¹⁶ Dle výzkumu organizace Trans*parent Obavy a přání trans* lidí se s většinou uvedených opatření ztotožnila nadpoloviční většina dotazovaných osob. Výzkum dostupný [zde](#).

¹¹⁷ Podrobnější informace [zde](#).

¹¹⁸ Podle podmínek projektu budou právní a sociologická podkladová analýza dokončeny v prosinci 2020, navazující doporučení KVOP by mělo být publikováno do června 2021.

¹¹⁹ Jde např. o organizaci [Organisation Intersex International](#).

¹²⁰ Viz např. informace na Wikipedii [zde](#).

Gestor: MS, MV, MZ

Termín: 12/2022

Popis opatření: Mezinárodní standardy ochrany lidských práv považují povinné operativní zákroky při úřední změně pohlaví za rozporné s ochranou lidských práv. Operativní zákroky by tedy měly být podstupovány v případě medicínské indikace a se svobodným a informovaným souhlasem stejně jako jakákoliv jiná léčba. Měla by být zachována i jejich úhrada z veřejného zdravotního pojištění stejně jako úhrada i dalších forem nutné péče.¹²¹

Indikátor: Předložení příslušné novely občanského zákoníku, zákona o matrikách, jménu a příjmení a zákona o specifických zdravotních službách.

Opatření 1.3.2 – Zrušit požadavek získání lékařské diagnózy v případě úřední změny pohlaví

Gestor: MS, MV, MZ

Termín: 12/2022

Popis opatření: Plně v souladu s mezinárodními standardy je úřední změna pohlaví jako čistě úřední proces na matričních úřadech oddělený od jakýchkoliv medicínských aspektů. Lékařské procesy a zákroky by si každý trans* člověk volila dle svého zdravotního stavu a přání v souladu se svým právem na sebeurčení a identitu¹²².

Indikátor: Předložení příslušné novely občanského zákoníku, zákona o matrikách, jménu a příjmení a zákona o specifických zdravotních službách.

Opatření 1.3.3 – Zrušit povinnost rozvodu či zrušení registrovaného partnerství jako podmínku pro změnu pohlaví

Gestor: MS, MZ, MV

Termín: 06/2023

Popis opatření: Úřední změně pohlaví by nijak neměl stát v cestě statusový svazek trans* člověka, pokud si jej on i manžel/ka či partner/ka přejí zachovat. Pokud nebude zavedeno manželství pro stejnopohlavní páry, které by uvedený krok učinilo zbytečným, měly by být hledány jiné cesty, jak rodinný svazek v případě přání obou manželů či partnerů zachovat, např. jeho přeměnou na druhý typ svazku na jejich společnou žádost.

Indikátor: Předložení příslušné novely občanského zákoníku, zákona o matrikách, jménu a příjmení a zákona o specifických zdravotních službách (v rámci plnění opatření 2.2.1)

Opatření 1.3.4 – Umožnit mladistvým přístup k úřední změně pohlaví

Gestor: MZ, MS, MV

Termín: 12/2023

Popis opatření: Alespoň některé kroky směřující k úřední změně pohlaví měly být umožněny i mladistvým. Právní úprava stanoví věkovou hranici pro úřední změnu pohlaví, formu lékařské diagnózy a sledování, vymezí roli rodičů a zákonných zástupců a další konkrétní podmínky (např. povinné lhůty pro délku lékařského doprovodu, souhlas opatrovnického soudu). Lze si i představit změnu dočasnou, která by byla v rámci sledování pravidelně vyhodnocována. Důležité je rovněž vytvořit ve spolupráci s relevantními nevládními organizacemi metodické přístupy pro sexuology, psychology a další odborníky pro práci s mladistvými trans* lidmi.

Indikátor: Předložení příslušné novely občanského zákoníku, zákona o matrikách, jménu a příjmení a zákona o specifických zdravotních službách, počet jednotných medicínských standardů (min. 1)

---

¹²¹ Viz Yogyakartaťský princip č. 17, body G, K a L. a doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, kapitola IV, body 18 – 21.

¹²² Viz Yogyakartaťský princip č. 18.

Opatření 1.3.5 – Umožnit změnu jména a příjmení podle přání trans*člověka

Gestor: MV

Termín: 12/2023

Popis opatření: Nutnost opakované změny jména způsobuje komplikace a zvýšené administrativní nároky nejen na samotného trans* člověka, ale i na veřejnou správu. Pro změnu jména nebudou během tranzice kladeny žádné překážky.

Indikátor: Předložení příslušné novely zákona o matrikách, jménu a příjmení

Opatření 1.3.6 – Omezit zveřejňování informací o pohlaví ve veřejných identifikátorech, evidencích a dokladech

Gestor: MV, MS, MD

Termín: 12/2025

Popis opatření: Pro trans* i intersex lidi je velmi vhodné maximální omezení veřejné publikace údajů o svém pohlaví. V souladu se současnými vládními plány užívání rodného čísla dojde k jeho postupnému omezování a nahrazení neutrálním identifikátorem neprozrazujícím pohlaví. V osobních dokladech by pak pohlaví mělo být uváděno pouze dobrovolně, pokud to dovolují mezinárodní standardy¹²³. Lidem, které z medicínských důvodů nemohou být spojeny s žádným z obou pohlaví, by právo mělo výhledově umožnit zvolit si neutrální identifikátor pohlaví, který bude zaveden v informačním systému evidence obyvatel i dalších veřejných evidencích a informačních systémech.

Indikátor: Předložení příslušných novel zákona o evidenci obyvatel a rodných číslech, zákona o občanských průkazech a dalších souvisejících předpisů.

Opatření 1.3.7 – Zvýšit ochranu trans* lidí před zveřejněním původní identity ve veřejných evidencích

Gestor: MV, MS, MPO

Termín: 12/2023

Popis opatření: Veřejné evidence založené na osobním principu (např. živnostenský rejstřík) mohou v některých případech odhalovat původní identitu trans* lidí před tranzicí. Budou proto hledány cesty, jak tuto původní identitu co nejvíce chránit před neoprávněným odhalením. Inspirovat se lze např. ve stanovisku veřejného ochránce práv.¹²⁴

Indikátor: Předložení analýzy příslušných právních předpisů s návrhy řešení

Opatření 1.3.8 – Zajistit reflexi změny pohlaví ve veřejných i soukromých listinách

Gestor: MPSV, MZ, MŠMT

Termín: 12/2024

Popis opatření: Trans* člověk bude mít vždy k dispozici osobní doklady a dokumenty, které odpovídají jeho aktuální identitě. Proto by nejen veřejné, ale i soukromé instituce jako zaměstnavatelé, vzdělávací instituce či poskytovatelé zdravotních služeb měly mít povinnost jimi vydávané listiny a doklady (diplomy, , potvrzení o zaměstnání, lékařské zprávy apod.) upravit či vydat znovu s novým jménem trans* člověka.

Indikátor: Předložení novelizace příslušných právních předpisů (zákoník práce, zákon o zdravotních službách, zákon o vysokých školách).

Opatření 1.3.9 – Zvyšovat povědomí o postavení intersex lidí

Gestor: ÚVČR, MZ, MS, MV

Termín: 12/2022 a dále průběžně

¹²³ Např. standardy Mezinárodní organizace civilního letectví pro cestovní identifikační doklady přístupné [zde](#), které požadují povinné uvádění pohlaví v cestovních dokladech.

¹²⁴ Zpráva o šetření veřejné ochránkyně práv sp. zn. 8209/2016/VOP ze dne 29.1.2020.

Popis opatření: Jelikož je téma intersex lidí v ČR dosud neprobádané, je třeba vytvořit poznatkovou základnu a na základě ní pak formulovat další kroky. V návaznosti na zmíněný výzkum a z něj formulovaná doporučení veřejného ochránce práv by státní správa měla tato doporučení diskutovat a hledat společně cesty k jejich naplnění na pravidelných setkáních, kde by sledovala vývoj situace. Inspiraci mohou rovněž poskytnout zahraniční zkušenosti.

Indikátor: Počet kulatých stolů k tématu intersex lidí (min. 1 ročně), vytvoření návrhu na implementaci doporučení, počet přeložených zahraničních materiálů (min. 3).

KONCEPT

5. Strategická oblast 2: Bariéry v rodinném životě

Hlavní cíl:

Právo na ochranu rodinného života¹²⁵ je jedním z klíčových lidských práv. Má za úkol chránit rodinné vazby člověka k těm nejbližším a nejvýznamnějším lidem v jeho životě – rodičům, dětem, sourozencům, manželům, partnerům atd. Definičním znakem rodiny není nutně, že je založena formálně např. sňatkem, důležité jsou vzájemné faktické vztahy, které členové rodiny naplňují konkrétním obsahem.¹²⁶ Každá rodina požívá společenské ochrany a podpory.¹²⁷ Součástí ochrany rodiny je i právo rodičů na výchovu svých dětí a odpovídající právo dětí na výchovu rodiči ve své rodině. Úkolem státu je respektovat rodinný život a umožnit jeho rozvoj mezi lidmi v různých rodinných konstelacích a zasahovat do něj jen v nutných případech, pokud situaci nelze řešit jinak. Stát má rodinu chránit a podporovat v jejím praktickém fungování (např. peněžité dávky, daňové úlevy, podpůrné služby). Musí rovněž chránit děti žijící v rodinách, umožnit jim rodinný život a vždy naplňovat jejich nejlepší zájem.¹²⁸ Všechna tato práva přitom mají i LGBTI+ lidé bez ohledu na svou sexuální orientaci a genderovou identitu.¹²⁹ Mohou tedy zakládat rodiny, které si zaslouží stejná práva a stejnou ochranu jako jiné rodiny.¹³⁰ Stejnou ochranu pak mají mít i děti, které v těchto rodinách žijí. V současném českém právu však LGBTI+ rodiny nejsou vůbec oficiálně brány na vědomí a uznávány. To je v rozporu nejen s jejich právy, ale i se zájmy společnosti jako celku i s nejlepším zájmem dětí, které v těchto rodinách žijí. Proto je nutné tyto bariéry odstranit.

Cíl 2.1 - Zajistit stabilitu a bezpečí pro LGBTI+ páry

První bariérou, se kterou se LGBTI+ lidé ve svém rodinném životě potýkají, je již samotné právní uznání svých vzájemných vztahů. Mezinárodní lidskoprávní standardy jim přiznávají právo na uznání vzájemného vztahu se stejnými právy a povinnostmi jako párům lidí různého pohlaví.¹³¹ Stejnopohlavní páry mohou v některých zemích zatím vstoupit pouze do civilního (registrovaného) partnerství s různou mírou přiznaných práv.¹³² Avšak již ve 30 státech světa mohou stejnopohlavní páry vstoupit do manželství se stejnými právy jako u párů lidí různého pohlaví.¹³³ Mezinárodní lidskoprávní standardy sice původně definovaly manželství jako svazek muže a ženy¹³⁴, avšak i tyto standardy se postupně mění a směřují k umožnění vstupu do

¹²⁵ Viz čl. 12 Všeobecné deklarace lidských práv, čl. 17 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

¹²⁶ Viz bohatá judikatura Evropského soudu pro lidská práva počínaje rozsudkem ve věci Marckx proti Belgii ze dne 13. 6. 1979.

¹²⁷ Viz čl. 16 odst. 3 Všeobecné deklarace lidských práv, čl. 10 odst. 1 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech a čl. 32 Listiny základních práv a svobod.

¹²⁸ Toto vše je přehledně shrnuto i v čl. 32 Listiny základních práv a svobod.

¹²⁹ Viz Yogyakartaťský princip č. 24 a kapitola IV, body 23 – 27 Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy.

¹³⁰ Viz např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Schalk a Kopf proti Rakousku ze dne 24. 6. 2010.

¹³¹ Viz rozsudky ve věcech Vallianatos a ostatní proti Řecku ze dne 7. 11. 2013 či Oliari a ostatní proti Itálii ze dne 21.7.2015.

¹³² Viz např. články Wikipedie [zde](#) a [zde](#)..

¹³³ Viz např. příslušný článek Wikipedie [zde](#) anebo analýza organizace Queergeography [zde](#).

¹³⁴ Viz čl. 16 Všeobecné deklarace lidských práv, čl. 23 odst. 2 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a čl. 12 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

manželství i stejnopohlavním párům¹³⁵. V ČR však v současnosti stejnopohlavní páry do manželství vstoupit nemohou. Jsou odkázány na registrované partnerství, které ale nedává jejich vztahům a rodinám stejnou důstojnost a poskytuje oproti manželství mnohem méně práv jak partnerům, tak jejich dětem.¹³⁶ Jde o samotné rozdělování vztahů na dvě kategorie, symbolické rozdíly při vstupu do manželství či partnerství, rozdíly majetkoprávní a závazkové (neexistence např. společného jmění či společného nájmu bytu), rozdíly v sociálním zabezpečení a podpoře (přístup k pozůstalostním důchodům či přechod nároků na nemocenské či jiné dávky) a především v postavení vůči dětem, které vychovávají. LGBTI+ páry tak jsou v ČR poměrně významně znevýhodněny.

Plné zrovnoprávnění párů lidí stejného pohlaví s různopohlavními páry zajistí možnost všech párů vstoupit do manželství jako tradičního statusového svazku, kde mají oba lidé stejné postavení, vzájemná práva a povinnosti a poskytují si vzájemnou podporu a pomoc. Manželství dává rodině stabilitu a vytváří harmonický prostor (nejen) pro řádnou výchovu děti a rozvoj vztahů vůči oběma svým rodičům. Manželé, na rozdíl od registrovaných partnerů, mohou společně osvojit či přijmout do pěstounské péče i cizí dítě. Umožnění manželství párům stejného pohlaví učiní zbytečným i rozvod z důvodů úřední změny pohlaví, a tak posílí i vzájemné právní vztahy trans* lidí, pokud je chtějí zachovat. Jedná se také o důležitý symbolický krok směřující ke zrovnoprávnění LGBTI+ lidí. Podle průzkumu provedeného online dotazníkem spolkem Prague Pride v červenci 2016 chce mít 86 % gayů a leseb možnost vstupovat do manželství. Zároveň dle průzkumu Být LGBTI+ v Česku veřejné ochránkyně práv z roku 2019 je 96 % LGBTI+ lidí přesvědčeno, že by zpřístupnění manželství i párům stejného pohlaví umožnilo, aby se jim v Česku žilo lépe.

Opatření 2.1.1 - Umožnit vstup do manželství stejnopohlavním párům

Gestor: MS

Termín: 06/2022

Popis opatření: Na základě změny občanského zákoníku a souvisejících právních předpisů bude umožněno také párům stejného pohlaví vstupovat do manželství tak jak dnes existuje, tj. se všemi právy a povinnostmi. Manželství je efektivním řešením pro spoustu překážek a problémů, kterým v této chvíli LGBTI+ lidé v rodinném životě čelí. Právě z toho důvodu strategie preferuje tuto cestu, a nikoliv cestou jednotlivých změn.

Indikátor: Předložení změny občanského zákoníku a dalších souvisejících zákonů uzákoňující manželství pro stejnopohlavní páry.

Cíl 2.2 - Zajistit stabilitu a bezpečí pro LGBTI+ rodiny

Druhá významná a palčivá otázka je postavení dětí v LGBTI+ rodinách.¹³⁷ Rodiny mohou mít různé formy a žádná z nich by neměla být diskriminována na základě sexuální orientace nebo genderové identity jejich členek a členů.¹³⁸ LGBTI+ lidé by tedy měly být oprávněny založit rodinu bez jakýchkoliv zákonných či administrativních překážek a užívat plného uznání a respektu svých rodin. To znamená v praxi např. uznat rodičovství LGBTI+ párů vzniklé narozením dítěte, umožnit jim přístup k osvojení či jiným formám náhradní rodinné péče,

¹³⁵ Viz čl. 9 Listiny základních práv EU.

¹³⁶ Viz srovnání v důvodové zprávě ke sněmovnímu tisku č. 201, VIII. volební bydlení, str. 9nn.

¹³⁷ K tomuto tématu viz např. výzkum Duhové rodiny ve stínu státu z roku 2015 přístupný [zde](#).

¹³⁸ Viz Yogyakartský princip č. 24 nebo např. rozsudek ESLP ve věci Salgueiro da Silva Mouta proti Portugalsku ze dne 21. 12. 1999 či ve věci X, Y a Z proti Spojenému království ze dne 22.4.1997.

případně k asistované reprodukci.¹³⁹ Děti žijící v LGBTI+ rodinách pak mají mít stejná práva jako ostatní děti, včetně práva na péči, ochranu a rozvoj vztahů se svými rodiči v souladu se svým nejlepším zájmem, a nesmí být nijak znevýhodněny na základě sexuální orientace či genderové identity.¹⁴⁰ České právo však rodiny tvořené páry stejného pohlaví fakticky neuznává¹⁴¹, jakkoliv podle odhadů z roku 2011 v těchto rodinách v ČR tehdy žilo nejméně 1 000 dětí.¹⁴² V partnerství tak má dítě právní vztah jen k jednomu z partnerů, který je jeho právním rodičem¹⁴³, zatímco druhý partner je pouze tzv. sociálním rodičem bez právního uznání¹⁴⁴. Pevné rodinné vztahy dávají dítěti pocit jistoty a bezpečí a jsou klíčové pro jeho zdárný fyzický i psychický rozvoj. Tuto jistotu přitom dítěti může poskytnout každá rodina. Naprostá většina studií potvrdila, že péče stejnopohlavních párů dětem nijak neškodí.¹⁴⁵ Děti v těchto rodinách musí moci svá práva užívat v souladu se svým nejlepším zájmem.¹⁴⁶

Možnosti vzniku rodiny s dětmi jsou i u stejnopohlavních párů různé. Jednou z nich je např. osvojení. V současnosti může dítě v registrovaném partnerství osvojit pouze jeden z partnerů jako jediný rodič. Na rozdíl od manželů není možné přiosvojení dítěte partnera ani společné osvojení cizího dítěte. Děti, které již dnes vyrůstají ve stejnopohlavních rodinách, jsou v obrovské nejistotě pramenící z toho, že např. při úmrtí svého biologického rodiče k němu nemá sociální rodič žádnou formální vazbu, přestože o něj pečoval třeba i dlouhé roky. Dítě tak prožívá nejen ztrátu jednoho z rodičů, ale může být vystaveno i složitým soudním sporům o svěření do péče apod. Podobně i pro děti, které jsou právně volné k osvojení, mohou registrovaní partneři představovat stabilní rodinné prostředí. Proto není důvod, aby děti, které nemají vlastní rodiče, nemohly být osvojeny i registrovanými partnery, pokud tito v konkrétním případě splní zákonné podmínky. Tato změna tedy sleduje především nejlepší zájem dítěte. Přijetím manželství pro páry stejného pohlaví by se tento problém vyřešil, neboť by se narovnal situace párů stejného a opačného pohlaví. Avšak postavení dětí v manželství i partnerství je žádoucí narovnat bez ohledu na to, zda dojde k jeho přijetí či nikoliv.

Další cestou je pak asistovaná reprodukce, a to hlavně u lesbických rodin.¹⁴⁷ V současnosti oficiálně zákon umělé oplodnění umožňuje jen různopohlavnímu neplodnému páru muže a ženy.¹⁴⁸ Muž, který udělí souhlas s umělým oplodněním ženy, se pak právně považuje za otce takto zplozeného dítěte.¹⁴⁹ Nicméně tato právní domněnka se nemusí automaticky shodovat s praktickým rodinným uspořádáním v životě dítěte, pokud jej vychovávají primárně dvě ženy. Muž, který udělil k umělému oplodnění souhlas, je sice rodičem z právního hlediska se všemi z toho plynoucími právy a povinnostmi, ale nemusí být rodičem z hlediska sociálního. Naopak partnerka biologické matky, která dítě fakticky vychovává, má vůči němu sice povinnosti péče a podílu na výchově, ale žádná práva, která by mohla vykonávat v každodenním životě rodiny v prospěch dítěte. Opět je pak v zájmu dítěte právní a sociální realitu co nejvíce sblížit.

---

¹³⁹ Tamtéž. Viz rovněž Doporučení CM/Rec(2010)5 Výboru ministrů Rady Evropy, kapitola IV, body 26 – 28 nebo rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy 2239 (2018) z 10.10.2018 Soukromý a rodinný život: dosažení rovnosti bez ohledu na sexuální orientaci.

¹⁴⁰ Viz čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a čl. 2 odst. 1 a čl. 5 Úmluvy o právech dítěte.

¹⁴¹ Viz analýza Českého statistického úřadu, str. 5 [zde](#).

¹⁴² Viz výzkum Sešívání rodiny: nový život zevnitř i z venku z roku 2018 přístupný [zde](#).

¹⁴³ Právním rodičem je rodič, který je právem uznáván a má rodičovskou odpovědnost.

¹⁴⁴ Sociálním rodičem je rodič, který o dítě fakticky pečuje, ale bez právního uznání a s tím spojeným výkonem rodičovské odpovědnosti.

¹⁴⁵ Viz výzkum Duhové rodiny ve stínu státu, str. 64.

¹⁴⁶ Viz čl. 3 odst. 1. Úmluvy o právech dítěte.

¹⁴⁷ Viz výzkum Duhové rodiny ve stínu státu, str. 17n.

¹⁴⁸ Viz § 6 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách.

¹⁴⁹ § 778 občanského zákoníku

Vzhledem k současné právní situaci v ČR usilují stejnopohlavní páry i o uznání svého rodičovství vzniklého v zahraničí zcela v souladu s tamním právem. Podle zákona o mezinárodním právu soukromém rozhodují o uznání cizího rozhodnutí o rodičovství či osvojení soudy. Pro samotné uznání rodičovství platí obecná pravidla včetně souladu s veřejným pořádkem. Avšak pouze u osvojení je stanovena ještě dodatečná podmínka toho, že osvojení ze zahraničí může být uznáno pouze, pokud je přípustné i podle českého práva. Takové omezení přitom může být v rozporu s nejlepším zájmem dítěte, v jehož zájmu je vždy rodiče mít, než je nemít.¹⁵⁰ I zde by problém vyřešilo přijetí manželství pro páry stejného pohlaví, které by jim umožnilo společné osvojení v ČR, Ale z hlediska práv dítěte je opět nutné tento problém řešit případně samostatně.

Česká společnost je poměrně tolerantní k LGBTI+ lidem včetně LGBTI+ rodičovství.¹⁵¹ V této souvislosti je však možná více než kde jinde třeba rozlišovat mezi tolerancí a respektem. Je vhodné tuto toleranci nadále zvyšovat a posilovat respekt poskytováním informací o rodičovství stejnopohlavních párů a o tom, že sexuální orientace či genderová identita nemá vliv na kvalitu rodičovství.

Opatření 2.2.1 - Umožnit registrovaným partnerům osvojení dětí stejně jako manželům

Gestor: MS, MPSV

Termín: 12/2022

Popis opatření: Změnou příslušných právních předpisů je třeba umožnit registrovaným párům umožnit jak tzv. přiosvojení, tj. možnost osvojit biologické dítě partnera/partnerky, tak také společné osvojení cizího dítěte a narovnat tak práva stejnopohlavních rodin s rodinami různopohlavními.

Indikátor: Předložení novely příslušných předpisů umožňující osvojení dětí registrovanými partnery.

Opatření 2.2.2 – Uznat v ČR rodičovství stejnopohlavních párů vzniklé podle právních předpisů jiného státu

Gestor: MS, MV

Termín: 12/2023

Popis opatření: Rodičovství vzniklé a uznané v zahraničí bude uznáno v ČR, neboť je v zájmu dítěte vždy rodiče mít než jej nemít. Soudy by tak měly maximálně respektovat legálně vzniklé a existující rodičovství a uznávat příslušná cizí rozhodnutí. Státní orgány jako matriky a další by měly činit kroky k praktickému uplatnění všech forem rodičovství v ČR.

Indikátor: Předložení novely zákona o mezinárodním právu soukromém, zákona o matrikách, jménu a příjmení a prováděcích předpisů, metodické vedení matričních úřadů

Opatření 2.2.3. – Umožnit asistovanou reprodukci ženám, které žijí v páru s ženou

Gestor: MZ, MS

Termín: 12/2023

Popis opatření: V souladu s nejlepším zájmem dítěte je, aby se jeho rodinné vztahy shodovaly s každodenní realitou a nikoliv s abstraktními právními domněnkami. Proto bude umožněno umělé oplodnění i ženám, které žijí v páru s ženou, aby tak bylo podpořeno jejich rodičovství a jejich dětem byly zajištěny vhodné podmínky ke stabilnímu rozvoji. Partnerka matky, která k oplodnění dá souhlas, se také automaticky stane právním rodičem narozeného dítěte podobně jako mužský partner matky.

¹⁵⁰ Viz nálezn Ústavního soudu sp. zn. I.ÚS 3226/16 ze dne 29.6.2017.

¹⁵¹ Viz např. pravidelné průzkumy CVVM (poslední z roku 2019 [zde](#))

Indikátor: Předložení příslušných změn zákona o specifických zdravotních službách a občanského zákoníku.

Opatření 2.2.4 – Zohlednit zánik registrovaného partnerství smrtí jednoho z partnerů v osobních dokladech pozůstalého partnera

Gestor: MV

Termín: 12/2023

Popis opatření: Podle směrnice Ministerstva vnitra MV-27690-25/SC-2018 se při zániku registrovaného partnerství uvede se do občanského průkazu zaniklé partnerství bez ohledu na důvod. Lidé, jejichž registrované partnerství nezaniklo zrušením, ale smrtí partnera/partnerky, však mohou toto vnímat jako nedůstojné. Proto je třeba upravit tuto směrnici tak, aby umožňovala rozlišit zánik registrovaného partnerství jeho zrušením či smrtí partnera, obdobně jako je tomu v případě manželů zápisem rodinného stavu „rozvedený-rozvedená“ a „vdovec-vdova“.

Indikátor: Provedení novelizace příslušných právních předpisů

Opatření 2.2.5 – Šířit osvětu o rodičovství stejnopohlavních párů s cílem zlepšit jeho pozitivní vnímání

Gestor: ÚVČR ve spolupráci s MPSV

Termín: 12/2022 a dále průběžně

Popis opatření: Rovné postavení stejnopohlavních a různopohlavních párů by mělo být nejen zakotveno v právních předpisech, ale také ve společenském vnímání. Proto je třeba provádět osvětu, zejména mezi pracovníky a pracovníci orgánů sociálně-právní ochrany dětí, lékaři a lékařkami, pedagogickými a školskými pracovníky a pracovníky i širokou veřejností, aby se vnímání a vstřícnost vůči stejnopohlavním rodinám dále posilovaly.

Indikátor: Vytvoření kampaně pro odborníky i pro širokou veřejnost (min. 1)

Cíl 2.3 - Zlepšit postavení LGBTI+ lidí v systému náhradní rodinné péče

LGBTI+ rodiny mají právo na stejný rozvoj a podporu jako ostatní rodiny, a to včetně sociálně-právní ochrany a náhradní rodinné péče. Většina krajských úřadů má již zkušenost se zařazením LGBTI+ žadatelek či žadatelů žijících samostatně nebo ve stejnopohlavním páru do evidence žadatelů o pěstounskou péči nebo osvojení. Tato péče je následně v praxi hodnocena pozitivně, LGBTI+ pěstouni/pěstounky nebo osvojitelé/osvojitelky, kterým bylo svěřeno dítě do náhradní rodinné péče, pečují o svěřené dítě bez zjevných problémů. Přesto se však ještě stále někteří pracovníci či pracovníci orgánů sociálně-právní ochrany dětí mohou dívat na LGBTI+ zájemce o zprostředkování náhradní rodinné péče s nedůvěrou či s předsudky o jejich schopnosti péče o svěřené dítě. Každé dítě včetně LGBTI+ dětí má také právo na vhodné a bezpečné rodinné prostředí, a to i v náhradní rodinné péči, kde jim toto prostředí musí vytvořit náhradní rodiče – osvojitelé, pěstouni atd. U zájemců o zprostředkování náhradní rodinné péče je tak nutné posoudit i schopnosti pečovat o LGBT+ dítě, tj. zda jsou schopni vytvořit vstřícné, inkluzivní a bezpředsudečné rodinné prostředí, rozvíjet osobnost dítěte, být mu oporou a doprovázet je v procesu coming outu nebo tranzice. Téma LGBTI+ identity by mělo rovněž být součástí odborné přípravy budoucích náhradních rodičů i následného zvyšování znalostí a dovedností v péči o svěřené dítě. Orgány sociálně právní ochrany dětí musí být schopné řádně chránit práva a zájmy všech dětí včetně LGBTI+ dětí.

Opatření 2.3.1 – Rozšířit obsah odborné přípravy pro uchazeče o náhradní rodinnou péči o problematiku LGBTI+ lidí

Gestor: MPSV

Termín: 12/2022

Popis opatření: Obsah odborné přípravy lidí vhodných stát se osvojitelem nebo pěstounem k přijetí dítěte do rodiny v tématu „poznání a naplňování práv a potřeb dítěte v náhradní rodinné péči“ by se měl rozšířit též o téma coming out dítěte v náhradní rodinné péči. Za tímto účelem bude nutné vytvořit příslušné vzdělávací dokumenty a metodiky pro orgány sociálně-právní ochrany dětí, případně novelizovat příslušné prováděcí předpisy.

Indikátor: Počet vzdělávacích programů (min 1), počet vytvořených metodik (min 1), přijetí novelizačních prováděcích předpisů.

Opatření 2.3.2 – Rozšířit odborné posuzování zájemců o zprostředkování náhradní rodinné péče o posouzení schopnosti pečovat o LGBTI+ dítě

Gestor: MPSV

Termín: 12/2022

Popis opatření: Děti s menšinovou sexuální orientací či genderovou identitou se musí i v náhradní péči cítit bezpečně a příjemně. Přístup k těmto dětem by měl být zařazen do odborného posuzování pro účely zprostředkování osvojení a pěstounské péče a měla by k nim rovněž vzniknout metodika pro orgány sociálně-právní ochrany dětí.

Indikátor: Předložení novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí, počet metodik k posuzování zájemců o zprostředkování náhradní rodinné péče (min. 1)

Opatření 2.3.3 – Zvyšovat odborné znalosti pracovníků a pracovníc orgánů sociálně-právní ochrany dětí v tématech sexuální orientace a genderové identity

Gestor: MPSV

Termín: 12/2022 a dále průběžně

Popis opatření: Pracovníci a pracovníce orgánů sociálně-právní ochrany dětí na všech úrovních by měli mít dostatečné znalosti v tématech sexuální orientace a genderové identity – práce s dítětem v procesu coming outu, přijetí vlastní sexuální identity, rodičovství stejnopohlavních párů a hájení zájmu dítěte v opatrovnických řízeních souvisejících s LGBTI+ otázkami (např. svěření dítěte do péče při rozchodu rodičů v důsledku coming out jednoho z rodičů, rozvod rodičů v důsledku tranzice jednoho z rodičů, rozchod partnerů žijících ve stejnopohlavním partnerství a následně realizace styku partnera, který je sociálním rodičem, s dítětem). Důležitý je též rovný přístup orgánů sociálně právní ochrany dětí v procesu zprostředkování náhradní rodinné péče vůči LGBTI+ žadatelům i LGBTI+ dětem.

Indikátor: Počet kurzů pro pracovníky a pracovníce orgánů sociálně-právní ochrany dětí (min. 1 x ročně), počet metodických dokumentů k LGBTI+ otázkám v oblasti sociálně-právní ochrany dětí (min. 1).

6. Strategická oblast 3: Bariéry v zaměstnání a pracovním životě

Hlavní cíl:

Pracovní život tvoří integrální součást soukromého a osobního života lidí včetně LGBTI+ lidí. LGBTI+ lidé proto mají právo na rovný přístup k zaměstnání, povolání a jiné výdělečné činnosti a na rovné podmínky při jejich výkonu bez diskriminace na základě sexuální orientace a genderové identity.¹⁵² Antidiskriminační zákon i zákoník práce zakazují diskriminaci v zaměstnání a povolání včetně pracovních podmínek, což vytváří silný právní základ pro ochranu před diskriminací na pracovišti. Výzvou ale je aplikační praxe. Dle výzkumu kanceláře VOP 11 % LGBTI+ lidí bylo v uplynulých pěti letech v práci diskriminováno či obtěžováno.¹⁵³ 91 % z těchto incidentů nebyly nikdy nahlášeno.¹⁵⁴ Realita je tedy taková, že LGBTI+ lidé v ČR jsou na pracovišti diskriminováni či obtěžováni, v důsledku čehož stále více jak polovina z nich v práci svou orientaci či identitu skrývá.¹⁵⁵ To může brzdit jejich pracovní výkonnost až o 20 % a vést nejen k individuálním psychickým a zdravotním problémům, ale i k ekonomickým ztrátám pro zaměstnavatele i celou společnost. Dle výzkumu Open for Business diskriminace a vyloučení LGBTI+ lidí stojí Českou republiku min. 5 miliard Kč ročně.¹⁵⁶ Zaměstnavatelé, kteří jsou inkluzivní a aktivně řeší problémy LGBTI+ lidí mají lepší ekonomický výkon, a spokojenější a výkonnější zaměstnance.

Cíl 3.1 - Snížit diskriminaci LGBTI+ lidí na pracovním trhu

Prvním a základním cílem v této oblasti je odstranění přetrvávajících rozdílů mezi zaměstnanci a zaměstnankyněmi z důvodu sexuální orientace a genderové identity. Jedná se především o úpravu osobních překážek v práci v příslušných předpisech.¹⁵⁷ Tato právní úprava je pro LGBTI+ lidi nevýhodná. V oblasti zaměstnanecké na ně prakticky nemyslí a mluví vždy pouze o manželství, jakkoliv je toto rozlišování rozporné s právem EU.¹⁵⁸ V oblasti státní služby existuje jednodenní volno pro státní zaměstnance na uzavření registrovaného partnerství a na promoci registrovaného partnera.¹⁵⁹ Chybí nicméně např. možnost účasti na vstupu do partnerství svých dětí či rodičů. Dalším cílem je zamezit výskytu případů diskriminace na základě sexuální orientace a genderové identity v pracovněprávní oblasti. Za tímto účelem je potřeba, aby byly příslušné státní orgány, tj. pobočky a pracoviště Úřadu práce ČR a inspektoráty práce aktivní a připravené diskriminaci předcházet, odhalovat jí, šetřit a řádně sankcionovat. Ač nástroje pro předcházení diskriminace a obtěžování existují, povědomí o nich je minimální. LGBTI+ zaměstnanci a zaměstnankyně (a nejen oni) musí vědět, co je diskriminace či obtěžování a jak se v takových situacích zachovat. Stejně tak vedoucí zaměstnanci a představení musí vědět, jak diskriminaci předcházet a řešit problémy z ní vzešlé.

¹⁵² Viz Yogyakartaťský princip č. 12 a doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, kapitola V.

¹⁵³ Být LGBTI+ v Česku, str. 37

¹⁵⁴ Tamtéž, str. 41.

¹⁵⁵ Tamtéž, str. 45.

¹⁵⁶ Viz výzkum Ekonomický a obchodní dopad inkluze LGBT + lidí v České republice dostupný [zde](#).

¹⁵⁷ Viz nařízení vlády č. 590/2006 Sb., kterým se stanoví okruh a rozsah jiných důležitých osobních překážek v práci a nařízení vlády č. 135/2015 Sb. o dalších překážkách ve státní službě, za které přísluší státnímu zaměstnanci plat.

¹⁵⁸ Viz především rozsudek Soudního dvora EU ve věci C-267/12, Frédéric Hay v. Crédit agricole mutuel de Charente-Maritime et des Deux-Sèvres ze dne 12. prosince 2013.

¹⁵⁹ Viz bod 3 a bod 4 písm. b) přílohy k nařízení č. 135/2015 Sb.

Opatření 3.1.1 – Rozšířit právní úpravu osobních překážek v práci

Gestor: MPSV, MV

Termín: 06/2022

Popis opatření: Pro zajištění rovného přístupu v zaměstnání podle zákoníku práce i zákona o státní službě je nutné předložit novely prováděcích předpisů, které upravují osobní překážky v práci či státní službě, za které přísluší mzda nebo plat, aby LGBTI+ lidem umožňovaly jejich čerpání ve stejné míře jako manželům a různopohlavním rodinám.

Indikátor: Předložení novel příslušných nařízení vlády

Opatření 3.1.2 – Zajistit metodické vedení a vzdělávání pro pracovníce a pracovníky Úřadu práce a inspektorátů práce v oblasti LGBTI+ témat

Gestor: MPSV

Termín: 06/2022 a dále průběžně

Popis opatření: Úřad práce bude nabízet zaměstnání LGBTI+ lidem s ohledem na jejich potřeby. Inspektoráty práce by měly být schopné podchytit a posuzovat případnou diskriminaci z důvodu sexuální orientace či genderové identity na pracovišti. K tomu by měly mít k dispozici vhodné metodické pokyny a doporučení a také vzdělávání v otázkách týkajících se LGBTI+ lidí.

Indikátor: Počet revidovaných metodických pokynů (min. 2), počet vzdělávacích akcí (min. 1 ročně)

Opatření 3.1.3 – Analyzovat stávající povinné vzdělávání úředníků státní správy a samosprávy o diskriminaci

Gestor: ÚV ve spolupráci s MV

Termín: 12/2023

Popis opatření: Pro vytvoření příznivého a vstřícného prostředí nejen pro LGBTI+ lidi je klíčové vzdělávání úředníků o diskriminaci a souvisejících jevech. Na základě příslušných předpisů již na veřejných úřadech povinné vzdělávání úředníků probíhá. Tento systém vzdělávání bude analyzován, jak je v něm pojednáno téma diskriminace a obtěžování na pracovišti, mechanismy jejich předcházení a řešení či možností obrany. Z analýzy by pak měla vyjít doporučení změn obsahu vzdělávání k silnějšímu zdůraznění otázek diskriminace LGBTI+ lidí a dalších znevýhodněných skupin.

Indikátor: Počet analýz vstupního vzdělávání úvodního s doporučeními modifikace obsahu v oblasti diskriminace (1)

Opatření 3.1.4 – Vytvořit vzdělávání pro představené ve státní správě a samosprávě pro podporu vstřícného prostředí na pracovišti

Gestor: ÚV ve spolupráci s MV

Termín: 12/2023 a dále průběžně

Popis opatření: V rámci vzdělávání představených je vhodné vytvořit kurzy „měkkých“ dovedností, jež představeným umožní lépe pracovat s předsudky, klimatem na pracovišti a důkladně, ale citlivě prověřovat a řešit obtěžování na pracovišti. Tyto kurzy by se měly následně zařadit do nabídky průběžného vzdělávání vedoucích zaměstnanců a zaměstnankyň v úřadech státní správy i samosprávy.

Indikátor: Počet vytvořených kurzů (min. 1), počet konaných školení (min. 1x ročně)

Cíl 3.2 – Vytvořit pracovní prostředí vstřícné a přátelské pro LGBTI+ lidi

Jak plyne z výzkumu Být LGBTI+ v Česku, 51 % LGBTI+ zaměstnanců a zaměstnankyň vždy nebo velmi často skrývá svojí odlišnou sexuální či genderovou identitu na pracovišti. Důvodem

je strach ze zhoršení vztahů na pracovišti či omezení kariérního postupu. Má to negativní dopad zejména na duševní pohodu LGBTI+ zaměstnanců, jejich výkonnost a tím i výkonnost jejich zaměstnavatele a potažmo i celé ekonomiky. Zaměstnavatelé, zejména pak ti soukromí, si tyto bariéry uvědomují a uvědomují si, že i malá změna v jejich chování může přinést ovoce v podobě nábory a udržení loajálních LGBTI+ zaměstnanců a jejich lepšího pracovního výkonu. I zaměstnavatelé ve veřejném sektoru, by si tyto bariéry měly začít uvědomovat a pracovat na jejich překonávání. Mohou tak činit v rámci celoevropské Charty diverzity¹⁶⁰, nebo se připojit k dalším 30 českým zaměstnavatelům a podepsat Pride Business Forum Memorandum¹⁶¹. Jeho signatáři postupně přijali opatření zavádějící LGBTI+ rovnost na pracovišti od umožnění vzniku LGBTI+ zaměstnaneckých skupin přes proškolení zaměstnanců v citlivosti vůči LGBTI+ lidem až po připomínání Mezinárodního dne boje s homofobií a transfobií nebo účasti na pride festivalech. Jedině spokojení pracující mohou dobře vykonávat svou práci, být loajální ke svému zaměstnavateli a být přínosem pro státní správu a samosprávu a potažmo také pro stát.

Opatření 3.2.1 – Vytvořit školení na téma diverzity a práv LGBTI+ lidí pro zaměstnance státní správy a samosprávy

Gestor: ÚV ve spolupráci s MV

Termín: 12/2023

Popis opatření: K vytvoření LGBTI+ příznivého prostředí v jednotlivých státních úřadech je potřeba vzdělávání pro jejich pracovnice a pracovníky, které jim ukáže, jak vůči svým LGBTI+ kolegyním a kolegům přistupovat dostatečně citlivě. Školení na toto téma by tedy mělo být nabízeno v rámci programů vzdělávání státní služby a zařazeno do katalogu průběžného vzdělávání úředníků státní správy a samosprávy.

Indikátor: Počet vytvořených školení (1), počet konaných běhů (min, 1 ročně)

Opatření 3.2.2 – Vytvořit metodiku vzniku a podpory zaměstnaneckých LGBTI+ skupin v úřadech státní správy i samosprávy

Gestor: MV ve spolupráci s ÚV

Termín: 12/2023

Popis opatření: Vnitřní zaměstnanecké LGBTI+ skupiny jsou jedním z efektivních nástrojů citlivého zaměstnávání LGBTI+ lidí, který se osvědčil již v soukromé sféře. Vzhledem k hierarchickému fungování veřejné správy je však třeba vytvořit prostor pro vznik takových skupin zejména ohledem na ochranu soukromí a eliminace stigmatizace jejich členů.

Indikátor: Počet vytvořených metodik (1)

Opatření 3.2.3 – Vytvořit školení pro zaměstnankyně a zaměstnance personálních útvarů k inkluzivnímu nábory a udržení zaměstnanců a zaměstnankyň

Gestor: MV ve spolupráci s ÚV

Termín: 12/2023

Popis opatření: Inkluzivní aspekty by měly být již součástí nábory státních zaměstnankyň a zaměstnanců. Klíčové je zde školení pracovnic a pracovníků personálních útvarů v možnostech zvýšení LGBTI+ otevřenosti na pracovišti a odstranění překážek a předsudků, které mohou omezovat zaměstnávání LGBTI+ lidí (např. názory na jejich nevhodnost, nižší výkonnost apod.). Toto školení by mělo být rovněž zařazeno do průběžného vzdělávání státní správy i samosprávy.

Indikátor: Počet vytvořených školení (1), počet konaných běhů (min, 1 ročně)

¹⁶⁰ Podrobnější informace [zde](#) a [zde](#).

¹⁶¹ Informace viz [zde](#).

Opatření 3.2.4 – Vytvořit metodiku a provést pilotní průzkum diverzity na pracovišti ve státní správě a samosprávě

Gestor: UV ve spolupráci s MV

Termín: 12/2025 a dále průběžně

Popis opatření: Pro zajištění skutečné diverzity ve státní správě i samosprávě je na místě provádět pravidelné průzkumy, v rámci nichž bude zahrnuta i část týkající se otevřenosti vůči LGBTI+ lidem - jak se v zaměstnání cítí, zda zde mohou být sami sebou, jaké benefity by ocenili, jaké mají potřeby apod.

Indikátor: Počet metodik průzkumu (1), počet uskutečněných pilotní šetření mezi státními zaměstnanci a zaměstnankyněmi (min. 1)

Opatření 3.2.5. – Zařadit téma LGBTI+ vstřícného zaměstnavatele do kritérií pro hodnocení a audity firem a organizací

Gestor: MPO, MPSV, ÚV

Termín: 12/2022 a dále průběžně

Popis opatření: V rámci státní správy existují metodiky, které se zabývají rovností na pracovišti a velmi blízce (byť ne explicitně) se dotýkají také tématu LGBTI+ lidí. Jedná se o Metodiku genderového auditu a o Metodiku řízení diverzity a sladování pracovního a soukromého života na pracovišti. V obou těchto metodikách by bylo vhodné zahrnout také téma LGBTI+ lidí a rozšířit tak jejich záběr.

Indikátor: Revidovaná Metodika genderového auditu, revidovaná Metodika řízení diverzity a sladování pracovního a soukromého života na pracovišti.

7. Strategická oblast 4: Bariéry v sociální a zdravotní oblasti

Hlavní cíl:

Přístup k sociální podpoře a zdravotní péči je podmínkou pro realizaci několika lidských práv. Jde především o právo na co nejvyšší ochranu fyzického i psychického zdraví.¹⁶² Zdraví je definováno jako stav úplné fyzické, duševní i sociální pohody.¹⁶³ Každý člověk tak má mít přístup ke zdravotní péči, lékům a zdravotním pomůckám patřičné kvality v souladu s aktuálními poznatky lékařské vědy (lege artis). Právo na zdraví přitom vychází z respektu k lidské svobodě a autonomii a z práva na ochranu tělesné integrity. Jeho součástí a zároveň podmínkou je tak poskytnutí všech relevantních informací, na jejichž základě se má pak každý svobodu rozhodnout, zda zdravotní péči přijme či nikoliv. Právo na zdraví je tak klíčové pro osobnostní rozvoj každého člověka včetně LGBTI+ lidí.¹⁶⁴

Druhým dotčeným právem je právo na přiměřenou životní úroveň, sociální zabezpečení a sociální ochranu.¹⁶⁵ Jejich účelem je zajistit člověku důstojné živobytí v situaci, kdy z různých důvodů není schopen získávat prostředky pro své živobytí výkonem povolání či podnikáním nebo se o sebe postarat jiným způsobem. Cílem těchto práv je člověku poskytnout prostředky k důstojnému životu po dobu trvání situace, kdy to nemůže činit sám, případně mu poskytnout jinou formu pomoci v podobě poradenství, podpory či péče tak, aby se odstranilo či alespoň zmírnilo jeho znevýhodnění a mohl se co nejvíce znovu začlenit do společnosti. Základním principem musí být rovný přístup všech lidí k zdravotním a sociálním službám a k opatřením směřujícím k dosažení a zajištění ochrany zdraví, sociální ochrany, bydlení, přiměřené životní úrovně a sociálního začlenění bez jakékoliv diskriminace, a to včetně LGBTI+ lidí.¹⁶⁶

Cíl 4.1 – Přizpůsobit sociální ochranu a péči potřebám LGBTI+ lidí

V sociální oblasti v ČR spočívají bariéry především v celkové nepřipravenosti sociálního systému na potřeby LGBTI+ lidí. Problémy v rodinných vztazích je mohou nutit ke skrývání a vést ke konfliktům. LGBTI+ lidé mohou být nuceni opustit své domovy a končí pak na ulici ve spojení s negativními jevy jako alkohol, drogy či prostituce.¹⁶⁷ Podle mnohých zahraničních výzkumů jsou LGBTI+ lidé významně zastoupeny mezi lidmi bez domova¹⁶⁸, a to obzvláště

¹⁶² Viz čl. 31 Listiny základních práv a svobod, čl. 12 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, čl. 11 a 13 Evropské sociální charty a čl. 35 Listiny základních práv EU

¹⁶³ Viz rovněž definice zdraví Světové zdravotnické organizace v preambuli její Ústavy publikované pod č. 189/1948 Sb.

¹⁶⁴ Viz především Yogyakartaťské principy č. 17, 18 a 32 a kapitola VII Doporučení CM/Rec(2010)5 Výboru ministrů Rady Evropy.

¹⁶⁵ Viz. čl. 30 Listiny základních práv a svobod, čl. 9 a 11 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech a čl. 12 - 14 Evropské sociální charty

¹⁶⁶ Viz především Yogyakartaťské principy č. 13 – 15 a 34 a kapitola VIII Doporučení CM/Rec(2010)5 Výboru ministrů Rady Evropy.

¹⁶⁷ Byť dosud v této otázce neexistuje komplexní výzkum, LGBTI+ bezdomovectví si všímá i vládní Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020 přístupná [zde](#).

¹⁶⁸ Pojem "člověk bez domova" je zde užíván v souladu s definicí ETHOS/FEANTSA jako člověk bez stabilního a kvalitního bydlení.

mladí lidé.¹⁶⁹ Existují přitom náznaky, že podobně tomu může být i v ČR, kde však dosud nebyl proveden žádný podrobný výzkum.

Problémy však mohou mít i LGBTI+ lidé žijící v domovech pro seniory či osoby se zdravotním postižením, školských zařízeních či zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc atd., která svým kolektivním charakterem nejsou nastavena na individuální potřeby a jejichž zaměstnanci často nevědí, jak na LGBTI+ otázky reagovat. Proto LGBTI+ lidé žijící v ústavní péči svou orientaci či identitu z obavy před nepochopením a stigmatizací často skrývají.¹⁷⁰ Kvůli tomu jsou však významně omezovány na svých právech, především právu na rozvoj soukromého a rodinného života a mezilidských vztahů, které musí být respektováno a naplňováno i při pobytu v ústavních zařízeních nebo při sociálním znevýhodnění či vyloučení. Dosud byla v České republice analyzována pouze situace LGBTI+ seniorů a seniorek.¹⁷¹ Problémy ostatních skupin jako lidé se zdravotním postižením či děti dosud podrobněji zkoumány nebyly. V sociální oblasti se rovněž dosud s potřebami LGBTI+ lidí příliš nepracuje.¹⁷² Nicméně tito lidé také využívají sociální služby, sociální práci, sociálně-právní ochranu dětí atd. LGBTI+ lidé nacházející se v ohrožení sociálním vyloučením potřebují vhodné poradenství a podporu, jak své sociální problémy úspěšně řešit či jak jim efektivně předcházet. Proto budou sociální pracovníci a pracovníce vzdělávání o potřebách LGBTI+ lidí, aby je mohli v rámci své práce aktivně naplňovat. Jde např. o vytváření atmosféry respektu a otevřenosti sexuální orientaci, respektu k sebeidentifikaci lidí a jejich genderové identitě atd.

Podobná situace může ale panovat i v rodinách, kde stigmatizace může narušovat rodinné vztahy a společenské kontakty LGBTI+ seniorů, mládeže atd. Na základě problematických rodinných, resp. partnerských konstelací pak častěji trpí samotou a nemají dostatečně rozvinuté sociální vazby a kontakty.¹⁷³ Dalším problémem jsou systémové nerovnosti stejnopohlavních párů a jejich rodin v přístupu k sociální ochraně. Například jednou z oblastí, kde jsou LGBTI+ lidé znevýhodněni, jsou pozůstalostní důchody. Na rozdíl od manžela totiž pozůstalý partner/partnerka nemá nárok na vdovský či vdovecký důchod. Tím však u něj není zajištěna stejná míra sociálního zabezpečení na dobu po ztrátě partnera jako u pozůstalého manžela, a jedná se tudíž o diskriminaci na základě sexuální orientace. Pozůstalý partner se tak může dostat do chudoby na základě nedostatku prostředků pro živobytí. LGBTI+ rodiny rovněž v současnosti nemají stejné podmínky v oblasti sociálního zabezpečení jako ostatní rodiny. Rozdíly se vyskytují např. u ošetrového, peněžité pomoci v mateřství, rodičovského příspěvku i sirotčího důchodu a vedou k různým znevýhodněním LGBTI+ rodin a dětí v nich žijících.¹⁷⁴ Celý systém je nutno připravit na potřeby LGBTI+ lidí, analyzovat jejich problémy, vzdělávat o jejich právech a potřebách a pomáhat LGBTI+ lidem k plnému zapojení do společnosti.

Opatření 4.1.1 – Analyzovat situaci LGBTI+ lidí bez domova a navrhnout následná opatření

Gestor: MPSV

Termín: 12/2023

Popis opatření: Za účelem zjištění situace LGBTI+ lidí bez domova bude provedeno šetření zaměřené na jejich sexuální orientaci a genderovou identitu a z toho plynoucí problémy

¹⁶⁹ Viz Yogyakartský princip č. 15, Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, bod 38 a např. situace v [USA](#) nebo [Spojeném království](#).

¹⁷⁰ Viz rovněž Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR, str. 19n

¹⁷¹ Viz výzkum a metodický materiál organizace [PROUD](#).

¹⁷² V současnosti je akreditován jediný vzdělávací program Specifika sociální práce s LGBT osobami (podrobnější informace [zde](#))

¹⁷³ K otázce seniorů např. viz výzkum a příručku organizace PROUD přístupné [zde](#) a [zde](#).

¹⁷⁴ Viz např. Duhové rodiny ve stínu státu, str. 31nn.

a překážky ve spolupráci s odborníky a odbornicemi z akademické oblasti a nestátních neziskových organizací. Na základě výsledků pak budou navržena opatření ke zlepšení situace.

Indikátor: Provedení šetření a vytvoření studie, návrh následných opatření ke zlepšení situace

Opatření 4.1.2 – Analyzovat potřeby LGBTI+ lidí závislých na pomoci druhých a navrhnout následná opatření

Gestor: MPSV, MŠMT

Termín: 12/2023

Popis opatření: Za účelem zjištění situace LGBTI+ lidí závislých na pomoci druhých proběhne šetření v ústavních zařízeních zaměřených na LGBTI+ klientky a klienty těchto zařízení a problémy a překážky, kterým při pobytu v nich čelí. Šetření se zaměří i na LGBTI+ lidi žijící ve svých domácnostech a využívající terénní služby či služby státních orgánů v terénu (např. OSPOD) a proběhne ve spolupráci s odborníky a odbornicemi z akademické oblasti a nestátních neziskových organizací. Na základě jeho výsledků budou navržena opatření ke zlepšení situace.

Indikátor: Provedení výzkumů a vytvoření studií (min. 1 v každé oblasti), návrh následných opatření ke zlepšení situace

Opatření 4.1.3 - Zohlednit potřeby LGBTI+ lidí ve standardech kvality sociálních služeb a sociální práce

Gestor: MPSV

Termín: 12/2023

Popis opatření: Pro snížení diskriminačního chování a zvýšení citlivosti sociálního systému vůči LGBTI+ klientům a klientkám je vhodným nástrojem vytvoření standardů kvality v sociálních službách, sociální práci, sociálně-právní ochraně dětí a dalších souvisejících činnostech. V těchto standardech kvality musí být zohledněn kulturně-citlivý přístup poskytovatelů sociální péče k LGBTI+ lidem. Potřeby LGBTI+ lidí se rovněž zohlední ve vedení a managementu v sociálních službách, na sociálních odborech obcí či v orgánech sociálně-právní ochrany dětí, aby věděly, jak nastavit vnitřní procesy, předpisy a řády a své fungování tak, aby byly inkluzivní vůči LGBTI+ klientkám a klientům.

Indikátor: Vytvoření metodiky pro zohlednění potřeb LGBTI+ lidí v sociálních službách, pilotní testování metodiky v jednotlivých typech služeb (min. 3), uspořádání kulatých stolů s poskytovateli sociálních služeb k novým standardům (min. 4), vytvoření systému certifikace poskytovatelů, kteří budou tyto standardy splňovat

Opatření 4.1.4 – Zvýšit povědomí o potřebách LGBTI+ lidí mezi pracovníky a pracovníci v sociální práci a sociálních službách

Gestor: MPSV

Termín: 12/2022 a následně průběžně

Popis opatření: Pro řádné zohlednění potřeb LGBTI+ lidí je třeba vytvořit vzdělávací a osvětové materiály a programy na téma sociální práce s LGBTI+ lidmi a následně je začlenit do akreditovaného odborného vzdělávání sociálních pracovníků a pracovníc, resp. pracovníků a pracovníc v sociálních službách v souladu se zákonem o sociálních službách.

Indikátor: Vytvoření vzdělávacích programů a materiálů a metodických materiálů (min. 4 vzdělávací programy /4 vzdělávací materiály/4 metodiky), vytvoření pravidelných školení (min. 1 x ročně).

Opatření 4.1.5 - Podporovat dostupnost sociálního poradenství a sociálních služeb specializujících se na potřeby LGBTI+ lidí

Gestor: MPSV

Termín: 12/2022 a následně průběžně

Popis opatření: Sociální služby pobytové i terénní budou nastaveny tak, aby zohlednily dosavadní životní zkušenosti LGBTI+ lidí a odpovídaly jejich potřebám a sebevyjádření. Stát i samospráva budou podporovat zřizování sociálního poradenství a sociálních služeb pobytových i terénních zaměřujících se na ochranu práv LGBTI+ lidí v konkrétních situacích (seniorky a seniory, lidé se zdravotním postižením, rodiny, děti a mládež, oběti diskriminace či násilí atd.).

Indikátor: Počet zřízených služeb s cílovou skupinou LGBTI+ lidí, počet jimi vykázaných klientek a klientů ročně, výše jejich finanční podpory, počet osvětových a informativních materiálů pro LGBTI+ lidi (min. 1 pro každý typ služby)

Opatření 4.1.6 – Uzákonit nárok na vdovský či vdovecký důchod i pro pozůstalé registrované partnery a partnerky

Gestor: MPSV

Termín: 12/2023

Popis opatření: V zájmu zajištění rovných podmínek pro manžely i partnery bude změněn zákon o důchodovém pojištění, aby bylo umožněno čerpat vdovský/vdovecký důchod i pozůstalým partnerům/partnerkám v registrovaném partnerství.

Indikátor: Předložení příslušné novely zákona o důchodovém pojištění.

Opatření 4.1.7 – Zajistit rovný přístup LGBTI+ rodin k dávkám souvisejícím s rodičovstvím

Gestor: MPSV

Termín: 12/2023

Popis opatření: Budou revidovány pojistné i nepojistné rodinné dávky, aby byl zajištěn LGBTI+ rodinám rovný přístup ke všem dávkám spojeným s péčí o děti a s rodičovstvím.

Indikátor: Provedení analýzy a předložení příslušných legislativních změn

Cíl 4.2 – Zajistit respekt k potřebám LGBTI+ lidí při poskytování zdravotních služeb a péče

Zdravotní situace LGBTI+ lidí rovněž není uspokojivá. Jakkoliv v posledních letech došlo k depatologizaci homosexuality¹⁷⁵ a do určité míry i trans*identity¹⁷⁶, z dostupných informací víme, že LGBTI+ lidé se nadále setkávají s problémy jako nedostupnost vhodné péče, zákonné překážky v přístupu k ní, stigmatizace a diskriminace, nedostatek financí a v neposlední řadě i nedostatek dat o jejich zdraví. Tyto a další vlivy negativně ovlivňují kvalitu života LGBTI+ lidí, jejich duševní i fyzické zdraví a vyvolávají u nich tzv. menšinový stres, který právě vychází ze společenských nerovností a tlaku, který je na tyto skupiny lidí vyvíjen.¹⁷⁷ To vede k vyššímu ohrožení duševním onemocněním, sebepoškození i vyššímu počtu pokusů a dokonaných sebevražd.¹⁷⁸ Zvýšená je i míra užívání drog a do určité míry i alkoholu.¹⁷⁹ Častější jsou

¹⁷⁵ Homosexualita byla v roce 1992 definitivně vypuštěna z Mezinárodní klasifikace nemocí Světové zdravotnické organizace.

¹⁷⁶ Podrobněji viz následující cíl.

¹⁷⁷ Viz. např. Pitoňák, M.: Rozdíly v duševním zdraví mezi ne-heterosexuály a heterosexuály: přehledová studie. *Československá Psychologie*, 61(6), 575–592.

¹⁷⁸ Tato skutečnost se pak již odrazila např. v rámci situační analýzy nového Národního akčního plánu prevence sebevražd 2020 – 2030 dostupném [zde](#).

¹⁷⁹ Viz např. .Plöderl, M., & Tremblay, P.: Mental health of sexual minorities: A systematic review. *International Review of Psychiatry*, 27(5), 367–385. <https://doi.org/10.3109/09540261.2015.1083949>

i deprese a úzkosti, a to jak mezi dospělými, tak mezi mladistvými.¹⁸⁰ Případy diskriminace na základě sexuální orientace či genderové identity se vyskytují i přes zákaz v antidiskriminačním zákoně.¹⁸¹ Stejně jako případy nevhodného a necitlivého přístupu ze strany zdravotnického personálu.¹⁸² To může souviset s předsudky, neznalostí a nepochopením LGBTI+ problematiky ze strany zdravotního personálu. Tyto předsudky se projevují obzvláště např. vůči HIV+ lidem, kteří jsou s LGBTI+ často ztotožňováni¹⁸³, anebo vůči trans*¹⁸⁴ a intersex lidem. LGBTI+ lidé často nedůvěřují svému lékaři či lékařce a skrývají před nimi svou orientaci či identitu¹⁸⁵ a vyjadřují obavy či nespokojenost s lékařskou péčí či přístupem lékařů a lékařek.¹⁸⁶ Proto je nutné předsudky odbourávat a diskriminaci předcházet. Rovněž je nutno dbát na poskytování vhodných a kvalitních zdravotních služeb reflektujících aktuální vědecké poznatky lege artis a neulpívajících na výše zmíněných stereotypech a patologiích.¹⁸⁷ Cílem je posílit participativní a zároveň citlivé přístupy k různým pacientským skupinám zohledňujícím jejich potřeby v souladu s aktuálními medicínskými standardy.¹⁸⁸

Opatření 4.2.1 – Zařadit kontrolu dodržování zákazu diskriminace při poskytování zdravotních služeb LGBTI+ lidem do metodického vedení krajských úřadů

Gestor: MZ, krajské úřady

Termín: 12/2022 a následně průběžně

Popis opatření: Ministerstvo zdravotnictví posílí metodické vedení krajských úřadů, které vykonávají dohled a řeší stížnosti na poskytování zdravotních služeb, při řešení případů diskriminace či odmítání poskytování zdravotních služeb (nejen) na základě sexuální orientace a genderové identity. Pro ty účely vydá metodické materiály a bude pořádat školení či jiné vzdělávací akce na toto téma.

Indikátor: Vydání vzdělávacích/metodických materiálů, pořádání pravidelných školení (min. 1x ročně)

Opatření 4.2.2 – Začlenit informace o potřebách LGBTI+ lidí do zdravotnického pregraduálního i postgraduálního vzdělávání

Gestor: MŠMT, MZ

Termín: 12/2025, následně průběžně

Popis opatření: Do vzdělávání lékařských i nelékařských zdravotnických pracovníků i pracovníc na pregraduální i postgraduální (celoživotní) úrovni bude zařazeno vzdělávání o tématech souvisejících s právy LGBTI+ lidí (např. o jinakosti, coming out, nepochopení ze strany rodiny, stigmatizaci, diskriminaci, menšinovém stresu, postavení trans* lidí atd.).

¹⁸⁰ Viz např. Lucassen, M. F. G., Stasiak, K., Samra, R., Frampton, C. M. A., & Merry, S. N. (2017). Sexual minority youth and depressive symptoms or depressive disorder: A systematic review and meta-analysis of population-based studies. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 51(8), 774–787. <https://doi.org/10.1177/0004867417713664>;

¹⁸¹ Viz výzkum Být LGBTI+ v Česku, str. 85.

¹⁸² Viz Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR, str. 56

¹⁸³ Viz výzkum Být LGBTI+ v Česku, str. 48n.

¹⁸⁴ Viz výzkum organizace PROUD o zkušenostech trans* lidí s českým zdravotním systémem přístupný [zde](#) či výzkum organizace Transparent Obavy a přání trans lidí v ČR dostupný [zde](#)

¹⁸⁵ Dle výzkumu Být LGBTI+ v Česku jde o více než polovinu leseb, gayů či bisexuálních lidí a až ¾ trans* lidí.

¹⁸⁶ Podle průzkumu Obavy a přání trans lidí v ČR patřili lékaři a lékařky mezi skupiny, se kterými měli trans* lidé nejvíce negativních zkušeností s diskriminací, šikanou nebo ponižujícím chováním kvůli své genderové identitě.

¹⁸⁷ Viz např. tzv. konverzní terapie směřující k léčbě homosexuality (podrobnější informace [zde](#))

¹⁸⁸ Viz rovněž vládní strategie Zdraví 2030, str. 69.

Indikátor: Začlenění LGBTI+ tematiky do vzdělávacích programů lékařských i nelékařských zdravotních oborů vysokých, vyšších odborných a středních škol, vytvoření vzdělávacích a metodických materiálů pro různé oblasti a odbornosti (psychologie, psychiatrie, sexuologie apod.),

Cíl 4.3 – Přizpůsobit zdravotní služby potřebám trans* a intersex lidí

Trans* a intersex lidí čelí ve zdravotním systému ještě větším překážkám. Na rozdíl od homosexuality totiž dosud nedošlo k úplné depatologizaci jejich statusu. Transsexualismus, resp. porucha pohlavní identity byla dlouho považována za duševní nemoc.¹⁸⁹ Teprve nedávna 11. revize Mezinárodní klasifikace nemocí Světové zdravotnické organizace nahradila poruchu pohlavní identity tzv. genderovým nesouladem jako stavem souvisejícím se sexuálním zdravím.¹⁹⁰ Fenomén intersex je pak rozdělen na mnoho různých medicínských diagnóz.¹⁹¹ Mezinárodní standardy se přitom odklánějí od čistě medicínského pojetí problematiky genderové identity a upřednostňují právě přístup lidskoprávní. Podle něj by každý trans* a intersex člověk měl mít právo na vytváření vlastní identity a na léčbu a s ní spojené postupy dle vlastní volby.¹⁹² Tomu odpovídají i odborné medicínské standardy.¹⁹³ Cílem medicínských postupů tak má být zdravotní péče o pacienty za účelem zajištění nejvýše dosažitelné úrovně fyzického a duševního zdraví, nikoliv další věci jako např. uznávání identity trans* člověka.

Systém úřední změny pohlaví v ČR je naopak velice rigidní a neumožňuje zohlednit individuální přání a pocity trans* lidí, obzvláště pokud nechtějí jít tradiční cestou diagnóza-hormonální léčba-operace. Podle průzkumu organizace Trans*parent mnoho trans* lidí např. hodnotí velmi negativně komisi, která uděluje souhlas s operativními zákroky při úřední změně pohlaví.¹⁹⁴ V praxi je tento krok často pouze formální, otázky komise jsou známé a trans* lidé se snaží svým vystoupením co nejlépe zapadnout do očekávaných škatulek atd. Proto tuto povinnost vnímají jako ponižující. Je pravda, že u změny pohlaví jde o nevratné invazivní zákroky, ale jejich podstoupení je podmíněno příslušnou lékařskou diagnózou¹⁹⁵ v souladu s obecnými i konkrétními zákonnými i odbornými principy¹⁹⁶ stejně jako u jiných léčebných výkonů. Z odborného hlediska tedy není nutná revize diagnózy komisí. Za celou dobu trvání praxe komise při Ministerstvu zdravotnictví došlo k minimu odmítnutí.¹⁹⁷ Schvalování komisí se tedy jeví jako nadbytečné a proto je vhodné jí zrušit. Provedení operativní změny pohlaví bude nadále záviset pouze na lékařské indikaci v každém konkrétním případě.

Při samotné diagnostice se trans* lidé setkávají s přístupy, které neodpovídají odborným standardům¹⁹⁸ jako např. dotazy na sexuální orientaci a preference anebo vyšetřování tělesných

---

¹⁸⁹ Tomu odpovídala i donedávna platná Mezinárodní klasifikace nemocí Světové zdravotnické organizace ve své verzi 10 [zde](#).

¹⁹⁰ Podrobněji viz [zde](#)

¹⁹¹ Viz Mezinárodní klasifikace nemocí Světové zdravotnické organizace ve své verzi 11 [zde](#).

¹⁹² Podrobněji viz cíl 1.3.

¹⁹³ Viz např. standardy World Professional Organisation of Transgender Health přístupné [zde](#).

¹⁹⁴ Výzkum Obavy a přání trans* lidí dostupný [zde](#).

¹⁹⁵ Viz § 21 odst. 2 písm. a) zákona o specifických zdravotních službách

¹⁹⁶ Viz § 28 odst. 2 ve spojení s § 4 odst. 5 zákona o zdravotních službách

¹⁹⁷ Dle dostupných informací se tomu tak stalo pouze jednou.

¹⁹⁸ Doporučený postup Sexuologické společnosti ČLS JEP dostupný [zde](#).

znaků včetně fyzického kontaktu. Objevují se i případy nevhodné komunikace s trans* lidmi.¹⁹⁹ Naopak lidé nerespektující tradiční modely léčby se k péči a pomoci nedostanou. Podobně může být problematické doporučování operací u intersex dětí, kde v současné době žádné standardy neexistují. Trans* a intersex pacienti a pacientky a jejich rodiče často nevědí, jaká mají práva ve zdravotním systému, jak je mohou vymáhat a která vyšetření jsou či nejsou potřebná a relevantní. České právní předpisy i odborné standardy tedy budou přizpůsobeny těm mezinárodním a zohledňovat svobodnou vůli a přání jednotlivých pacientů a pacientek, umožňovat jim přístup k jednotlivým zákrokům v souladu s vlastními potřebami a přáními a nenutit je k podstupování zákroků, které nejsou nezbytně nutné. Klíčový je vždy citlivý přístup zdravotnických pracovníků a pracovníc respektující identitu a osobní volby každého pacienta či pacientky při oslovování, komunikaci atd., k čemuž by měli být vedeni a vzděláváni. Trans* a intersex lidé by pak měli mít k dispozici dostatek informací o svých možnostech a právech ve zdravotním systému, aby tak mohli volit ty pro sebe nejvhodnější možnosti.

Opatření 4.3.1 – Zrušit povinnost souhlasu komise s operativní změnou pohlaví

Gestor: MZ

Termín: 12/2022

Popis opatření: Zákon o specifických zdravotních službách bude upraven tak, že pro operativní změnu pohlaví nebude zapotřebí získat souhlas komise.

Indikátor: Předložení příslušné změny zákona o specifických zdravotních službách.

Opatření 4.3.2 – Metodicky vést zdravotnické pracovníky a pracovníce v poskytování zdravotní péče trans* a intersex pacientům a pacientkám v souladu s aktuálními odbornými standardy

Gestor: MZ

Termín: 12/2022

Popis opatření: Zdravotní péče o trans* a intersex lidi bude poskytována v souladu s aktuálními odbornými světovými standardy, v respektu k lidským právům. Zdravotničtí pracovníci a pracovníce s nimi budou seznámeni a budou je užívat při své práci s trans* a intersex pacienty a pacientkami. Tyto standardy budou přeloženy do češtiny či případně upraveny pro české prostředí ve spolupráci se Sexuologickou společností ČSL JEP, dalšími odbornými společnostmi, relevantními nevládními organizacemi a následně distribuovány všem zdravotnickým pracovníkům a pracovnícím, aby je aplikovali v praxi.

Indikátor: Vytvoření a distribuce standardů (min. 1 v každé oblasti), provádění školení či osvětových akcí (min. 1x ročně v každé oblasti)

Opatření 4.3.3. – Zahrnout do vzdělávání zdravotnických pracovníků a pracovníc a psychologů a psychologek otázky trans* a intersex lidí

Gestor: MŠMT, MZ

Termín: 12/2023

Popis opatření: Úkolem lékařského i nelékařského zdravotnického personálu je provázet pacienty a pacientky celým obdobím tranzice či jiné terapie a pomáhat jim v sebepřijetí a životním rozvoji. Je proto žádoucí, aby již ve fázi studia byli budoucí lékaři a lékařky, zdravotní sestry a psychologové a psychologky proškoleni v této oblasti, aby následně k trans* a intersex lidem přistupovali citlivě a s respektem k nim.

Indikátor: Vytvoření vzdělávacích materiálů k problematice trans* a intersex lidí (min. 2), vytvoření vzdělávacích kurzů (min. 1 na každé úrovni vzdělávání)

---

¹⁹⁹ Viz výzkum Trans people and their experience with health care and legislation in the Czech Republic zmíněný výše.

Opatření 4.3.4 – Posílit informovanost trans* a intersex pacientů a patientek o svých právech v rámci zdravotnického systému

Gestor: MZ

Termín: 06/2022

Popis opatření: Ve spolupráci s relevantními nevládními organizacemi bude vypracována informační příručka pro trans* a intersex lidi a jejich blízké (rodiče, partnery a partnerky atd.) o svých právech a povinnostech ve zdravotnickém systému a bude rozšířena do lékařských ordinací, relevantním nestátním neziskovým organizacím, zveřejněním online atd.

Indikátor: Vytvoření informačních materiálů (2), počet výtisků (min 200 od každého/rok)

Cíl 4.4 – Posílit prevenci HIV/AIDS a integraci lidí žijících s HIV do společnosti

Lidé žijící s HIV jsou součástí LGBTI+ skupiny²⁰⁰, jakkoliv je rozhodně nelze s touto skupinou plně ztotožnit, neboť ohrožení virem HIV se týká i heterosexuálních lidí. V praxi se setkávají často se stejnými či podobnými problémy jako je marginalizace a stigmatizace²⁰¹, která může vést i k odmítání poskytování zdravotní péče, jakkoliv je to zákonem zakázáno²⁰². Data ukazují, že více než 1/3 lidí žijících s HIV se často nebo vždy setkává s institucionální stigmatizací, necelá 1/3 se sociální stigmatizací, 1/5 s fyzickou stigmatizací a 16 % se slovní stigmatizací.²⁰³ Současná úroveň medicíny přitom umožňuje symptomy HIV minimalizovat a lidem vést víceméně běžný život s minimálním rizikem přenosu.²⁰⁴ Mezinárodní orgány jako WHO, ECDC, UNAIDS podporují nové léčebné postupy jako tzv. pre-expoziční profylaxe (PrEP) a post-expoziční profylaxe (PEP), které mají prokázanou efektivitou a spojují nejlepší dostupné vědecké poznatky s klinickou zkušeností lékařů a s preferencemi a potřebami pacientů.²⁰⁵

Současný přístup k léčbě a prevenci HIV však těmto trendům ne vždy plně odpovídá. Některá opatření jako povinnost lidí žijících s HIV informovat o své nákaze před podstupováním lékařských úkonů a přijetím do ústavní péče²⁰⁶ mohou jejich stigmatizaci a diskriminaci spíše podporovat²⁰⁷, jakkoliv příslušné metodické dokumenty nepředpokládají žádné speciální postupy a opatření k zajištění ochrany zdravotnických pracovníků při kontaktu s pacienty a pacientkami žijícími s HIV²⁰⁸. Lidé žijící s HIV jsou vyloučeni i z některých pozic v rámci armády či bezpečnostních sborů²⁰⁹, aniž by bylo jasné, zda a nakolik je toto vyloučení důvodné a zda by

²⁰⁰ Podle relevantních údajů tvoří největší část HIV+ lidí (přes 2/3) muži mající sex s jinými muži. Viz i Národní program řešení problematiky HIV/AIDS v ČR na období 2018–2022, str. 5.

²⁰¹ Dle výzkumu Být LGBTI+ v Česku více jak 1/3 HIV+ lidí neříká o svém stavu nikomu a více jak polovina jen těm nejbližším. Se stigmatizací se pak setkává min. polovina z nich. Viz str. 48n

²⁰² Viz § 48 odst. 1 zákona o zdravotních službách.

²⁰³ Být LGTB+ v Česku, str. 49.

²⁰⁴ Viz např. aktuální dokumenty WHO a UN-AIDS.

²⁰⁵ Viz rovněž Yogyakartský princip č. 17, bod N (ve znění revize z roku 2017).

²⁰⁶ Viz § 53 odst. 1 písm. d) a e) zákona o ochraně veřejného zdraví

²⁰⁷ Viz rovněž Yogyakartský princip č. 17, bod Q (ve znění revize z roku 2017).

²⁰⁸ Metodický návod k řešení problematiky infekce HIV/AIDS v České republice Ministerstva zdravotnictví naopak říká, že zdravotní péče má být HIV+ lidem poskytována v plném rozsahu a bez jakéhokoliv omezení při dodržování běžných hygienických standardů.

²⁰⁹ Viz vyhláška č.282/1999 Sb. o posuzování zdravotní způsobilosti vojenského leteckého personálu, vyhláška č. 357/2016 Sb., o zdravotní způsobilosti k výkonu vojenské činné služby a vyhláška č. 226/2019 Sb. o zdravotní způsobilosti ke službě v bezpečnostních sborech

nebylo vhodné přistupovat ke každému více individuálně.²¹⁰ Nejsou široce využívány aktuální léčebné postupy, které pomáhají snižovat výskyt HIV.²¹¹ Objem prostředků vynaložených na prevenci HIV z dotačního programu Ministerstva zdravotnictví ČR Národního programu řešení problematiky HIV/AIDS zaostává za průměrnými výdaji na prevenci v zemích EU/EFTA. Počet lidí žijících s HIV v ČR přitom v posledních letech narůstá.²¹² Proto by ČR měla své postupy zlepšit. Je nutné hledat cesty, jak zdravotnické pracovníky řádně vzdělávat v současných možnostech léčby HIV/AIDS, v rizicích s tím spojených a postupech, jak se jich vyvarovat a také o jejich povinnostech včetně zákazu odmítání poskytovat zdravotní služby lidem žijícím s HIV na základě zdravotního stavu. Také by měla být započata diskuse o upravení informační povinnosti v zákoně o ochraně veřejného zdraví, aby zajistila ochranu zdraví a práv pacientů i zdravotníků. Konečně je vhodné aktualizovat Metodický návod k řešení problematiky infekce HIV/AIDS v České republice upravující praktické postupy pro prevenci a léčbu v souladu se stavem vědeckého poznání v oblasti prevence a léčby HIV, včetně zapojení nových profylaktických metod, jejichž užití je v ČR sice lékařským postupem lege artis,²¹³ avšak nejsou zapojeny do systému prevence HIV.²¹⁴

Opatření 4.4.1 – Zajistit lidem žijícím s HIV ochranu soukromí a rovný přístup ke zdravotním službám

Gestor: MZ

Termín: 12/2022 a následně průběžně

Popis opatření: Současné nastavení informační povinnosti lidí žijících s HIV vůči zdravotníkům je výrazným zásahem do jejich práv a může vést k jejich diskriminaci. Tato povinnost je však z odborných důvodů diskutabilní. Proto budou uspořádána odborná setkání a budou vypracovány vzdělávací a osvětové materiály, jak zajistit lidem žijícím s HIV rovný přístup ke zdravotním službám. Budou rovněž zvážena řešení, která by do jejich soukromí zasahovala méně.

Indikátor: Uspořádání odborných setkání a diskusí (min. 3), vytvoření vzdělávacích a osvětových materiálů o péči o lidi žijící s HIV pro zdravotnické pracovníky, provedení zákonných změn či metodických úprav

Opatření 4.4.2 – Specifikovat kritéria dárcovství krve bez ohledu na sexuální orientaci dárců

Gestor: MZ

Termín: 12/2022

Popis opatření: Sexuální chování některých LGBTI+ lidí, zejména mužů majících sex s muži²¹⁵ je považováno z hlediska možnosti přenosu HIV za rizikové. Proto jsou v souladu s českými

²¹⁰ Pro inspiraci lze využít např. systém posuzování invalidity podle vyhlášky č. 359/2006 Sb.

²¹¹ Hayes Rosalie, Schmidt Axel J, Pharris Anastasia, Azad Yusef, Brown Alison E, Weatherburn Peter, Hickson Ford, Delpuch Valerie, Noori Teymur, the ECDC Dublin Declaration Monitoring Network. Estimating the 'PrEP Gap': how implementation and access to PrEP differ between countries in Europe and Central Asia in 2019. Euro Surveill. 2019;24(41):pii=1900598. <https://doi.org/10.2807/1560-7917.ES.2019.24.41.1900598>

²¹² Za posledních 12 let došlo v Česku ke zvýšení tempa růstu nových nálezů o více než 50 %. Viz European Centre for Disease Control/WHO Regional Office for Europe: HIV/AIDS surveillance in Europe 2008 – 2017.

²¹³ Dlouhý, Pavel: Pracovní postup pro poskytování preexpoziciční profylaxe (PrEP) infekce lidským virem imunodeficiency (HIV), dostupný [zde](#).

²¹⁴ Státní zdravotnický ústav: Sexuální chování mužů, kteří mají sex s muži v Česku (Výsledky ze studie European MSM Internet Survey 2017). dostupné [zde](#).

²¹⁵ Pojem "muži mající sex s muži" se ve studiích a dokumentech tohoto typu používá proto, jelikož neřeší identitu jedinců, ale definuje skupinu mužů na základě konkrétní (sexuální) praxe. Z různých studií totiž vyplývá, že sex s muži nemají pouze gayové, nebo bisexuálně se identifikující muži, ale i trans* jedinci, či

odbornými standardy vyloučení z dárcovství krve pod dobu 6 měsíců od pohlavního styku. V praxi ovšem transfuzní stanice někdy vylučují z dárcovství všechny homosexuálně orientované lidi bez časových limitů, a tak je diskriminují na základě sexuální orientace. Bude žádoucí specifikovat v příslušných prováděcích předpisech kritéria pro vyloučení dárců krve a jejich složek v souladu s odbornými standardy.

Indikátor: Přijetí příslušné právní úpravy v prováděcích právních předpisech.

Opatření 4.4.3. – Upřesnit podmínky přístupu lidí žijících s HIV ke službě v armádě a bezpečnostních sborech

Gestor: MO, MV

Termín: 12/2024

Popis opatření: Kritéria přístupu k některým povoláním v armádě a bezpečnostních sborech omezují či dokonce vylučují HIV+ lidi z přístupu k těmto povoláním. Tento přístup však není v souladu s výše uvedenými principy začlenění do běžného života. Je proto nutné celou úpravu podmínek revidovat ve světle aktuálních vědeckých poznatků a přístup k HIV+ lidem více individualizovat, aby lidé se lehkou mírou postižení mohli nadále zůstat plně zapojeni do společnosti a činností v armádě a bezpečnostních sborech.

Indikátor: provedení revize a předložení novel příslušných právních předpisů.

Opatření 4.4.4. – Aktualizovat metodické návody k prevenci a léčbě HIV/AIDS a zajistit přístup k aktuálním léčebným postupům v praxi

Gestor: MZ

Termín: 12/2022

Popis opatření: Budou aktualizovány metodické pokyny, aby obsahovaly aktuální léčebné postupy (např. PrEP/PEP). Tyto postupy budou následně aplikovány v praxi, bude k nim zajištěn přístup prostřednictvím jejich zahrnutí do veřejného zdravotního pojištění a bude podporována informovanost o těchto postupech.

Indikátor: Vydání nového metodického návodu ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví, počet odborných setkání a diskusí o aktuálních léčebných postupech (min. 3), počet preskripčních míst PrEP/PEP, počet pacientů, kterým byla PrEP/PEP předepsána, počet podpořených projektů zvyšující informovanost o PrEP/PEP.

Opatření 4.4.5. – Posílit podporu prevence HIV/AIDS v dotačních programech

Gestor: MZ

Termín: 12/2022 a následně průběžně

Popis opatření: Národní program řešení problematiky HIV/AIDS zahrnuje i dotační program na podporu prevence a potlačování šíření HIV infekce. Pro zajištění dostatečného, kontinuálního a efektivního financování prevence infekce HIV budou prostředky určené na prevenci činit alespoň 1,5 % celkových nákladů na řešení problematiky HIV/AIDS. Dále program umožní podporu všech relevantních skupin žadatelů, víceleté financování vybraných klíčových projektů, na kterých existuje odborná shoda a společenský zájem (např. HIV testování), zaměří se na destigmatizační kampaně a výzkum destigmatizačních postupů a zacílí odpovídající alokací z prostředků dotačního programu na skupinu mužů majících sex s muži jako skupinu s nejvyšším rizikem nákazy HIV.

Indikátor: Výše finančních prostředků věnovaných na prevenci, počet podpořených preventivních projektů (včetně projektů cílených na nejrizikovější skupiny).

---

muži heterosexuální (typicky tomu bývá v mužských dlouhodobě izolovaných kolektivech, jako jsou vězení, armáda či internáty, ale může jít také o příležitostnou aktivitu, např. ženatých mužů).

8. Strategická oblast 5: Bariéry inkluzivního vzdělávání citlivého k LGBTI+ lidem

Hlavní cíl:

Právo na vzdělání je klíčovým pro práva LGBTI+ lidí a hlavně dětí. Hlavním principem je rovný přístup všech dětí ke vzdělání bez ohledu na sexuální orientaci a genderovou identitu. Sexuální orientace či genderová identita a jejich projevy nesmí vést k vyloučení či odchodu dětí a mládeže ze vzdělávacího systému, což má následně negativní vliv na jejich životní šance. V českém školství problematika LGBTI+ motivované šikany či dokonce násilí není rozhodně vzácná.²¹⁶ Jejimi pachateli přitom nejsou jen spolužáci a spolužačky, ale i samotní učitelé a učitelky. LGBTI+ děti a mládež přitom tuto problematiku ve světě svého dospívání vnímají o to citlivěji. Nepřátelská či nepříjemná atmosféra ve škole a školských zařízeních vede k častější psychické nepohodě, která se může projevat v kázeňských problémech, ve zhoršených výsledcích, vyhýbání se vzdělávacímu systému²¹⁷, nebo i k vytváření nezdravých sociálních vazeb a návyků či k druhotné šikaně.²¹⁸ V podobné situaci se mohou ocítat i děti LGBTI+ rodičů, samotní LGBTI+ rodiče či naopak LGBTI+ vyučující. Je tedy třeba zajistit, aby LGBTI+ děti nebyly při vzdělávání znevýhodňovány či šikanovány. Toho lze docílit cílenou prevencí takové šikany, vytvořením vhodného a přátelského prostředí pro všechny, a dále šířením osvěty a informací o LGBTI+ problematice ve všech oblastech školního vzdělávání.²¹⁹

Vedle vytváření přátelského, inkluzivního a bezpečného prostředí je třeba zaměřit se i na vzdělávací kurikulum na všech jeho úrovních (rámcové vzdělávací programy, školské vzdělávací programy i obsah samotné výuky), protože náš vzdělávací systém musí být založen na realitě a vědeckých poznatcích. Obsah učiva a učební materiály jsou často nejen genderově stereotypizující, příp. genderově slepé, ale v důsledku jsou také heteronormativní a zneviditelňují tak či marginalizují LGBTI+ lidi. Nejčastěji se o LGBTI+ lidech a sexualitě hovoří v kontextu biologie nebo sexuální výchovy, často výhradně ve spojitosti se sexuálními praktikami a sexuální hygienou. Jelikož jsou témata homo- a transfobně motivované šikany, předsudků a genderových a sexuálních stereotypů primárně společenskými fenomény se zřejmým dopadem na psychiku jedinců i dynamiku žákovských kolektivů, je nutné je systematicky začlenit do různých vzdělávacích oblastí a předmětů, vedle výchovy ke zdraví obzvláště do oblasti osobnostní a sociální výchovy a předmětů jako jsou základy společenských věd, občanská výchova, rodinná výchova, prvouka nebo dějepis.

Cíl 5.1 - Vytvářet nestigmatizující, přátelské a inkluzivní vzdělávací prostředí

Inkluzivní a bezpečné prostředí je pro zdravý rozvoj jedince a pro učení se naprosto klíčové. Základem pro vytvoření nestigmatizujícího, přátelského a inkluzivního prostředí pro LGBTI+ děti je zkušené a uvědomělé vedení škol a školských zařízení, aby svým žákům, žákyním,

²¹⁶ Viz výzkum organizace PROUD [České školy pod lupou: Výzkum homofobie a transfobie na školách](#) z roku 2016. Rovněž viz výzkum Být LGBTI+ v Česku či výzkum FRA.

²¹⁷ Viz například zpráva GLSEN z USA přístupná [zde](#).

²¹⁸ Obecně k dopadům na duševní zdraví zde: Pitoňák, M. Mental health in non-heterosexuals: Minority stress theory and related explanation frameworks review. *Mental Health & Prevention*, 5, 63–73. <https://doi.org/10.1016/j.mhp.2016.10.002>

²¹⁹ Viz Yogyakartaťský princip č. 16 a doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, kapitola VI.

studujícím či mladým klientům a klientkám poskytovaly bez ohledu na sexuální orientaci či genderovou identitu bezpečné prostředí, do něhož budou docházet rádi a bez obav. Je tedy třeba pomocí vhodných opatření přispět k tvorbě inkluzivního a bezpečného systému vzdělávání. Pracovníci a pracovnice v příslušných školách a školských zařízeních (poradenská zařízení, zařízení ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče atd.) potřebují systémovou podporu pro práci s LGBTI+ problematikou. Konkrétně je třeba posílit přítomnost LGBTI+ témat v činnosti školních psychologů a psycholožek, výchovných poradkyň a poradců, metodiků a metodiček prevence²²⁰, ale také všech učitelů a učitelek na všech stupních vzdělávání, obzvláště třídních učitelů/učitelek, kteří pečují o vztahy v kolektivu.²²¹ Ti všichni budou mít k dispozici podporu v podobě vzdělávání a metodického vedení.

Opatření 5.1.1 – Vytvořit metodiky pro management škol a školských zařízení k vytváření inkluzivního prostředí

Gestor: MŠMT, Národní pedagogický institut (NPI)

Termín: 08/2022

Popis opatření: Metodika bude určena pro školy, zařízení ústavní a ochranné výchovy, zařízení preventivně výchovné péče a další školská zařízení a bude obsahovat návody a příklady dobré praxe, jak nastavit vnitřní předpisy a řády příslušného typu zařízení. Cílem bude vytvořit v instituci atmosféru inkluzivní vůči LGBTI+ dětem a mládeži a vyjadřovat nulovou toleranci vůči projevům nenávisti a šikany. Vhodná je i aktualizace dokumentu "Kultura školy", jež popisuje, jak škola může přispět ke zvýšení psychické/fyzické bezpečnosti LGBTI+ lidí a jaká opatření přijmout, aby docházelo k minimalizaci rizika ostrakizace nebo šikany.

Indikátor: Počet vytvořených metodik (2), počet aktualizovaných dokumentů (1); počet výtisků distribuovaných do jednotlivých zařízení

Opatření 5.1.2 – Systémově podporovat současné i budoucí pracovníky a pracovnice škol a školských zařízení ve vytváření inkluzivního prostředí

Gestor: MŠMT, NPI

Termín: 08/2022 a dále průběžně

Popis opatření: Systémová podpora bude zahrnovat oblast informační, motivační a hodnotově-postojovou. Podpora bude spočívat ve vytvoření a akreditaci kurzů dalšího vzdělávání (další vzdělávání pedagogů, profesní rozvoj) a revize příslušného kvalifikačního studia pro konkrétní skupiny pracovníků a pracovnic jednotlivých typů zařízení. Dále půjde o metodickou podporu v nejrůznějších formách (balíčky podpory a adresná podpora), která bude poskytována centrálním pracovištěm NPI ČR a plošně prostřednictvím krajských pracovišť NPI ČR (regionálních center podpory) ve spolupráci s MŠMT s cílem podpořit maximální počet cílových skupin. V oblasti přípravy budoucích učitelů a učitelek zahájí MŠMT diskusi (např. ve formě kulatého stolu, přípravy a rozšíření informačního materiálu, apod.) s Národním akreditačním úřadem (a interními akreditačními orgány vysokých škol s institucionální akreditací) s cílem posílit pozici tzv. inkluzivní didaktiky (část 30, oddíl A, bod h Nařízení vlády č. 275/2016) a principy rovnosti a nediskriminace v hodnocení akreditací VŠ studia učitelství všech úrovní, tak aby reflektovala i problematiku LGBTI+ lidí. Podporovat inovování předmětů VŠ studia učitelství tak, aby reflektovaly i problematiku LGBTI+ lidí.

Indikátor: Počet vytvořených koncepcí (1), počet vytvořených metodických doporučení (1), počet akreditovaných seminářů (5), počet realizovaných seminářů s různými cílovými skupinami (40, přičemž minimálně 2x každý z akreditovaných seminářů), zahájení diskuse s Národním

²²⁰ Homofobie objevuje explicitně v materiálu MŠMT Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže coby [příloha 8](#), který vznikl již v roce 2010.

²²¹ Viz také Smetáčková, I. a Braun, R. 2009. [Homofobie v žákovských kolektivech](#). Praha: Úřad vlády ČR.

akreditačním úřadem a akreditačními orgány vysokých škol (1), počet inovovaných předmětů a počet jejich absolventů

Opatření 5.1.3 – Revidovat, rozšířit a distribuovat metodické dokumenty primární prevence homofobie a transfobie

Gestor: MŠMT, NPI

Termín: 12/2022

Popis opatření: Pro zajištění ochrany a podpory LGBTI+ žáků a studentů je nutné problematiku LGBTI+ diskriminace integrovat do minimálního preventivního programu a v návaznosti na to problematiku rozpracovat v návazných školních a třídních programech. Dále je třeba revidovat metodiku primární prevence homofobie a aktualizovat další příslušné metodické materiály jako např. příručka Homofobie v žákovských kolektivech z roku 2011, aby obsahovala témata jako např. podoby homo- a transfnobně motivované šikany, nástroje jejich prevence či návody na řešení problematických situací a kontakty na pomocné instituce a subjekty. Příslušné materiály pak budou distribuovány do krajských úřadů metodikům a metodičkám prevence a následně i do jednotlivých škol.

Indikátor: Počet aktualizovaných dokumentů (min. 2); doklady o online distribuci či počty jednotlivých distribuovaných materiálů

Cíl 5.2 – Zavést témata týkající se LGBTI+ lidí do vzdělávacích programů a dokumentů

Kurikulum a učební materiály jsou často zatíženy stereotypy a nereflektují aktuální vývoj a podobu společnosti a vědecké poznatky. Nejčastěji se o LGBTI+ lidech a sexualitě hovoří v kontextu biologie nebo sexuální výchovy, často ve spojitosti se sexuálními praktikami a sexuální hygienou, což ovlivňuje celkové vnímání této otázky a příliš je svazuje s tématem biologie a medicíny.²²² Zneviditelnování či marginalizace LGBTI+ identit a života má často psychopatologické i sociálně patologické důsledky se zřejmým dopadem na psychiku jedinců, dynamiku žákovských kolektivů i na budoucí postoje a jednání v běžném životě. Kurikulum a obsah učiva však musí odrážet sociální realitu a posun v emancipaci, uznání práv a destigmatizaci LGBTI+ lidí a různých aspektů jejich života. LGBTI+ lidé a témata spojená s jejich životem jsou běžnou součástí naší společnosti, řeší běžné životní problémy, a tak je nutné, aby byli zastoupeni i v příbězích a jevech zobrazovaných v obsahu kurikula.

U témat spojených se společenskými skupinami (obzvláště těmi stigmatizovanými) můžeme postupovat dvojím způsobem: přidáním tématu samostatně, vedle dosavadního učiva, nebo integrací tématu do již existujících tematických oblastí. U prvního přístupu ovšem můžeme způsobit "ghetizaci" tématu, a prohloubit tak stigmatizaci a chápání jevů a problémů spojených s příslušnou sociální skupinou jako něčeho zvláštního a odděleného od běžného života. Tento první přístup je sice snazší na zrealizování, ale může způsobit i odpor v tom ohledu, že očividně přidává další téma, zvětšuje tak množství obsahu kurikula a vede k častému argumentu, proč nepřidávat další a další témata spojená s dalšími a dalšími sociálními skupinami. Je evidentní, že množství učiva v českém kurikulu je enormní, a tak se tento postup jeví jako méně efektivní jak směrem k dosažení cíle respektu k situaci LGBTI+ lidí a dosažení rovnosti (viz ghetizace jevu), tak neefektivní v souvislosti s reálnou implementací do kurikula. Jelikož témata rovnost, (ne)diskriminace, (ne)tolerance a (ne)stigmatizace nejsou LGBTI+ specifická, ale v českém

---

²²² Viz např. Pitoňák, M., & Spilková, J.. Homophobic Prejudice in Czech Youth: a Sociodemographic Analysis of Young People's Opinions on Homosexuality. *Sexuality Research and Social Policy*, 13(3), 215–229. <https://doi.org/10.1007/s13178-015-0215-8>

kurikulu, kurikulálních a dalších vzdělávacích dokumentech se již vyskytují, jeví se jako vhodnější cesta integrace (mainstreamingu). Proto je nutné a i možné témata související s rovností a důstojností LGBTI+ lidí začlenit do školských vzdělávacích programů na všech úrovních a do obsahů učiva, obzvláště ve vzdělávací oblasti zdraví a občanské a sociální výchovy. Součástí tohoto bude průřezové začleňování nezatížených či pozitivních obrazů genderové nekonformity a stejnopohlavních partnerských vztahů vč. rodičovství do kurikula i materiálů používaných ve výuce. Stejně tak jako jsou LGBTI+ lidé běžnou a viditelnou součástí společnosti, budou i běžnou součástí vzdělávacích obsahů a jejich rámců.

Opatření 5.2.1 – Integrovat LGBTI+ témata do obsahu rámcových vzdělávacích programů a souvisejících materiálů

Gestor: MŠMT, NPI

Termín: 12/2023 a následně průběžně

Popis opatření: Témata spojená s životy LGBTI+ lidí budou zařazeny průřezově do různých částí rámcových vzdělávacích programů a následně do obsahů učiva a do učebních a metodických materiálů. Může jít o materiály vytvořené jak MŠMT a jeho odbornými organizacemi, tak jednotlivými školami, vyučujícími, akademickou sférou či nevládními organizacemi a dalšími odborníky. Tyto materiály budou následně zpřístupněny odborné veřejnosti. Vhodnými platformami jsou např. oběžníky, newslettery, nebo online portály spravované či vydávané MŠMT a NPI (např. www.rvp.cz), které jsou učitelé zvyklí užívat a hledat na nich informace.

Indikátor: Počet rámcových vzdělávacích programů zohledňujících LGBTI+ tematiku (6), počet metodických materiálů zohledňujících LGBTI+ tematiku (min. 6), počet distribučních platform a kanálů (min. 3)

Opatření 5.2.2 – Upravit směrnici MŠMT o získávání doložek pro učebnice a učební materiály

Gestor: MŠMT

Termín: 06/2022

Popis opatření: Klíčové je promítnout LGBTI+ problematiku přímo do učebních textů. Směrnice MŠMT, která stanovuje kritéria pro získávání doložek pro učebnice a učební materiály, bude upravena tak, aby schvalované učebnice a učební materiály nebyly genderově a heteronormativně stereotypizující či slepé a zohledňovaly rozmanitost genderových a sexuálních identit, životních uspořádání a voleb v partnerském a rodinném životě, které se vyskytují ve společnosti.

Indikátor: Úprava směrnice náměstka ministra pro vzdělávání Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k postupu a stanoveným podmínkám pro udělování a odnímání schvalovacích doložek učebnicím a učebním textům a k zařazování učebnic a učebních textů do seznamu učebnic.

Cíl 5.3 – Podporovat odbornou diskusi a výzkum v oblasti vzdělávání a výchovy LGBTI+ lidí

Spolu se změnami a úpravami ve školském systému je nutné vyhodnocovat situaci LGBTI+ lidí v oblasti vzdělávání a výchovy a její proměny, posuzovat efektivitu navržených opatření a případně je dále upravovat nebo formulovat opatření nová a podporovat odbornou diskusi mezi pedagogickými pracovníky a pracovníci, odborníky a odbornicemi z jiných oborů (psychologie, sociologie apod.) a zástupci a zástupkyněmi nevládních organizací. Ti všichni se navzájem mohou informovat o novinkách v podmínkách života LGBTI+ lidí, vyměňovat si výzkumné poznatky i praktické zkušenosti, např. z realizace výuky či implementace této strategie v oblasti vzdělávání.

Opatření 5.3.1 – Pořádat pravidelné setkávání odborníků a odbornic z oblasti vzdělávání, výchovy a LGBTI+ problematiky

Gestor: MŠMT ve spolupráci s UVČR

Termín: 12/2022, následně každé dva roky

Popis opatření: MŠMT uspořádá každé dva roky setkávání odborníků a odbornic vč. lidí z terénu, akademie či neziskových organizací z oblasti vzdělávání, výchovy a LGBTI+ problematiky v podobě konference či kulatého stolu.

Indikátor: Počet uspořádaných odborných setkání (min. 3 konference či kulaté stoly)

Opatření 5.3.2 – Realizovat systematickou inspekci ohledně situace LGBTI+ lidí ve školách a školských zařízeních

Gestor: MŠMT, ČŠI, NPI

Termín: 12/2022

Popis opatření: Česká školní inspekce (ČŠI) bude pomocí depistážních dotazníků monitorovat well-being vyučujících i studujících, včetně LGBTI+. ČŠI zahrne do příslušných depistážních nástrojů (např. pro sledování šikany) projevy homo- a transfobie, stejně jako pocity a vnímání LGBTI+ lidí v systému vzdělávání a výchovy. Během období implementace strategie ČŠI provede také tematickou inspekci na projevy homo-, bi- a transfobie na školách a míry LGBTI+ inkluzivního prostředí v jednotlivých zařízeních.

Indikátor: Počet pravidelných šetření well-beingu ve školách (min. 2x), počet provedených tematických inspekcí (1x), počet zveřejněných inspekčních zpráv (min. 3)

9. Strategická oblast 6: Institucionální zabezpečení pro plnění strategie

Hlavní cíl:

Hlavní odpovědnost v ochraně lidských práv včetně práv LGBTI+ lidí leží na státu a na jeho orgánech. Ty budou mít k dispozici vědomosti a informace o standardech ochrany práv LGBTI+ lidí, metodické vedení k jejich implementaci, stejně jako data o jejich ochraně v praxi. Občanská společnost pak bude podporována ve své činnosti. Nevládní neziskové organizace totiž poskytují LGBTI+ lidem a jejich blízkým právní či psychologické poradenství, sociální služby nebo jiné formy nezastupitelné pomoci a věnují se vzdělávání, osvětě či jiným aktivitám na ochranu práv LGBTI+ lidí. Sbírají cenné zkušenosti z praxe, které budou zdrojem inspirace pro další činnost státních orgánů ve prospěch LGBTI+ lidí. Vzájemná spolupráce je klíčová. ČR rovněž bude práva LGBTI+ lidí podporovat a prosazovat jak na úrovni mezinárodní, tak regionální a lokální.

Cíl 6.1 – Zajistit dostatečné kapacity ústředních orgánů státní správy k naplňování strategie

Základem efektivního naplňování strategie jsou dostatečné odborné kapacity státních orgánů. Ty musí postupovat v souladu s právním řádem a zároveň tak, aby do práv LGBTI+ lidí zasahovaly co nejméně, a naopak je co nejvíce podporovaly a chránily. K tomu potřebují především dostatečné odborné kapacity. Rovněž potřebují znát standardy ochrany práv LGBTI+ lidí a umět je uplatňovat v praxi. Musí pak i umět vytvářet opatření, kterými je budou uvádět do praxe a nebudou naopak diskriminovat na základě sexuální orientace či genderové identity. Dále potřebují získávat informace o tom, jak jsou práva LGBTI+ lidí dodržována a naplňována v terénu. Proto je nutné sbírat data o životě LGBTI+ lidí v ČR, která popisují problémy, se kterými se setkávají, a jak jsou řešeny.

Opatření 6.1.1 – Zajistit dostatečné kapacity Úřadu vlády ČR pro naplňování strategie

Gestor: ÚVČR

Termín: 1/2022, následně průběžně

Popis opatření: Předpokladem efektivního monitorování naplňování strategie jsou dostatečné personální a materiální kapacity pro fungování monitorovacích mechanismů. To znamená zajistit dostatečné kapacity pro pravidelnou činnost Výboru pro sexuální menšiny v podobě jeho sekretariátu a tyto kapacity dlouhodobě udržovat v jednotlivých systemizacích Úřadu vlády ČR. Cílem bude vytvořit 2 systemizovaná místa, na nichž by zaměstnanci a zaměstnankyně zajišťovali fungování Výboru jako monitorovacího mechanismu a plnění dalších úkolů Úřadu vlády ČR podle strategie.

Indikátor: Počet zaměstnanců Úřadu vlády ČR v sekretariátu Výboru.

Opatření 6.1.2 – Vytvořit metodiku hodnocení dopadů regulace na rovnost na základě sexuální orientace a genderové identity

Gestor: ÚVČR

Termín: 12/2023

Popis opatření: Podle Legislativních pravidel vlády i Jednacího řádu vlády je předkladatel každého materiálu vládě povinen jej vyhodnotit z hlediska dodržení zákazu diskriminace.

Zhodnocení musí obsahovat vysvětlení příčin případných rozdílů, očekávaných dopadů nebo očekávaného vývoje, s využitím statistických a jiných údajů, jsou-li tyto údaje k dispozici. V současnosti však neexistuje žádná metodika, která by ukazovala, jak takové hodnocení řádně provádět.²²³ Je proto nutné takovou metodiku vytvořit a zpřístupnit jí všem dotčeným orgánům k používání. Tato metodika se bude věnovat jak rovnému přístupu a nediskriminaci obecně, tak specificky jednotlivým důvodům včetně sexuální orientace a genderové identity.

Indikátor: Vytvořená a zpřístupněná metodika

Opatření 6.1.3 – Zpřístupnit a šířit mezinárodní lidskoprávní standardy a dokumenty týkající se práv LGBTI+ lidí

Gestor: ÚVČR

Termín: průběžně

Popis opatření: Standardy ochrany práv LGBTI+ lidí jsou v současnosti shrnuty především v mezinárodních dokumentech popsanych v úvodu strategie. Většina těchto dokumentů se vydává v angličtině či jiných světových jazycích, nikoliv však v češtině, což omezuje jejich přístupnost a známost v ČR.²²⁴ Je proto nutné přeložit a zveřejnit minimálně základní dokumenty jako Yogyakartaské principy, doporučení Výboru ministrů Rady Evropy a vysvětlivky k němu apod. Tyto dokumenty budou následně šířeny mezi odbornou i širokou veřejnost (např. dodáním výtisků do knihoven, jejich prezentací na akcích apod.).

Indikátor: Počet přeložených a zveřejněných dokumentů (min. 1 ročně)

Opatření 6.1.4. – Sbírat statistická data vypovídající o životě LGBTI+ lidí a podporovat analýzy jejich situace v ČR

Gestor: všechny resorty dle své působnosti, ČSU **Termín:** 12/2022, pak průběžně

Popis opatření: Implementace strategie bude hodnocena především na základě relevantních dat, která nejen popisují život LGBTI+ komunity v ČR, ale zároveň vypovídají o plnění strategie a jejích opatření. Jde zejm. o následující data:

- a) počet trestných činů motivovaných nenávisť k LGBTI+ lidem včetně jejich řešení,
- b) počet případů diskriminace LGBTI+ lidí v oblastech práce a zaměstnání, zdravotní a sociální péče, vzdělávání a přístup ke zboží a službám včetně jejich řešení,
- c) počet stejnopohlavních párů vstupujících do manželství či registrovaného partnerství,
- d) počet dětí vychovávaných stejnopohlavními páry, počet dětí narozených v těchto párech či osvojených těmito páry,
- e) počet sociálních dávek (pozůstalostní důchody, rodinné dávky atd.) vyplacených stejnopohlavním párům a jejich rodinám,
- f) počet lidí podstupujících úřední změnu pohlaví,
- g) počet řízení o mezinárodní ochraně motivovaných pronásledováním LGBTI+ lidí včetně jejich výsledku,
- h) počet firem přidávajících se k Chartě diverzity,
- i) počet HIV+ lidí v ČR (včetně MSM) a vývoj situace v čase
- j) počet případů šikany motivovaných LGBTI+ statutem,
- k) počet případů sebevražd motivovaných LGBTI+ statutem,
- l) počet případů duševních onemocnění souvisejících s LGBTI+ statutem,
- m) počet lidí s diagnózami patřícími do skupiny intersex/DSD.

²²³ Takováto metodika v současnosti existuje pouze k otázce rovnosti žen a mužů a je přístupná [zde](#).

²²⁴ Jediným dokumentem zatím přeloženým do češtiny je doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, jehož překlad je přístupný [zde](#).

Údaje budou odpovědnými úřady předávány Českému statistickému úřadu, který je bude následně v pravidelných intervalech (např. 1x ročně) zveřejňovat a aktualizovat samostatně, nebo v rámci tematických statistik.²²⁵ V základní formě budou zahrnuty v pravidelných statistikách obyvatelstva ČR či sčítání lidu, domů a bytů.²²⁶ Zároveň budou příslušné resorty podporovat provádění analýz situace LGBTI+ lidí ve své působnosti, které mohou zadávat svým výzkumným institucím (např. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, Státní zdravotní ústav) či jiným veřejným výzkumným institucím (např. Akademie věd a její součástí).

Indikátor: Předložení novely zákona o státní statistické službě a dalších právních předpisů umožňující data sbírat a předávat je ČSÚ; vytvoření metodiky pro sběr dat o sexuální orientaci a genderové identitě lidí, pravidelný výstup Českého statistického úřadu o životě LGBTI+ lidí v ČR (alespoň 3x), pravidelné provádění analýz situace LGBTI+ lidí v ČR (min. 1 ročně).

Opatření 6.1.5 - Používat genderově a vůči LGBTI+ lidem senzitivní jazyk

Gestor: všechny resorty dle své působnosti

Termín: průběžně

Popis opatření: Nově vznikající dokumenty na všech úrovních státní správy a samosprávy, obzvláště pak ty, které se mohou dotknout života LGBTI+ lidí, mj. z oblasti vzdělávání, sociální a zdravotní politiky), budou používat genderově senzitivní jazyk a adekvátní terminologii v duchu, jak jsou používány touto strategií. Starší dokumenty budou v tomto směru průběžně revidovány.

Indikátor: Používání genderově a vůči LGBTI+ lidem senzitivního jazyky v relevantních dokumentech

Cíl 6.2 – Aktivně podporovat práva LGBTI+ lidí na národní i mezinárodní úrovni

ČR bude práva LGBTI+ lidí nejen respektovat a chránit, ale i aktivně podporovat, a to na úrovni národní i mezinárodní. Práva LGBTI+ lidí jsou dnes předmětem činnosti všech mezinárodních organizací aktivních v oblasti lidských práv – OSN, Rady Evropy, EU i např. OECD. Existují navíc i specializovaná fóra věnující se právům LGBTI+ lidí. Na světové úrovni je to tzv. Equal Rights Coalition²²⁷, na evropské pak European Governmental LGBTI Focal Points Network při Radě Evropy²²⁸. ČR jako země, pro kterou jsou lidská práva jednou z priorit její zahraniční politiky, se aktivně zapojuje do uvedených iniciativ a podporovat je stejně jako aktivně zvedat, podporovat a dále rozvíjet téma ochrany práv LGBTI+ lidí na všech mezinárodních platformách.²²⁹ Na národní úrovni jsou pak vedle samospráv klíčovým aktérem nestátní neziskové organizace aktivní v oblasti práv LGBTI+ lidí, které jim poskytují pomoc a podporu v situacích, kdy se setkávají s problémy při uplatňování svých práv či dokonce s jejich porušením. Organizace se věnují i analýzám situace práv LGBTI+ lidí v ČR, pořádají osvětové a vzdělávací akce pro školy, odborníky či širokou veřejnost a snaží se rovněž prosazovat systémové změny v

²²⁵ Obdobně údaje o LGBTI+ lidech a jejich životě sbírá a zveřejňuje např. statistický úřad Spojeného království na svých stránkách [zde](#).

²²⁶ Viz § 12 zákona o státní statistické službě.

²²⁷ Více informací [zde](#).

²²⁸ Více informací např. [zde](#)

²²⁹ ČR může být členem Rady OSN pro lidská práva, je zastoupena ve Výboru ministrů Rady Evropy a spolupracuje s jejími dalšími orgány, spolupracuje s Evropskou komisí, je členem Rady EU a všech jejích formací. Stejně spolupracuje např. s Agenturou EU pro základní práva.

ochraně práv LGBTI+ lidí.²³⁰ Proto je ČR bude podporovat a spolupracovat s nimi na řešení problémů a zlepšení ochrany práv LGBTI+ lidí. Bude rovněž veřejně připomínat práva LGBTI+ lidí, a to zejména ve dny související s jejich památkou jako je Mezinárodní den proti homofobii, transfobii a bifobii (IDAHOT) 17. května nebo Den památky trans*gender osob 20. listopadu, které upozorňují, že LGBTI+ lidé nežili a nadále nežijí v prostředí bez předsudků, obtěžování, diskriminace či násilí a že je nutné proti těmto společenským jevům bojovat.²³¹

Opatření 6.2.1 – Aktivně prosazovat ochranu práv LGBTI+ lidí na mezinárodním poli

Gestor: MZV

Termín: průběžně

Popis opatření: Ochrana práv LGBTI+ lidí je předmětem činnosti většiny mezinárodních organizací. V souladu se svou zahraniční politikou orientovanou na ochranu lidských práv se ČR bude nadále aktivně zapojovat do jejich činnosti a přispívat tak k rozvoji a uplatňování mezinárodních standardů ochrany práv LGBTI+ lidí. Konkrétní kroky závisí na formě činnosti dané organizace a možnostech zapojení členských států do ní. Téma může ČR podporovat i v rámci své transformační politiky různými formami finanční či jiné podpory vlád a občanského sektoru v zemích, kde jsou práva LGBTI+ lidí porušována.

Indikátor: Členství ČR v mezinárodních lidskoprávních organizacích a relevantních mezinárodních fórech a aktivní vystupování k otázkám LGBTI+ lidí (min. 1x ročně), počet podpořených iniciativ k právům LGBTI+ lidí, počet podpořených projektů na ochranu práv LGBTI+ lidí v rámci transformační spolupráce

Opatření 6.2.2 – Připomínat dodržování práv LGBTI+ lidí veřejnými akcemi

Gestor: ÚVČR, všechny resorty dle své působnosti

Termín: každoročně

Popis opatření: Je třeba nadále upozorňovat a připomínat, že také LGBTI+ lidé jsou plnohodnotnými členy společnosti, pro kterou vytvářejí důležité hodnoty, a že se setkávají s nežádoucí diskriminací a stigmatizací. ÚVČR, případně s dalšími resorty, každoročně připomene 17. května, jež je Mezinárodním dnem boje proti homo-, bi-, intersex- a transfobii (IDAHOBIT). Úřad vlády bude tuto aktivitu koordinovat ve spolupráci s Výborem pro práva sexuálních menšin Rady vlády pro lidská práva. Je možné připomínat i jiné významné dny, jako den boje proti HIV/AIDS (např. ministerstvem zdravotnictví) či den obětí transfobie (např. ministerstvem vnitra či Policií ČR).

Indikátor: Uspořádání každoročně min. 1 veřejné aktivity

Opatření 6.2.3 – Komunikovat se samosprávami o LGBTI+ tématech

Gestor: ÚVČR, MV

Termín: každoročně

Popis opatření: Kromě státní správy je třeba zapojit do ochrany práv LGBTI+ lidí také samosprávu, pro níž je téma o to důležitější, neboť se mnohem blíže setkává s konkrétními lidmi a jejich osudy. Ministerstvo vnitra může podporovat a motivovat samosprávné celky k řešení této problematiky například prostřednictvím zahrnutí LGBTI+ témat do komunikačních a metodických materiálů či do dotazníku soutěže Úřad na cestě k rovnosti, na základě něhož každoročně uděluje toto ocenění. Dále je vhodné zahrnout alespoň jednou za strategické období téma LGBTI+ lidí právě do závěrečné konference soutěže Úřad na cestě k rovnosti.

²³⁰ Příkladem takových organizací jsou např. [PROUD](#) (Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu), [Trans*parent](#), [Prague Pride](#) nebo [In IUSTITIA](#).

²³¹ Viz [Seznam LGBT dnů viditelnosti](#)

Indikátor: Zahrnutí LGBTI+ tématu do příslušných metodických a komunikačních materiálů minimálně 2x ročně, doplněný dotazník soutěže Úřad na cestě k rovnosti, LGBTI+ téma jako hlavní téma závěrečné konference Úřad na cestě k rovnosti

Opatření 6.2.4 – Podporovat činnost a spolupracovat s nestátními neziskovými organizacemi věnujícími se právům LGBTI+ lidí

Gestor: ÚVČR

Termín: každoročně

Popis opatření: Činnost neziskových organizací věnující se právům LGBTI+ lidí je velmi potřebná, protože řeší mnohé problémy, které neřeší nebo nemůže řešit státní správa a tím šetří státu mnoho peněz. Tyto organizace ale nejsou státem nijak centrálně podporovány, což jejich potřebnou činnost činí velmi nejistou a nestabilní. Bude proto zřízen konkrétní dotační program, který bude systémově podporovat jejich činnost a kapacity a poskytovat jim jistotu pro další rozvoj jejich aktivit ve prospěch LGBTI+ lidí i společnosti jako celku.²³² Stát bude rovněž s těmito organizacemi spolupracovat a konzultovat s nimi záležitosti, které se týkají LGBTI+ lidí.

Indikátor: Výše dotačních prostředků (min. 5 mil. Kč/rok), počet podpořených projektů a organizací, počet setkání a pracovních orgánů, kterých se účastní organizace podporující práva LGBTI+ lidí.

---

²³² Inspirovat se lze podobnými programy podporujícími např. organizace věnující se [genderové rovnosti](#), [osobám se zdravotním postižením](#) či [seniorům](#).

10. Implementace strategie

10.1 Implementační struktura a systém řízení implementace

Po přijetí strategie je klíčové zajistit její implementaci a plnění jednotlivých opatření odpovědnými gestory. Gestorem a ústředním koordinátorem naplňování strategie je Úřad vlády ČR, při kterém působí zmocněnec/zmocněnkyně vlády pro lidská práva, který/á je koordinačním orgánem vlády v oblasti lidských práv.²³³ Ochrana práv LGBTI+ lidí však souvisí s kompetencí prakticky všech centrálních orgánů státní správy. Každý z nich se jí tedy určitou částí své činnosti dotýká a ovlivňuje tak práva LGBTI+ lidí v různých životních situacích. Úkoly směřující k naplňování strategie budou jejím schválením vládou uloženy gestorům jednotlivých opatření, a budou tak závazné pro ministerstva a jim podřízené organizace, ČSÚ a případně další ústřední orgány státní správy. Při implementaci strategie je určité doporučena spolupráce se samosprávami, sociálními partnery i akademickými pracovišti a nestátními neziskovými organizacemi, které se věnují právům LGBTI+ lidí, disponují potřebnými znalostmi a zkušenostmi a mohou tak významně přispět k plnění jednotlivých opatření.

10.2 Plán realizace aktivit a časový harmonogram

Strategie je plánována a období 2021 - 2026 a z tohoto nastavení vychází plán realizace aktivit. U jednotlivých opatření jsou vždy uváděny odpovědné instituce (gestoři), spolupracující subjekty a termíny pro realizaci opatření. Plnění strategie bude každoročně hodnoceno na základě zpráv o plnění jednotlivých opatření a cílů a následně budou prováděny případné úpravy a revize dokumentu.

10.3 Rozpočet a zdroje financování

Naplňování Strategie bude financováno z vícero možných zdrojů. Jsou jimi jednak státní rozpočet, jednak finanční prostředky EU, a to jak evropské strukturální a investiční fondy, tak komunitární fondy, jednak finanční prostředky v programech EHP/Norska. Naprostá většina opatření bude bez přímých nákladů, které mají být realizovány v rámci stávající činnosti a finančních a výdajových rámců jednotlivých gestorů. Jedná se např. o legislativní opatření nebo o vytvoření či úpravy metodických, vzdělávacích či osvětových dokumentů anebo analýz. K financování některých opatření zejména právě analytického, rozvojového či vzdělávacího charakteru, které budou směřovat k lepší ochraně práv a sociálnímu začlenění LGBTI+ lidí, bude možné využít finanční prostředky z evropských strukturálních a investičních fondů na období 2021 – 2027²³⁴, a to ať již ve formě národních operačních programů²³⁵ či programů unijních²³⁶. Podobným způsobem budou moci být využity prostředky v programech EHP/Norska na období 2014-2019 s možností realizace do roku 2024²³⁷.

---

²³³ Viz usnesení vlády ze dne 9. září 1998 č. 579.

²³⁴ <https://www.dotaceeu.cz/>

²³⁵ Podrobnější informace [zde](#) a [zde](#).

²³⁶ Podrobnější informace [zde](#),

²³⁷ Podrobnější informace [zde](#).

Přímé nároky na státní rozpočet budou mít pouze dvě opatření, a to konkrétně rozšíření kapacit Úřadu vlády ČR a také zřízení nového dotačního programu na podporu nestátních neziskových organizací věnujících se právům LGBTI+ lidí. Tyto náklady jsou odhadnuty na cca 6 mil. Kč ročně (5 mil Kč dotační program, 1 mil Kč personální náklady). Tyto náklady bude nutné uspokojit navýšením rozpočtu Úřadu vlády ČR o příslušné částky.

10.4 Systém monitorování a evaluace realizace strategie

V rámci monitorování a evaluace strategie je nutné celý proces koordinovat a zajistit vzájemnou provázanost všech aktivit, stejně jako implementaci průběžně sledovat a vyhodnocovat, vnášet do ní nové podněty a rozvíjet je v praxi. K tomu budou sloužit odborná grémia, kde se budou setkávat odborníci a odbornice ze státní správy a z občanské společnosti. Tímto grémiem bude především Rada vlády pro lidská práva a její Výbor pro sexuální menšiny. Rada je poradním orgánem vlády pro otázky ochrany lidských práv.²³⁸ Je složena napůl ze zástupců a zástupkyň státních orgánů a napůl z odborníků a odbornic z občanské společnosti a akademické obce. Výbor pro sexuální menšiny je pak pracovním orgánem Rady, který jí dává podněty s návrhy opatření ke zvýšení úrovně ochrany a dodržování lidských práv²³⁹ a který je zaměřen na otázky práv LGBTI+ lidí²⁴⁰. Výbor pro sexuální menšiny představuje odborné fórum, ve kterém jsou zastoupeni jak ministerstva odpovědná za jednotlivé kroky strategie, tak odborníci a odbornice z akademického sektoru a z organizací věnujících se právům LGBTI+ lidí. Proto bude Výbor hlavním koordinačním orgánem, který bude sledovat implementaci strategie a hodnotit plnění jednotlivých opatření. Rada pak bude implementaci sledovat a hodnotit z obecnějšího lidskoprávního hlediska, a to i ve spolupráci se zmocněncem/zmocněnkyní vlády pro lidská práva, který/á je její výkonný/á místopředseda/místopředsedkyně. Sekretariát Rady na Úřadě vlády ČR je pak odborným pracovištěm pro otázky ochrany lidských práv včetně práv LGBTI+ lidí v rámci vlády ČR a bude proto poskytovat procesu evaluace odbornou podporu.

Konkrétně bude monitorovací proces probíhat následovně: Gestoři jednotlivých opatření budou pravidelně 1x ročně informovat o plnění svých úkolů ze strategie zmocněnce či zmocněnkyni vlády pro lidská práva. Ten/ ta bude spolu se sekretariátem Rady tyto informace shromažďovat a předávat je dále Výboru pro sexuální menšiny v podobě každoroční zprávy o plnění strategie. Výbor bude plnění jednotlivých opatření hodnotit a doporučovat případné kroky ke zlepšení či úpravě opatření. Po projednání Výborem bude o plnění strategie informována Rada vlády pro lidská práva, která k ní rovněž může zaujmout stanovisko ve smyslu změn opatření či zlepšení plnění. Tyto návrhy budou přeloženy spolu se zprávou vládě, která může ve strategii provést případné úpravy. Situace pak bude každoročně diskutována na pravidelném setkání pořádaném Výborem společně se zmocněncem či zmocněnkyní vlády pro lidská práva, kde se plnění strategie i související otázky mohou hodnotit podrobněji ve vzájemném dialogu dotčených aktérů.

Monitorování bude probíhat podle následujícího každoročního harmonogramu:

- 1) únor – gestoři informují o plnění opatření za předchozí rok zmocněnce/zmocněnkyni vlády pro lidská práva,

²³⁸ Viz bod II.1. usnesení vlády ze dne 9. prosince 1998, č. 809. Informace o činnosti Rady jsou dostupné [zde](#).

²³⁹ Viz čl. 6 odst. 1 Statutu Rady.

²⁴⁰ Informace o činnosti Výboru jsou k dispozici [zde](#).

- 2) březen – souhrnná zpráva o plnění opatření je sekretariátem Rady předložena Výboru pro sexuální menšiny,
- 3) duben - Výbor zhodnotí plnění strategie a předloží zprávu následně Radě vlády pro lidská práva spolu se svým hodnocením,
- 4) květen – zpráva je projednána Radou vlády pro lidská práva s případnými komentáři,
- 5) červen – zpráva je předložena vládě s návrhy případných změn opatření,
- 6) září – plnění se hodnotí podrobněji na setkání Výboru s relevantními aktéry.

KONCEPT

11. Postup tvorby strategie

Příprava Strategie probíhala v mnoha ohledech podle Metodiky přípravy veřejných strategií,²⁴¹ zpracované Ministerstvem pro místní rozvoj. Vzhledem k omezenému času nebylo přistoupeno ke všem fázím doporučeným v metodice, avšak byl dodržen doporučený proces a základní principy tvorby strategického dokumentu, především analýza dostupných dat a konzultace a participace cílových skupin.

Počátek tvorby strategie byl již zahájen přijetím témat pro činnost Výboru pro sexuální menšiny Rady vlády pro lidská práva v roce 2019, ve kterém Výbor identifikoval hlavní problematické okruhy a bariéry, se kterými se LGBTI+ lidé v ČR ve svém životě setkávají.²⁴² V červnu roku 2020 následně proběhl seminář Bariéry důstojného života LGBTI+ lidí v České republice, který byl organizován Výborem pod záštitou zmocněnkyně vlády ČR pro lidská práva Heleny Válkové.²⁴³ Právě na tomto semináři byla identifikována potřeba vytvořit strategický dokument, který se bude konkrétně věnovat ochraně práv LGBTI+ lidí v ČR, odstraňování bariér, kterým ve svém životě čelí, a napravování jejich nerovného postavení v české společnosti. V návaznosti na seminář proběhlo jednání Výboru pro sexuální menšiny, kde za účasti zmocněnkyně vlády pro lidská práva byla idea tvorby strategie dále rozvedena, byly vymezeny základní okruhy témat vzešlé jak ze semináře, tak z předchozí činnosti Výboru. Členové a členky Výboru byli požádáni o poskytnutí dalších podnětů ohledně problémů LGBTI+ lidí a návrhů k jejich řešení. Výbor následně neformálně pověřil svého předsedu Zdeňka Slobodu a členku Lucii Zachariášovou, aby společně s tajemníkem Výboru Jakubem Machačkou ze sekretariátu Rady koordinovali práce na přípravě strategie. Záměr tvorby strategie byl také v září 2020 představen Radě vlády ČR pro lidská práva.

11.1 Expertní fáze

Na základě semináře, předchozí práce Výboru pro sexuální menšiny včetně jeho tematických priorit, mezinárodních standardů a dalších dokumentů byly identifikovány následující kritické oblasti, které by měla strategie řešit:

- důstojnost a integrita, právo na sebeurčení,
- partnerské vztahy a rodina,
- práce a zaměstnání,
- zdraví a sociální péče,
- vzdělávání,
- institucionální zabezpečení pro naplňování strategie.

V každé z těchto oblastí byly vytvořeny neformální tematické pracovní skupiny, jejichž členky a členové ve větší či menší míře přispívali svými podněty do strategie. Tyto skupiny byly tvořeny lidmi ze státní správy, akademické sféry i z nevládních organizací. Jejich cílem bylo vyhodnotit stávající překážky v životě LGBTI+ lidí v ČR v jednotlivých tematických oblastech strategie a navrhnout vhodná opatření k jejich odstranění. Pracovní skupiny se snažily nashromáždit, co nejvíce konkrétních podnětů a jejich řešení od lidí, které se dané problematice věnují ať už

²⁴¹ Metodiku přípravy veřejných strategií vzala vláda ČR na vědomí svým usnesením ze dne 2. května 2013 č. 318 a uložila členům a členkám vlády z ní vycházet při přípravě strategických dokumentů.

Dokument je dostupný [zde](#).

²⁴² Dokument je dostupný [zde](#).

²⁴³ Více o tomto semináři je možné najít [zde](#).

akademicky, na úrovni tvorby politik či přímo “v terénu”. Pracovní skupiny jednaly neformálně a konzultace a setkání probíhaly vzhledem k probíhající pandemii covid-19 především online formou. Výstupy jednotlivých pracovních skupin shromažďovali a zpracovávali jejich garanti z řad Výboru pro sexuální menšiny, resp. tajemník výboru. Výstupem expertní fáze přípravy strategie byly návrhy jednotlivých kapitol, které obsahovaly identifikaci základních problémů a nástin možných řešení spolu s doplňujícími odůvodněními a popisnými texty.

11.2 Konzultační fáze

V návaznosti na expertní fázi byla zpracována první verze strategie. Tato první verze pak byla konzultována v další, konzultační, fázi přípravy strategie. Jejím cílem bylo především získat zpětnou vazbu z relevantních míst státní správy, která by se měla na realizaci strategie podílet, ale také z řad odborné veřejnosti, která se tématům LGBTI+ lidí věnuje.

Konzultační fáze probíhala na těchto úrovních:

- konzultace s členkami a členy Výboru pro sexuální menšiny,
- konzultace se zástupkyněmi a zástupci nestátních neziskových organizací,
- konzultace se zástupkyněmi a zástupci státní správy.

Konzultace s Výborem pro sexuální menšiny proběhla na jednání dne 4. prosince 2020. Diskuze proběhla zejména k vymezeným cílům a navrženým opatřením a výbor poskytl další náměty a připomínky pro následující práce na tvorbě strategie. Výbor svým usnesením pověřil Z. Slobodu, L. Zachariášovou a J. Machačku, aby text strategie dopracovali a předložili zmocněnkyni vlády pro lidská práva.

Během prosince a ledna byly opět konzultovány nevládní organizace zapojené již v expertní fázi přípravy strategie, které byly požádány o poskytnutí zpětné vazby na zpracovanou první verzi. Probíhaly i předběžné konzultace se zástupkyněmi a zástupci státní správy, kteří se zabývají tématy souvisejícími s ochranou práv LGBTI+ lidí. Jejich připomínky s nimi byly prodiskutovány v rámci online setkání, která za účasti členek a členů Výboru pro sexuální menšiny proběhla v několika termínech, stanovených dle jednotlivých strategických oblastí i dle jednotlivých resortů podle jejich působnosti. V této fázi konzultací byla snaha o získání maximální možné zpětné vazby ke konkrétním opatřením, aby mohla být strategie korigována dle reálných možností a kapacit státní správy k jejímu naplňování. Tato konzultační fáze byla velmi cenná a přinesla mnoho důležitých podnětů pro další zpracovávání strategie. Strategie byla rovněž konzultována se samotnou zmocněnkyní vlády pro lidská práva, která k ní rovněž poskytla cenné připomínky. Následně byla strategie finalizována, dána k odbornému posouzení dvěma nezávislými právníkům, jež se LGBTI+ tematikou komplexně zabývají. Poté byla strategie předána zmocněnkyni a připravena k odeslání do meziresortního připomínkového řízení.

11.3 Schvalovací fáze

V dubnu 2021 byla strategie předložena do meziresortního připomínkového řízení.